

Úvod

Školství, od základního po vysokoškolské, patří v České republice ke společenským tématům, kterým veřejnost přikládá značný význam. Tematika vzdělávání je široce diskutována v politické, mediální, odborné i veřejné sféře. Díky tomu jde o obor, který se na všech svých úrovních neustále vyvíjí. Převratným a zásadním způsobem se v posledním dvacetiletí v české společnosti proměnilo i postavení osob s vadou sluchu.

Jednou z diskutovaných oblastí je i samotné vzdělávání budoucích pedagogů dětí a žáků s vadou sluchu. Jaká je dostupnost informací o výukových plánech zkoumaných vysokoškolských oborů pro veřejnost? Jak se vzdělávají budoucí pedagogové dětí a žáků s vadou sluchu? Jaké jsou skutečné znalosti a postoje studentů vybraných českých vysokých škol? Na to se snaží hledat odpovědi tato práce. Práce se soustředí především na výuku předmětů zabývajících se problematikou, výchovou a vzděláváním osob s vadou sluchu. Zaměřuje se hlavně na speciálně-pedagogické obory, jejichž absolventi se výchově a vzdělávání jedinců s vadou sluchu věnují. Jsou však zahrnuty i obory nepedagogické, jejichž absolventi nejsou primárně zaměřeni na vzdělávání a výuku osob s vadou sluchu.

Na základě vysokoškolských sylabů jednotlivých předmětů a dotazníkového průzkumu práce mapuje přístupy k problematice vzdělávání budoucích pedagogů dětí a žáků s vadou sluchu a snaží se podat obraz současné podoby, kterou výuka zkoumaných předmětů v České republice má. Zároveň chce práce postihnout i to, jak výuku na českých vysokých školách vnímají sami studenti speciální pedagogiky a příbuzných oborů, jaké k ní zaujímají postoje a jaké si z ní odnášejí znalosti.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V rámci teoretické části práce přibližuje na základě odborné literatury historický vývoj vzdělávání osob s vadou sluchu, osobnost MUDr. PhDr. Miloše Sováka, DrSc. a jeho přístup k oblasti české speciální pedagogiky, potažmo surdopedii. Dále jsou uvedena úskalí vysokoškolské výchovy a vzdělávání budoucích pedagogů a uvedena je i aktuální podoba legislativy vztahujících se k náležitostem vzdělání pedagogů a pedagogických pracovníků, stejně tak jsou uvedeny zákonné nároky na vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami.

Praktická část je rozdělena na dva oddíly. První z nich mapuje jednotlivé sylaby relevantních předmětů vyučovaných na vybraných českých vysokých školách. Na základě analýzy sylabů uvádí formu, způsob a obsah výuky vybraných oborů na konkrétních vysokých školách. Zaměřuje se především na to, zda jsou předměty dotýkající se problematiky výchovy a vzdělávání osob s vadou sluchu vyučovány jako samostatný předmět,

či jsou pouze součástí širší látky vykládané v rámci předmětů oboru speciální pedagogiky. Práce pátrá i po informacích, zda studenti mohou nabitě znalosti uplatnit v rámci studia i v praxi. Dále se zabývá literaturou, kterou mají studenti k absolvování kurzu nejčastěji předepsanou jako povinnou nebo doporučenou. Práce tak poskytuje i seznam nejčastěji využívaných knižních titulů při výuce budoucích pedagogů v České republice. Druhý oddíl praktické části práce obsahuje kvantitativně-kvalitativní výzkum, jehož cílem je pomocí dotazníkové ankety zjistit postoje a znalosti budoucí pedagogů dětí a žáků s vadou sluchu. Na začátku jsem si stanovila několik hypotéz, které se budu snažit ve své práci ověřit:

Hypotéza první: Studenti se během studia povinně seznamují se situací výchovy a vzdělávání v ČR, v zahraničí, s historií výchovy a vzdělávání osob s vadou sluchu.

Hypotéza druhá: Studenti čtou v průběhu studia nejen českou, ale i zahraniční literaturu.

Hypotéza třetí: Studenti mají předepsanou praxi jako povinnou nebo povinně volitelnou v rámci studia bakalářského stupně vzdělání.

Hypotéza čtvrtá: Studenti nemohou úspěšně absolvovat předměty, jejichž výuka se týká výchovy a vzdělávání osob s vadou sluchu, aniž by splnily nějaký typ zkoušky či zápočtu.

Hypotéza pátá: Problematika hluchoty, výchovy a vzdělávání osob s vadou sluchu je ve výuce nahlížena z medicínského pohledu, sociokulturní pohled na problematiku je opomíjen.

1 Teoretická část

1.1 Historie vzdělávání osob s vadou sluchu

Postavení handicapovaných lidí ve společnosti se historicky vyvíjelo a v jednotlivých civilizacích se lišilo, záleželo na struktuře dané společnosti, úrovni morálky, stupni myšlení a politice vládnoucí vrstvy (Krejčířová, 2002). Vztah společnosti k osobám s vadou sluchu byl – a prakticky dodnes je – utvářen na základě stereotypních předsudků. Ústřední postavení mezi nimi zaujímal názor, že jedinci s vadou sluchu nemají plnohodnotný komunikační systém. Znaky, které tyto osoby používaly ke komunikaci, nebyly považovány za znakový systém (Mázerová, 1999).

Po staletí totiž výchovu a vzdělávání těchto jedinců zásadním způsobem v negativním smyslu ovlivnila nesprávná interpretace myšlenek řeckého filozofa Aristotela. Jeho původní výrok: „*Ti, kdo neslyší od narození, nebudou mít rovněž řeči. Hlas jim určitě nechybí, nemají*

však řeči,“ (In Hrubý, 1997, s.44) byl kvůli tomu, že řecká slova *kophoi* (neslyšící) a *eneos* (řeči nemající) mají také význam „hloupý“, po vytržení z kontextu překládán jako: „*Ti, kteří neslyší, nebudou schopni myšlení.*“ (Hrubý, 1997). Aristotelovy myšlenky byly po téměř dvě tisíciletí považovány za absolutně nejvyšší autoritu, o které se nepochybuje. O vzdělávání dětí s vadou sluchu se dlouho žádný učenec nepokoušel. Ty tak byly odkázány především na péči svých rodin. První zmínky o „skutečném vzdělávání“ neslyšících dětí a dospělých máme doloženy ze 16. století. (Hudáková, 2012). „Vzdělávací prokletí“ bylo prolomeno renesančním učencem známým pod jménem Rudolph Agricola. Ten ve své posmrtně vydané knize psal o neslyšícím a němém člověku, který dokázal psát a vyjadřovat tak okolí své myšlenky (Hrubý, 1997).

Za prvního skutečného učitele osob s vadou sluchu je považován šlechtic a benediktinský mnich Pedro Ponce de Leon (1520 – 1584), který založil ve španělském městě Oña školu v klášteře sv. Salvátora pro neslyšící děti šlechticů (Hrubý, 1997). Ve Španělsku během 16. století vznešené rodiny posílaly své zdravotně a mentálně postižené děti do klášterů, aby skryly své potomky, protože se věřilo, že takto postižené děti souvisí s hříchy rodičů. V těchto dobách mělo až deset procent šlechtických dětí vadu sluchu. To bylo způsobeno tím, že se kvůli zachování bohatství mísily pokrevní příbuzenské linie (Eriksson, 1993). Pedro Ponce de Leon vyvinul údajně i manuální abecedu založenou na jednoduchých znacích používaných mnichy žijících v tichu kláštera (Daniels, 1997).

O vzdělávání osob s různou vadou se zásadním způsobem zasadil v 17. století i český učenec a pedagog Jan Ámos Komenský, který ve svých dílech prosazoval, aby „*všechny děti, nejen zdravé, ale i jakkoli nemocné či odlišné nadáním nebo sociálním postavením, měly právo na vzdělání. Samozřejmě s přihlédnutím k jejich individuálním schopnostem a možnostem*“ (Renotierová, 2005, s. 9).

K nejslavnějším osobnostem v oblasti vzdělávání osob s vadou sluchu patří Charles-Michel de l'Épée známý jako Abbé de l'Épée (1712 – 1789). Tento francouzský misantrop začal sám vzdělávat dvě neslyšící dívky. Následně založil v roce 1770 školu později pojmenovanou „*Národní institut pro neslyšící*“, která začala vzděláváním neslyšících vzbuzovat pozornost veřejnosti. Podle jejího vzoru vznikl první ústav pro neslyšící i v rakouské monarchii roku 1779 ve Vídni. De l'Épée napsal několik přelomových metodických knih a propagoval názor, že znaky, kterými osoby s vadou sluchu komunikují, jsou jejich mateřským jazykem. Právě ten má v jejich vzdělávání zásadní úlohu a tyto osoby jsou ve znacích schopny přemýšlet (Hrubý, 1997). Metoda, kterou Abbé de l'Épée vytvořil a která byla jeho následovníky dále rozvíjena, se nazývá francouzská metoda.

Vzhledem k tomu, že pedagogika se vyčlenila z filozofie až v průběhu 19. století, je jasné, že ani jeden z výše uvedených myslitelů neměl v dnešním slova smyslu pedagogické vzdělání. Všichni tři uvedení učenci absolvovali naopak teologické vzdělání a měli blízko k církvi. To, že z vlastní iniciativy a navzdory dobovému smýšlení dokázali vybudovat základy vzdělávání osob s vadou sluchu, svědčí o časem prověřené pokrokovosti jejich myšlenek a schopností.

Pro vzdělávání osob s vadou sluchu se stala velice neslavnou událost z roku 1880 známá jako „Milánský kongres“. Zhruba ve stejné době, kdy Abbé de l'Epee založil svou školu v Paříži, Samuel Heinicke vyvíjel v Německu vlastní přístup k výuce neslyšících. Tento přístup byl diametrálně odlišný, byl totiž založen na mluvě, tedy o přístup orální, který se stal známým pod označením "německá orální metoda". Důležitým faktem je to, že Abbé de l'Epee a Samuel Heinicke byli rivalové. De l'Epee byl totiž silný stoupenec vzdělávání prostřednictvím znakového jazyka jako plnohodnotného a přirozeného prostředku komunikace neslyšících. Vyvrcholením diskusí a sporů o užívání orální metody nebo metody znakového jazyka ve výuce osob s vadou sluchu se stal roku 1880 právě Milánský kongres. Žádná jiná událost v historii vzdělávání osob s vadou sluchu neměla větší dopad na jejich životy než tento kongres. Tato jediná událost téměř zničila užívání přirozeného znakového jazyka jako způsobu komunikace ve výuce osob s vadou sluchu (Milan 1880, [online]).

Milánský kongres byl svolán, aby rozhodl o budoucí podobě vzdělávání osob, dětí a žáků se sluchovou vadou. Jedním z dominantních témat, o kterých měli účastníci kongresu rozhodnout, bylo i to, zda se má během vzdělávání osob s vadou sluchu používat tzv. francouzský způsob, nebo tzv. německý způsob. Podnět ke svolání kongresu dal francouzský učitel Marius Magnat, který tak chtěl dosáhnout toho, aby se výuka oprostila od francouzského způsobu a probíhala pouze pomocí mluveného jazyka. O takto zásadních rozhodnutích na kongresu jednalo 164 účastníků, z nichž pouze dva byli neslyšící (Hudáková, 2012). Variantu využívání znakového jazyka ve výuce obhajoval prakticky pouze Edward Miner Gallaudet, prezident washingtonské Gallaudetovy univerzity. Účastníkům kongresu byly prezentovány ukázky práce ze škol pro hluchoněmé v Miláně, aby si mohli ověřit výsledky čistě orální metody. Exhibice byla zřejmě velmi dobře zmanipulována, protože účastníkům kongresu byli předvedeni pouze „úspěšně ústně vzdělatelní žáci“, kteří nebyli, jak bylo posléze zjištěno, prelingválně neslyšící a o sluch přišli až v průběhu života, kdy si nejspíše stihli osvojit základy mluveného jazyka. Přístup orální metody ve výuce byl pro ně tedy vhodný a přirozený. Jiní žáci s vadou sluchu, kteří preferovali užívání znakového jazyka a kteří by verdikt kongresu mohli zvrátit, předvedeni nebyli (Milan 1880, [online]).

Část z přijatých usnesení kongresu zněla jasně:

"Účastníci berou v úvahu nezpochybnitelnou nadřazenost mluvy nad znaky při znovuzarazování neslyšících do společnosti a ve snaze poskytnout jim perfektnější znalost jazyka. Orální metoda musí být preferována nad znaky ve vzdělávání a výchově hluchoněmých." (Hrubý, 1997, s. 57).

Tímto prohlášením započala téměř sto let trvající „doba temna“ pro vzdělávání a výchovu osob s vadou sluchu (Hrubý, 1997). Kongres na desítky let ovlivnil nejen vzdělávání, ale i zásadní aspekty společenského vnímání osob s vadou sluchu a v neposlední řadě také jejich sebepojetí. Závěry Milánského kongresu byly zamítnuty až v roce 2010 v kanadském Vancouveru na mezinárodním kongresu o vzdělávání neslyšících (Hudáková, 2012).

Ačkoliv dnes můžeme považovat možnost vzdělávat se pro neslyšící (a další handicapované) za samozřejmou, z výše napsaného, byť velmi stručného, nástinu historického vývoje vzdělávací péče o neslyšící je patrné, že tohoto stavu bylo dosaženo jen díky nezměrnému úsilí osvícených pedagogů a filozofů, kteří se nezdráhali postavit se zažitým předsudkům o neslyšící komunitě a byli otevření novým názorům na problematiku.

1.1.1 Historie vzdělávání osob s vadou sluchu v českých zemích

Pražský ústav pro hluchoněmé byl založen již roku 1786, jednalo se o první ústav svého druhu v českých zemích. Byl dobročinným ústavem zřízeným po vzoru školy pro hluchoněmé ve Vídni. Výuka probíhala znakovým jazykem, někteří žáci se však učili i artikulaci. Nejdříve se vyučovalo v němčině, od poloviny 19. století přecházela výuka českých dětí do češtiny (Hudáková, 2012). Pražský ústav byl pátým zařízením tohoto typu v Evropě (Paříž 1770, Lipsko 1778, Vídeň 1779, Řím 1784) (Hrubý, 1997).

Významnými osobnostmi, které se zapsaly do dějin vzdělávání osob s vadou sluchu na českém území, jsou Václav Frost, který vytvořil novou metodu vzdělávání neslyšících - tzv. Frostovu kombinovanou - pražskou metodu. Zásadou této v podstatě bilingvní metody bylo to, že neslyšící, pro které je mateřským jazykem jazyk znakový, se na jeho základě dokážou vzdělávat v některých předmětech i pomocí formy mluvení, bez znakování. Tj. že ve výuce některých předmětů se používá znakový jazyk bez mluvení a v jiných se mluví

bez ukazování, protože neslyšící musí žít ve světě slyšících a neslyšících. Václav Frost svou dobu předběhl o více než sto let. Jeho myšlenky byly znovuobjevovány v cizině (Skandinávie) v šedesátých letech dvacátého století (Hrubý, 1997).

Další důležitou osobností byl Václav Kořátko, který po roce 1865 napsal první české učebnice pro neslyšící (slabikář, čítanku, sešity mluvnických cvičení, sbírku povídek). V jeho práci a odkazu poté pokračoval Karel Malý, který je považován za jednoho z nejvýznamnějších učitelů českých osob s vadou sluchu. Sepsal cvičebnice a učebnice např. *Cvičení řeči pro hluchoněmé, Dopisy a písemnosti, Přírodopis, Dějiny vzdělávání hluchoněmých* atd. (Hrubý 1997, s. 69).

V pražském ústavu pro hluchoněmé vyučovali v polovině 19. století i samotní neslyšící učitelé. V roce 1932 vzniká dokonce i specializované oddělení na nedoslýchavé žáky. Paradoxně je tento rok i likvidační pro vše, o co se lidé od počátku založení ústavu snažili. Ředitel Alois Novák zakazuje v tomto roce používat v ústavu znakový jazyk, tím je zlikvidována poslední československá instituce, kde bylo možné se ve znakovém jazyce vzdělávat. Dnes je ústav známý jako SŠ, ZŠ, MŠ pro sluchově postižené v Holečkově ulici v Praze.

Historie vzdělávací péče o sluchově postižené je u nás kromě pražského ústavu pro hluchoněmé spojena s dalšími postupně vznikajícími ústavu a školami v Brně (od roku 1832), Českých Budějovicích (od roku 1871), Hradci Králové (od roku 1881), Ivančicích (od roku 1894), Valašském Meziříčí (od roku 1911), Plzni (od roku 1913) a Praze (od roku 1916). Pro všechny tyto školy byla typickým rysem úzká specializace na neslyšící a těžce nedoslýchavé osoby.

Dnešní situace je v tomto směru diametrálně odlišná a naše spíše inkluzivně orientované školství upřednostňuje vzdělávání dětí, žáků a studentů s vadou sluchu v běžných školách, společně s nepostiženými vrstevníky. Existují však i další varianty, jednou z alternativních možností je vzdělávání ve školách se speciálně zaměřeným programem pro sluchově handicapované děti, žáky a studenty (Slowík, 2007). V současnosti jsou u nás takovými zařízeními podle vyhlášky MŠMT ČR č.73/2005 Sb. mateřská škola pro sluchově postižené, základní škola pro sluchově postižené, střední škola pro sluchově postižené (odborná učiliště, praktické školy, gymnázium, střední odborná škola). Studenti se sluchovým postižením nacházejí prostor i v různých oborech vysokoškolského studia.

1.2 Surdopedie

Přes všechny historické překážky dnes existuje svébytná vědní disciplína surdopedie, která se zabývá přímo vzděláváním jedinců s vadou sluchu. Jde o poměrně mladý vědní obor, který se až roku 1983 vyčlenil z logopedie.

Z výzkumu vysokoškolských sylabů zkoumaných v této práci vyplývá, že dodnes je surdopedie na mnoha českých vysokých školách vyučována společně právě s logopedií či s tyflopedií v rámci jednoho předmětu. Pro surdopedii je nezbytná spolupráce s dalšími obory, proto ji lze označit za multidisciplinární obor. Mezi kooperující obory se řadí psychologie, obecná pedagogika i další subdisciplíny speciální pedagogiky, medicínské, sociologické, filosofické a technické obory (Potměšil, 2003).

Z výsledků výzkumu v rámci této práce je také zřejmé, že jsou to právě předměty mající ve svém názvu slovo surdopedie, ve kterých se studenti zkoumaných vysokoškolských oborů nejčastěji setkávají s problematikou výuky a vzdělávání osob s vadou sluchu. V některých případech jde dokonce o jediný předmět, který studentům speciálně pedagogického oboru zmíněnou problematiku přiblíží. Na základě zkoumání obsahu výuky konkrétních předmětů uvedených v této práci vyplývá, že téměř absolutní většina předmětů majících v názvu slovo surdopedie nahlíží na problematiku sluchových vad, vzdělávání a výchovu jedinců s vadou sluchu z medicínského hlediska. Tento pohled na problematiku je rozebírán v následující kapitole. Mezi zkoumanými obory jsou ale i výjimky, které budoucí pedagogy dětí a žáků s vadou sluchu vzdělávají prostřednictvím předmětů, které se zabývají i problematikou sluchových vad ze sociokulturního pohledu, který je rovněž blíže popisován v kapitole 1.4.

1.3 Osobnost MUDr. PhDr. Miloše Sováka, DrSc. a medicínský přístup

Za zakladatele moderní české speciální pedagogiky, a tím pádem i logopedie, potažmo surdopedie, je považován MUDr. PhDr. Miloš Sovák, DrSc. Ten mimo jiné v roce 1970 založil Českou logopedickou společnost, která od jeho smrti nese jeho jméno. Doktor Sovák organizoval logopedické kurzy pro učitele, založil Logopedický ústav hlavního města Prahy (1946-1960) a stal se prvním vedoucím katedry speciální pedagogiky Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy. Publikoval více než 240 odborných děl a byl velmi respektován i v zahraničí. Pro vývoj oborou je důležité, jakým způsobem na problematiku výchovy,

vzdělávání neslyšících, nedoslýchavých a ohluchlých osob/děti/žáků nahlížel samotný zakladatel. Byl vystudovaným lékařem – foniatrem, jeho náhled na problematiku oboru byl jasně medicínský. Speciální pedagogiku zahrnul množstvím medicínských pojmů, čímž pedagogické disciplíny (tyflopédie, somatopedie, psychopedie, logopedie, surdopedie a etopedie) jako lékař velmi biologizoval (Smýkal, 2013, [online]). Zásadní důraz kladl Sovák na rehabilitaci, reedukaci a socializaci osob s vadou sluchu a kompenzaci sluchových vad. Jeho medicínský pohled na problematiku lze doložit například úryvky z jeho publikace „*Nárys speciální pedagogiky*“, která Sovákovy názory a postoje jasně reflektuje. Rehabilitační péče a práce s dětmi má podle Sováka za úkol přizpůsobit člověka se sníženými schopnostmi normálnímu prostředí, což se má uplatňovat i v péči o nedoslýchavé děti.

„Snažíme se nedoslýchavé děti udržet, pokud je to možné, v normální základní škole. Nedoslýchavé děti mají ve výuce místo v prvních lavicích, zařizuje se pro ně doučování a předučování, je nutná spolupráce jednak s rodinnou, jednak se školním lékařem a logopedem“ (Sovák, 1986, s. 169).

Sovák zdůrazňuje důležitost integrace nedoslýchavých dětí mezi slyšící společnost.

"Rozhodně je však třeba, aby dítě nedoslýchavé zůstávalo v prostředí slyšícím, aby bylo nuceno na svůj sluch spoléhat a svého sluchu využívat. Je chyba, zařadí-li se nedoslýchavé dítě mezi děti neslyšící" (Sovák, 1986, s. 169).

Péče o sluchově postižené a zdravotnická opatření podle Sováka zahrnují hlavně systematické vyhledávání sluchových poruch už u těch nejmenších dětí. Všechny děti podezřelé ze sluchové vady by podle něho měly být odesílány k podrobnějšímu vyšetření k odborníkům a po lékařském vyšetření se má zavádět příslušná léčba (Sovák, 1986). Což jasně dokládá snahu o odstranění či kompenzaci sluchové vady.

Sovákovy postoje se promítly i do činnosti Logopedického ústavu hlavního města Prahy, který mezi prvními na světě bezplatně zapůjčoval osobám s vadou sluchu kompenzační pomůcky (sluchadla) a zřizoval reedukační kurzy pro osoby s vadou sluchu. (Klenková, 2006). „*Hlavní náplní činnosti ústavu se stalo vyhledávání, léčebná a pedagogická péče o postižené děti a mládež, výzkum poruch hlasu, řeči a sluchu a v neposlední řadě odborné vzdělávání učitelů a logopedických instruktorů*“ (Klenková, 2006, str. 20). Z toho vyplývá, že Sovákovy postoje se musely logicky přenášet i na budoucí

pedagogy a logopedy, kteří se v ústavu vzdělávali, čímž se medicínský náhled na vady sluchu utvrzoval.

1.4 Sociokulturní přístup

Z výše napsaného je zřejmé, že medicínský přístup k problematice hluchoty chápe hluchotu jako defekt nebo handicap a snaží se donutit osoby s vadou sluchu, aby se co nejvíc přizpůsobily většinové společnosti. Například tím, že se budou vyhýbat čistě vizuálním způsobům komunikace a naučí se jazyku mluvenému. Medicínský přístup ale není jediný, který se touto problematikou zabývá. I v České republice se prosazuje pohled na neslyšící jako na specifickou jazykovou a kulturní komunitu, která má vlastní jazyk, specifické způsoby dorozumívání a svébytnou kulturou. V návaznosti na to se postupně diferencují i (dříve jednotně "jasné") přístupy ke vzdělávání neslyšících (Macurová, 2006, [online]).

Tento sociokulturní přístup více koresponduje se současnými názory na bilingvismus (dvojjazyčnost) obecně. Rozdíly mezi neslyšícími a slyšícími lidmi jsou nahlíženy jako přirozené kulturní rozdíly, ne jako odchylka od většinové normy. Znakový jazyk je pokládán za přirozený jazyk neslyšících, za jejich první jazyk, od něhož se odvíjí jazykový i kulturní rozvoj jedinců. To znamená, že osvojování příslušného většinového jazyka a většinové kultury je až druhé v řadě (Macurová, 2006, [online]).

Sociokulturní přístup je tedy založen na lingvistických a sociologických aspektech hluchoty. Za jazykovou a kulturní minoritu můžeme neslyšící považovat nejen z důvodu existence jejich vlastního jazyka, ale i proto, že je spojují historie, podobné osudy a každodenní problémy ve většinové slyšící společnosti (Komárková, 2005).

Speciální pedagogové si musejí být vědomi, že při vzdělávání osob s vadou sluchu se mohou dostat i do situací, kdy bude jejich snaha kontraproduktivní. Tento fakt vychází z představy společnosti o postižení, mnohdy založené na předpokladu, že kdyby mohli, byli by všichni lidé stejní (že si neslyšící přejí slyšet) a že je naší povinností jejich situaci napravit nebo se o ně alespoň postarat, nedá-li se defekt odstranit. Lékaři se snaží tomuto stavu předejít nebo ho změnit, učitelé se snaží dětem nabízet k nápodobě „normální“ modely. Neslyšící ale začali být vůči profesionálům, kteří jejich život ovlivňují, ale téměř nikdy do jejich společenství nepatří, podezíraví (Kyle, 1998). Vzdělávání by proto budoucí pedagogy mělo naučit, jak se vyvarovat chyb, kdy si slyšící učitelé, vychovatelé a odborníci osobují právo rozhodovat, jak má život neslyšících vypadat. Pravda je jinde – většinová

společnost buduje institucionální rámec života neslyšících a zajišťuje služby, sociální rozměr tohoto života však vytvářejí a využívají sami neslyšící (Kyle, 1998).

V současnosti odpovídá měnícímu se pohledu na skupinu osob vadou sluchu i to, že jsou dnes stále více kvůli specifickým způsobům své komunikace považováni za příslušníky jiné kulturní a jazykové minority než za osoby postižené (Langer, 2006).

1.6 Česká legislativa a pedagogičtí pracovníci

Pedagogové dětí a žáků s vadou sluchu patří do kategorie pedagogických pracovníků. Tato část práce se věnuje tomu, jak pedagogické pracovníky definují české zákony. Legislativa definuje jako pedagogického pracovníka učitele, pedagoga v zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, vychovatele, speciálního pedagoga, psychologa, pedagoga volného času, asistenta pedagoga, trenéra, metodika prevence v pedagogicko-psychologické poradně a vedoucího pedagogického pracovníka (Zákon č. 563/2004 Sb., [online]). Tato práce pak pojednává především o budoucích speciálních pedagozích a také o učitelích, vychovatelích a asistentech pedagogů, kteří se mohou na výchově dětí a žáků s vadou sluchu podílet především.

Speciální pedagog musí podle zákona získat odbornou kvalifikaci vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd. Získané vzdělání musí být zaměřené na speciální pedagogiku, případně zaměřené na pedagogiku předškolního věku nebo na přípravu učitelů základní školy nebo na přípravu učitelů všeobecně-vzdělávacích předmětů střední školy nebo na přípravu vychovatelů a doplňujícím studiem k rozšíření odborné kvalifikace uskutečňovaném vysokou školou. Odbornou kvalifikaci mohou získat budoucí speciální pedagogové studiem oboru pedagogika a doplňujícím studiem k rozšíření odborné kvalifikace uskutečňovaném vysokou školou (Zákon č. 563/2004 Sb. [online]).

Z podmínek stanovených zákonem vyplývá, že absolventi speciálně pedagogických bakalářských oborů, kterými se tato práce zabývá, nejsou ještě ve smyslu zákona plně kvalifikovanými speciálními pedagogy. Aby se tak stalo, musejí ještě absolvovat navazující magisterské studium zaměřené na výše popsané oblasti.

Speciálně pedagogickou činnost mohou ze zákona vykonávat i vychovatelé, asistenti pedagogů, učitelé mateřské, základní či střední školy. Musejí mít ale odpovídající vzdělání stanovené zákonem, které spočívá ve vystudování oboru zaměřeného na speciální pedagogiku na vysokoškolské či vyšší odborné úrovni nebo kurz v rámci celoživotního vzdělávání.

Učitelé základní a střední školy k tomu musejí mít vystudovaný pedagogicky nebo přímo speciálně pedagogicky zaměřený magisterský obor.

Ze zákona tedy vyplývá, že absolvovaný bakalářský obor zaměřený na speciální pedagogiku je dostatečnou kvalifikací pouze pro vykonávání činnosti vychovatele, asistenta pedagoga či učitele mateřské školy. Speciálně pedagogickou činnost poskytují ve třídách a školských zařízeních (v případě vychovatelů i ubytovacích zařízení a zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy či středisku výchovné péče) zřízené pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami.

1.7 Zákony upravující vzdělávání osob s vadou sluchu

Článek 33 Základní listiny práv a svobod uvádí, že každý má právo na vzdělání. Školní docházka je povinná po dobu stanovenou zákonem. Občané ČR mají právo na bezplatné vzdělání v základních a středních školách a podle schopností občana a možností společnosti též na vysokých školách. Zákon také stanoví, za jakých podmínek mají občané při studiu právo na pomoc státu (Listina základních práv a svobod, 1992, [online]). Děti, žáci a studenti s vadou sluchu spadají podle české legislativy - Zákona 561/2004 Sb. - (tzv. školského zákona) do kategorie žáků se speciálními studijními potřebami, kteří mají během výuky nárok na pomoc státu.

Zákon upravuje také průběh vzdělávání jedinců se speciálními studijními potřebami. Speciální vzdělávací potřeby dětí, žáků a studentů zjišťuje školské poradenské zařízení. Mají právo na vzdělávání, jehož obsah, formy a metody odpovídají jejich potřebám a možnostem, na vytvoření nezbytných podmínek, které toto vzdělávání umožní, a na poradenskou pomoc školy a školského poradenského zařízení. Při přijímání ke vzdělávání a při jeho ukončování se pro tyto jedince stanoví vhodné podmínky odpovídající jejich potřebám, během hodnocení se přihlíží k povaze postižení nebo znevýhodnění. Délku středního a vyššího odborného vzdělávání může ředitel školy ve výjimečných případech jednotlivým žákům nebo studentům prodloužit, nejvýše však o dva školní roky. Děti, žáci a studenti se zdravotním postižením mají právo bezplatně užívat při vzdělávání speciální učebnice a speciální didaktické a kompenzační učební pomůcky poskytované školou. Neslyšícím a hluchoslepým zákon zajišťuje právo na bezplatné vzdělávání pomocí nebo prostřednictvím komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob. Ředitel školského zařízení může ve třídě nebo studijní skupině, kde se vzdělává dítě či jedinec se speciálními vzdělávacími potřebami, zřídit

funkci asistenta pedagoga. Je při tom nezbytné vyjádření školského poradenského zařízení (561/2004 Sb., [online]).

Česká legislativa také definuje komunikační systémy neslyšících a hluchoslepých osob například ve zvláštním zákoně 384/2008 Sb. Podle zákona mají neslyšící a hluchoslepy osoby právo svobodně si zvolit z uvedených komunikačních systémů ten, který odpovídá jejich potřebám. Jejich volba musí být v maximální možné míře respektována tak, aby měly možnost rovnoprávného a účinného zapojení do všech oblastí života společnosti i při uplatňování jejich zákonných práv. Za neslyšící tento zákon považuje jedince, kteří neslyší od narození, nebo ztratili sluch před rozvinutím mluvené řeči, nebo osoby s úplnou či praktickou hluchotou, které ztratily sluch po rozvinutí mluvené řeči, a osoby těžce nedoslýchavé, u nichž rozsah a charakter sluchového postižení neumožňuje plnohodnotně porozumět (384/2008 Sb., [online]).

Zákon uvádí, že český znakový jazyk je základním komunikačním systémem těchto neslyšících osob v ČR, které jej samy považují za hlavní formu své komunikace. O ČZJ zákon píše jako o přirozeném a plnohodnotném komunikačním systému tvořeném specifickými vizuálně-pohybovými prostředky, tj. tvary rukou, jejich postavením a pohyby, mimikou, pozicemi hlavy a horní části trupu. V zákoně je uvedeno, že ČZJ jazyk má základní atributy jazyka, tj. znakovost, systémovost, dvojí členění, produktivnost, svébytnost a historický rozměr, a je ustálen po stránce lexikální i gramatické.

Dalšími komunikačními systémy vycházejícími z českého jazyka, které tento zákon uvádí, jsou znakovaná čeština, prstová abeceda, vizualizace mluvené češtiny, písemný záznam mluvené řeči, Lormova abeceda, daktylografika, Braillovo písmo s využitím taktilní formy, taktilní odezírání a vibrační metoda Tadoma (384/2008 Sb.[online]).

Vedle práva na to, aby výuka probíhala s využitím těchto systémů, mají jedinci s vadou sluchu podle tohoto zákona právo i na to, aby si preferovaný komunikační systém zvolili sami a byla jim poskytnuta i samotná výuka těchto komunikačních systémů. Děti, žáci a studenti se zdravotním postižením mají právo bezplatně užívat při vzdělávání speciální učebnice a speciální didaktické a kompenzační učební pomůcky poskytované školou.

Ze zákona mají právo i na využívání tlumočnických služeb při návštěvě lékaře, vyřizování úředních záležitostí a při zajišťování dalších nezbytných potřeb ve zvoleném komunikačním systému. Osoby s praktickou nebo úplnou hluchotou, případně hluchoslepotou, mají právo na tlumočnické služby během soudního řízení. Neslyšící a hluchoslepi studenti středních, vyšších odborných a vysokých škol, kterým byly přiznány mimořádné výhody II. stupně (průkaz ZTP) nebo III. stupně (průkaz ZTP/P), mají právo

na bezplatnou tlumočnickou asistenci (384/2008 Sb.[online]).

Z výše uvedeného vyplývá, že pro pedagogické pracovníky, kteří se podílejí na vzdělávání osob s vadou sluchu, je velmi důležité, aby ovládali ČZJ a další výše uvedené komunikační systémy, v případě učitelů je to předpokladem jejich odborné kvalifikace (563/2004 Sb. [online]). Přitom zdaleka ne na všech speciálně pedagogických oborech zkoumaných v této práci se tyto předměty, jejichž obsahem by bylo osvojení si dovednosti v těchto systémech komunikovat, povinně vyučují.

Z vyhlášky 73/2005 Sb. vyplývá, že žáci se speciálními vzdělávacími potřebami mají v případě potřeby nárok na individuální vzdělávací plán. Ve školských zařízeních, které vzdělávají žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, je možné zřídit pozici asistenta pedagoga, který pomáhá jednak žákům přizpůsobit se školnímu prostředí a také asistuje pedagogům při výchovné a vzdělávací činnosti a poskytuje pomoc při zprostředkování komunikace se žáky, spolupráci s jejich zákonnými zástupci a komunitou, ze které žák pochází (73/2005 Sb.[online]).

Česká republika je jako členský stát EU rovněž signatářem mezinárodní Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením. Ta ČR zavazuje mimo jiné umožnit vedle již výše popsaného studia znakového jazyka a vzdělávání v komunikačních systémech osob s vadou sluchu také k tomu, aby podporovala jazykovou identitu společenství neslyšících a zajistila osobám se zdravotním postižením uznání a podporu jejich specifické kulturní a jazykové identity, a to včetně „znakového jazyka a kultury neslyšících“ (Úmluva o právech osob se zdravotním postižením, [online]).

Jak ale ukáže praktická část práce, předměty pojednávající o kultuře Neslyšících se ve zkoumaných vysokoškolských sylabech, až na výjimky, nevyskytují.

2 Praktická část

2.1 Metodologie

Svou práci jsem rozdělila do dvou částí – teoretické a praktické. Při psaní teoretické části jsem pracovala se zadanou literaturou. Brzy jsem ale zjistila, že pouze zadaná literatura nebude pro psaní této práce dostatečná. Po dohodě s vedoucí práce jsem se zaměřila i na aktuální literaturu zákona týkající se problematiky výchovy a vzdělávání budoucích pedagogů dětí a žáků s vadou sluchu.

V první části praktické sekce práce jsem se nejprve pokusila zmapovat situaci výuky relevantních předmětů na českých vysokých školách. Konkrétně jsem do svého průzkumu zahrнула 10 vysokých škol a 11 fakult, na nichž se vyučují předměty související se vzděláváním a výchovou osob s vadou sluchu. Z veřejně dostupných zdrojů i přímým jednáním s několika jednotlivci z vysokých škol jsem se snažila získat sylaby předmětů. Většina fakult měla informace o svých studijních oborech vyvěšeny na svých webových stránkách, ovšem najít příslušný sylabus předmětu bylo často velice náročné, neboť vysoké školy dávají často sylaby jednotlivých předmětů k dispozici pouze svým studentům nebo pedagogům. Složitým vyhledáváním se mi však podařilo se postupně dobrat k syllabům jednotlivých předmětů. Pokud jsem se nemohla na webových stránkách syllabů dopátrat, kontaktovala jsem doporučenou odpovědnou osobu uvedenou na webových stránkách nebo přímo vyučující jednotlivých předmětů a požádala je o spolupráci a zaslání příslušných syllabů, popř. materiálů. Tím jsem také přišla do kontaktu s jednotlivými fakultami, které jsem posléze oslovila s prosbou o pomoc při distribuci mých dotazníků mezi studenty. Osobně jsem syllaby získala díky vyučující předmětů na JAMU v Brně PhDr. Radce Horákové, Ph.D. Problémy nastaly např. při snaze získat syllaby předmětů na TUL v Liberci. I přes opětovné urgency a komunikaci z mé strany s paní Danielou Demelovou a Ing. Zuzanou Palounkovou, Ph.D. se mi sylabus nepodařilo získat. Vstříc mi naopak vyšli na Univerzitě Palackého v Olomouci a to díky MgA. Pavlovi Kučerovi. Ostravská univerzita komunikovala přes Mgr. Kateřinu Janků, Ph.D. a jejího kolegu Mgr. Igora Hampla poměrně aktivně, leč slíbené syllaby atd. nakonec vůbec nedorazily a komunikace ustala.

Dále jsem se seznámila s obsahovou náplní jednotlivých předmětů. Všechny syllaby jsem přečetla, stručně sumarizovala relevantní informace o jednotlivých předmětech a stanovila 12 kategorií, podle kterých jsem kódovala společné znaky syllabů, které jsem hodlala využít v druhé sekci praktické části své práce. Získala jsem tak přehled toho, jak jednotlivé studijní obory deklarují vzdělávání budoucích pedagogů dětí a žáků s vadou sluchu.¹ Na základě poznatků získaných ze syllabů jednotlivých předmětů jsem se posléze pustila do přípravy dotazníku. Strukturovala jsem ho tak, abych získala přehled o výuce jednotlivých předmětů, zároveň jsem ale chtěla ověřit postoje a znalosti studujících budoucích pedagogů dětí a žáků s vadou sluchu. Prvním úkolem bylo vytvořit jednotlivé bloky otázek, které by spolu souvisely. Jednotlivé bloky jsem nazvala „screening respondentů“, „obecnost a specializace oboru“, „osobnost vyučujícího“, „vnitřní motivace studenta“ a „míra znalostí

¹ Vzhledem k tomu, že některé z odkazů na konkrétní syllaby byly velmi dlouhé, zařadila jsem je do zvláštní přílohy, aby nenarušovaly přehlednost práce. (viz Příloha 21)

studenta“. Otázky jsem následně naprogramovala do elektronického dotazníku, který jsem vytvořila prostřednictvím výzkumného nástroje Kvalikvant. Je to nástroj pro kompletní realizaci výzkumu. Studentům tedy nechodil celý dotazník, ale pouze elektronický odkaz na dotazník, kde jsem v úvodu vysvětlila, o jaké dotazníkové šetření jde, pro koho je vhodné a jaké bude využití odpovědí. Dotazník bylo možné vyplnit z jedné IP adresy či e-mailové adresy pouze jednou. Celkově dotazník tvořilo 54 otázek s různými podmínkami a filtry v průchodnosti. Na některé otázky bylo možné odpovědět výběrem jedné či více možností odpovědí, jiné otázky byly otevřené. Dotazník jsem následně distribuovala studentům a absolventům terciálního stupně vzdělávání příslušných vysokých škol, jejichž sylaby jsem zahrнула do svého přehledu.

Pro distribuci dotazníků jsem využila kontaktů na jednotlivé katedry a vyučující zkoumaných předmětů. V řadě případů nebylo možné kontaktovat studenty jednotlivých oborů přímo, protože byť obvykle jednotlivé ročníky mají hromadné e-mailové adresy, školy a studijní oddělení nemohou tyto adresy sdělovat. Bylo však možné se s nimi domluvit na tom, že můj dotazník studentům hromadně rozešlou. Většina zkoumaných fakult se mi na prosbu s rozesláním dotazníku studentů snažila vyjít vstříc. Nemohla jsem se však spoléhat jen na tento kanál. Byla jsem aktivní i v jiných směrech. Snažila jsem se vyhledat skupiny studentů jednotlivých programů či oborů, jako skvělý zdroj se ukázala sociální síť Facebook, kde je možno vyhledat mnoho skupin studentů speciální pedagogiky a příbuzných oborů z konkrétních ročníků jednotlivých univerzit. Většina těchto studentských skupin je velmi snadno dohledatelných podle data - roku ukončení studia vysoké školy.

Stejně tak jsem pro distribuci dotazníku využila i panel respondentů společnosti Perfect Crowd s.r.o., jehož databáze obsahuje kontakt na speciální pedagogy s bakalářským titulem a současné studenty vysokoškolských oborů. Dotazník byl pro respondenty otevřený přesně tři týdny (od 3.6.2013 - 24.6.2013). Celkově se do vyplňování dotazníku pustilo 308 respondentů. Ne všichni ale splnili stanovená kritéria výzkumu, proto jim nebylo umožněno ve vyplňování dotazníku pokračovat. Dokončených plnohodnotných dotazníků jsem získala 91. Podrobněji k dotazníku v kapitole Praktická část 2.

2.2 Praktická část 1 - Vysokoškolské obory zabývající se výukou neslyšících v České republice

V následující tabulce jsou zobrazeny zkoumané předměty řazené dle studijních oborů fakult jednotlivých univerzit, podle abecedy.

Tabulka č. 1. Přehled vyučovaných oborů a předmětů

Janáčkova akademie múzických umění v Brně /Divadelní fakulta		
STUDIJNÍ OBOR	ZKOUMANÉ PŘEDMĚTY	POZNÁMKY
Výchovná dramatika Neslyšících	Surdopedie	Sylabus předmětů je neveřejný, spolupráce s vyučujícím

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích /Sociálně zdravotní fakulta		
STUDIJNÍ OBOR	ZKOUMANÉ PŘEDMĚTY	POZNÁMKY
Speciální pedagogika		Informace o sylabech již nejsou dostupné, pro školní rok 2013/2014 se obor neotevřel
Speciální pedagogika - vychovatelství	Základy surdopedie	
	Odborná praxe I., II.	
	Edukace osob s kombinovaným	
	Intergrativní speciální pedagogika	

Masarykova univerzita /Pedagogická fakulta		
STUDIJNÍ OBOR	ZKOUMANÉ PŘEDMĚTY	POZNÁMKY
Speciální pedagogika - komunikační techniky	Základy speciální pedagogiky 5	
	Surdopedie 1	
	Odborná praxe průběžná 1	
	Odborná praxe průběžná 2	
	Komunikace osob se sluchovým postižením 1	
	Speciálně pedagogická diagnostika logopedická a surdopedická	
	Specializace: Komunikace osob se sluchovým postižením 2	
	Specializace surdopedie:	
	Rozvoj komunikačních dovedností u jedinců se sluchovým postižením	
	Komunikace osob s duálním smyslovým postižením	
	Odborná praxe souvislá	
Integrativní speciální pedagogika		

Masarykova univerzita /Pedagogická fakulta		
STUDIJNÍ OBOR	ZKOUMANÉ PŘEDMĚTY	POZNÁMKY
	Specializace: Speciálně pedagogická diagnostika surdopedická a oftalmopedická	
	Pedagogická praxe souvislá	
Speciální pedagogika	Základy speciální pedagogiky 7 surdopedie	
	Specializace: L S Surdopedie 1	
	Specializace L, S ORL – Foniatrie	
	Specializace: L S Surdopedie 2	
	Integrativní speciální pedagogika	
	Specializace: L, S Komunikace osob se sluchovým postižením	
	Specializace: L, S Symptomatické poruchy řeči	
	Odborná praxe průběžná 1	
	Odborná praxe průběžná 2	
Odborná praxe souvislá		
Specializace v pedagogice: Pedagogické asistenci speciální pedagogiky pro ZŠ	Komunikace osob se sluchovým postižením	Kombinovaný bakalářský studijní obor
	Základy speciální pedagogiky 7 Surdopedie	
	Integrativní speciální pedagogika	
	Oborová praxe 1	
Speciální pedagogika se zaměřením na vzdělávání	Komunikace osob se sluchovým postižením	Kombinovaný bakalářský studijní obor
	Základy speciální pedagogiky 7 Surdopedie	
	Integrativní speciální pedagogika	
	Oborová praxe 1	

Univerzita Hradec Králové /Pedagogická fakulta		
STUDIJNÍ OBOR	ZKOUMANÉ PŘEDMĚTY	POZNÁMKY
Sociálně výchovná péče o smyslově postižené	Úvod do surdopedie	
	Komunikace sluchově postižených	
	Souvislá odborná praxe	
	Průběžná praxe 1, 2, 3	
Výchovná práce ve speciálních zařízeních	Surdopedie	
	Souvislá odborná praxe	
Speciálně pedagogická péče	Úvod do surdopedie	
	Komunikace sluchově postižených	

Univerzita Hradec Králové /Pedagogická fakulta		
STUDIJNÍ OBOR	ZKOUMANÉ PŘEDMĚTY	POZNÁMKY
o osoby s poruchami komunikace	Průběžná praxe 2	
	Souvislá odborná praxe	

Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem /Pedagogická fakulta		
STUDIJNÍ OBOR	ZKOUMANÉ PŘEDMĚTY	POZNÁMKY
Učitelství pro 1. stupeň ZŠ a speciální pedagogika		Předměty specificky zaměřené na vzdělávání či výchovu jedinců s vadou sluchu ve studijních plánech uvedeny nejsou. Téma výchovy a vzdělávání osob s vadou sluchu bývá spolu s dalšími subdisciplínami speciální pedagogiky vyučována pouze jako jedno z témat jednotlivých přednášek. Podrobnosti o průběhu či konkrétnějším obsahu těchto přednášek zkoumané sylaby nenabízejí.

Univerzita Karlova v Praze /Pedagogická fakulta		
STUDIJNÍ OBOR	ZKOUMANÉ PŘEDMĚTY	POZNÁMKY
Speciální pedagogika	Sppg znevýhodněného člověka se SP I	
	Sppg znevýhodněného člověka s SP II	
	Oborová praxe I., II. a III	
	Základy znakového jazyka	
Specializace v pedagogice: Speciální pedagogika se zaměřením na vzdělávání	Sppg znevýhodněného člověka se SP I	
	Sppg znevýhodněného člověka s SP II	
	Praxe na ZŠ pro žáky se sluchovým postižením	

Univerzita Karlova v Praze /Filozofická fakulta		
STUDIJNÍ OBOR	ZKOUMANÉ PŘEDMĚTY	POZNÁMKY
Čeština v komunikaci neslyšících	Úvod do studia hluchoty	
	Úvod do problematiky hluchoty	
	Dějiny hluchoty	
	Kultura českých Neslyšících	
	Výchova a vzdělávání neslyšících	
	Úvod do komunikačního modulu	
	Modul komunikační 1 - Současné problémy učební komunikace neslyšících	
	Modul komunikační 2 - Didaktika výchovy a vzdělávání neslyšících	

Univerzita Karlova v Praze /Filozofická fakulta		
STUDIJNÍ OBOR	ZKOUMANÉ PŘEDMĚTY	POZNÁMKY
	Modul komunikační 3	
	Praxe komunikační	
	Jazyková politika a legislativní rámec vzdělávání neslyšících	
	Problematika hluchoty: aktuální otázky	
	Kochleární implantáty pro a proti	

Univerzita Palackého v Olomouci /Pedagogická fakulta		
STUDIJNÍ OBOR	ZKOUMANÉ PŘEDMĚTY	POZNÁMKY
Speciální pedagogika - ortokomunikace	Surdopedie 1	
	Surdopedie 2	
	Surdopedie 3	
	Teorie a praxe komunikace s postiženým.	
	Alternativní a augmentativní komunikace 1.	
	Praxe vstupní	
	Praxe hospitační	
	Asistenční praxe 1	
	Asistenční praxe 2	
	Asistenční praxe 3	
	Asistenční praxe 4	
Speciální pedagogika - dramaterapie	Surdopedie	
	Úvodní praxe	
	Praxe průběžná speciálně pedagogická	
	Základy speciální pedagogiky 1	
	Základy speciální pedagogiky 2	
Speciální pedagogika předškolního věku	Teoretické základy SPP 1	
	Úvodní exkurze do speciálně pedagogického zařízení	
	Exkurze do spec. předškolního zařízení	
	Náslechová speciálně pedagogická praxe	
	Průběžná speciálně pedagogická praxe	
	Surdopedie 1	
	Surdopedie 2	
	Surdopedie 3	
Kurz komunikačních dovedností neslyšících.		
Speciální pedagogika pro 2.	Surdopedie	

Univerzita Palackého v Olomouci /Pedagogická fakulta		
STUDIJNÍ OBOR	ZKOUMANÉ PŘEDMĚTY	POZNÁMKY
stupeň základních škol a pro střední školy	Základy speciální pedagogiky 1	
	Základy speciální pedagogiky 2	
	Souvislá asistenční praxe 1	
	Souvislá asistenční praxe 2	
	Náslechová praxe 2	
	Exkurze do speciálních zařízení	
Speciální pedagogika - komunikační techniky	Surdopedie 1	
	Surdopedie 2	
	Surdopedie 3	
	Praxe vstupní	
	Praxe hospitační	
	Asistenční praxe 1	
	Asistenční praxe 2	
	Asistenční praxe 3	
Asistenční praxe 4		
Speciální pedagogika raného věku	Surdopedie 1	
	Surdopedie 2	
	Surdopedie 3	
	Praxe vstupní	
	Praxe hospitační	
	Asistenční praxe 1	
	Asistenční praxe 2	
	Asistenční praxe 3	
Praxe rané výchovy		

Ostravská univerzita /Pedagogická fakulta		
STUDIJNÍ OBOR	ZKOUMANÉ PŘEDMĚTY	POZNÁMKY
Speciální pedagogika	Základy surdopedie	
	Speciální školská zařízení	
	Základy znakového jazyka 1	
	Základy znakového jazyka 2	

Technická univerzita Liberec /Přírodovědně-humanitní a pedagogická fakulta		
STUDIJNÍ OBOR	ZKOUMANÉ PŘEDMĚTY	POZNÁMKY
Speciální pedagogika předškolního věku	Surdopedie	
	Alternativní a augmentativní komunikace	

Technická univerzita Liberec /Přírodovědně-humanitní a pedagogická fakulta		
STUDIJNÍ OBOR	ZKOUMANÉ PŘEDMĚTY	POZNÁMKY
	Ergoterapie a kompenzační pomůcky	
	Základy komunikace neslyšících	
	Průběžná praxe v speciálně pedagogických zařízeních	
Speciální pedagogika pro vychovatele	Surdopedie	
	Alternativní a augmentativní komunikace	
Speciální pedagogika pro vychovatele	Ergoterapie a kompenzační pomůcky	
	Základy komunikace neslyšících	
	Odborná praxe 1, 2, 3, 4	

Západočeská univerzita v Plzni /Pedagogická fakulta		
STUDIJNÍ OBOR	ZKOUMANÉ PŘEDMĚTY	POZNÁMKY
Speciální pedagogika		Ve veřejně dostupných sylabech ZČU jsou k nalezení tři obory - a předměty věnující se oboru speciální pedagogiky. V průběhu psaní práce jsem ale zjistila, že výuka nyní probíhá pouze v rámci celoživotního vzdělávání a informace zadané do dotazníku byly nerelevantní. Dále jsem s nimi tedy nepracovala.

2.3 Popis aktuální situace výuky předmětů věnujících se výchově a vzdělávání osob s vadou sluchu na českých univerzitách z hlediska sylabů

Do této bakalářské práce je nutné zahrnout i fakulty vysokých škol, které nejsou typicky pedagogické. Těmito školami jsou Filosofická fakulta Univerzity Karlovy a obor Čeština v komunikaci neslyšících a Janáčkova akademie múzických umění, přesněji Divadelní fakulta a obor Výchovná dramatika Neslyšících.

Práce se sylaby jednotlivých předmětů byla značně náročná. Jde o velké množství textu, který je nestejně formátován, psán různým stylem, sylaby operují s různými informacemi, každý vyučující má svůj rukopis a každému přijde podstatného něco jiného, někomu způsob atestace, jinému časová dotace jednotlivých témat. Ne všechny sylaby obsahují stejné strukturované informace, některé jsou velice detailní, jiné naopak minimalistické. Velkou prací dalo nejprve dát všechny sylaby dohromady. V některých případech nebylo hledání obtížné. Například dobře se vyhledávalo na Univerzitě Karlově v Praze či na Masarykově univerzitě v Brně. Naopak jinde na Západočeské univerzitě, Univerzitě Palackého v Olomouci, Technické univerzitě v Liberci, bylo hledání příslušných sylabů značně složité

(i kvůli uživatelsky nepřívětivému školnímu systému), někdy dokonce neúspěšné. Předměty byly umístěné kdesi ve virtuálním prostoru webů jednotlivých škol, takže v některých případech šlo o vpravdě detektivní práci. Za vše hovoří i velice dlouhé odkazy, pomocí nichž se lze na sylaby „proklikat“. Ve valné většině případů se nakonec podařilo se k odkazům dostat. Nejprve jsem s nimi pracovala v textové formě. V následujících podkapitolách uvádím přehled oborů s výčtem vyučovaných předmětů. Detailní popis sylabů jednotlivých předmětů je k nalezení v sekci Přílohy této práce.

2.3.1 Janáčkova akademie múzických umění (Divadelní fakulta)

2.3.1.1 Výchovná dramatika Neslyšících

Obor Výchovná dramatika Neslyšících byl založen v roce 1992 a jde o tříletý bakalářský studijní obor zakončený státní závěrečnou zkouškou s možností navazujícího magisterského studia v denní i kombinované formě. Zaměřuje se zejména na pohybové výchovné disciplíny. Studenti tohoto oboru mají během tří let absolvovat především předměty, které rozvíjejí jejich pohybové schopnosti a dovednosti. Z oblasti teorie vzdělávání a výchovy ovšem získávají znalosti v předmětech týkajících se speciální pedagogiky, surdopedie, pedagogické a vývojové psychologie a historie péče o neslyšící. Zároveň se studentů dotýká i odborná praxe a stáže. Ty probíhají mimo jiné na středních školách, základních školách a mateřských školách pro sluchově postižené v Praze a v mateřské a základní škole pro sluchově postižené v Brně, což posluchačům přináší reálnou zkušenost s pedagogickým procesem. Navíc mají možnost srovnání výukových postupů na obou těchto školách.

Teoretické i praktické předměty jsou přednášeny většinou orálně se simultánním překladem do českého znakového jazyka. Ovšem najdou se i výjimky, kdy přednášející sám velmi dobře ovládá znakový jazyk a výuka probíhá v jazyce znakovém. Studenti mají k dispozici i písemné záznamy z teoretických přednášek a předmětů. Pro Ateliér výchovné dramatiky neslyšících je důležitá soustavná inovace a aktualizace oborových předmětů. Týká se to především historie a nových trendů ve vzdělávání neslyšících dětí, mládeže a dospělých. Do výuky se zapojují neslyšící absolventi oboru, ale i neslyšící absolventi FF UK v Praze, kteří vyučují komplexně český znakový jazyk (Ateliér výchovné dramatiky Neslyšících – DIFA, 2013, [online]).

Výuku surdopedie zajišťuje externě v rámci bakalářského studia a nyní i v prvním ročníku navazujícího magisterského studijního programu PhDr. Radka Horáková, Ph.D.

Doktorka Horáková není typickou vyučující v porovnání s ostatními vysokými školami. Sama pochází z neslyšící rodiny a plynule ovládá znakový jazyk na takové úrovni, že v něm i sama vyučuje.² Divadelní fakulta Janáčkovy akademie múzických umění, konkrétně Ateliér výchovné dramatiky neslyšících, neposkytuje na svých webových stránkách veřejně přístupné informace o sylabech vyučovaných předmětů. Proto autorka práce kontaktovala právě doktorku Horákovou, aby zjistila o výuce surdopedie více informací. Doktorka Horáková žádné povinné sylaby pro Ateliér výchovné dramatiky nevyplňovala, oficiální materiál tedy není k dispozici. Poskytovala studentům pouze okruh témat, na které se v průběhu výuky zaměří (viz Příloha č.1).

2.3.1.1 Analýza Oboru Výchovná dramatika neslyšících

Obor Výchovná dramatika neslyšících na brněnské JAMU není pedagogický, součástí studia je ale předmět „Surdopedie“. Jeho sylabus není veřejně dostupný, podařilo se ho však pro účely této práce získat. Lze ho charakterizovat jako poměrně komplexní, neboť obsahují většinu sledovaných kategorií. Chybí jen informace o integraci neslyšících. Nutno však dodat, že jde pouze o jeden předmět s danou časovou dotací. Výuka předmětu je ovlivněna tím, kdo předmět vyučuje, tedy PhDr. Radka Horáková, Ph.D., ona sama je CODA (slyšící dítě neslyšících rodičů), plynule ovládá český znakový jazyk, tedy vyučování tohoto předmětu je v českém znakovém jazyce, na JAMU studují až na pár výjimek velmi často sami neslyšící, nedoslýchaví či ohluchlí studenti. Výuka předmětu, dle popsaných témat, se zdá velmi komplexní a zahrnuje jak přístup medicínsko-biologický, tak přístup socio-kulturní. Větší důraz je kladen na medicínský přístup. Absolventi nejsou primárně dle českých zákonů určeni ke vzdělávání a výchově osob s vadou sluchu. Studenti mají možnost praxe i mimo Brno tj. v Praze, informace o povinné či doporučené literatuře nejsou známy.

2.3.2 Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích se obory pro budoucí pedagogy dětí a žáků s vadou sluchu nedají studovat na pedagogické fakultě (na rozdíl od většiny univerzit a vysokých škol), ale na fakultě sociálně zdravotní. Zde jsou na katedře psychologie a speciální pedagogiky vypsány bakalářské studijní obory **Speciální pedagogika** a **Speciální pedagogika - vychovatelství**. Katedra psychologie a speciální pedagogiky je poměrně mladou katedrou, vznikla v roce 2009 spojením katedry psychiatrie a psychologie a katedry

² PhDr. Radka Horáková, Ph.D. učí i na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity.

speciální a sociální pedagogiky, která dříve patřila právě pod pedagogickou fakultu (Zdravotně sociální fakulta, 2013, [online]).

2.3.2.1 Speciální pedagogika

Studijní obor Speciální pedagogika nebude v akademickém roce 2013/14 otevřen a na stránkách fakulty nebylo možné získat informace o předmětech, které byly v rámci tohoto oboru vyučovány.

2.3.2.2 Speciální pedagogika - vychovatelství

Prezenční, tříletý bakalářský studijní program, který absolventům umožňuje široké uplatnění v oblasti pomáhajících profesí. V sektoru školství získávají kvalifikaci asistenta pedagoga, učitele mateřské školy ve třídách nebo školách zřízených pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami a vychovatele ve výchovných zařízeních pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami nebo ve školských zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy (např. dětské domovy či výchovné ústavy). V oblasti sociálních služeb získávají plnou kvalifikaci sociálního pracovníka, respektive pracovníka v sociálních službách. Absolventi mohou dále nalézt uplatnění např. také ve státní správě či samosprávě ve školství nebo v sociální oblasti, v nestátních neziskových organizacích zaměřených na humanitární či charitativní pomoc, na sdružování občanů se zdravotním postižením, na prevenci sociálně patologických jevů, na organizaci dobrovolnictví apod. Absolvent oboru Speciální pedagogika – vychovatelství může pokračovat ve studiu v navazujícím magisterském studijním oboru a získat tak plnou kvalifikaci speciálního pedagoga.

Obsahem studia jsou vedle předmětů zaměřených na speciální pedagogiku a její dílčí disciplíny zejména psychologie, pedagogika a základy lékařských věd. Důraz je kladen také na rozvoj osobnosti studentů jako nezbytný předpoklad úspěšného působení v pomáhajících profesích. Teoretická výuka je v každém semestru doplněna praxí na smluvně zajištěných klinických pracovištích, s nimiž fakulta spolupracuje (Zdravotně sociální fakulta, 2013, [online]).

Předměty vyučované v rámci oboru, kde se mohou studenti setkat s problematikou vzdělávání, výchovy a péče o osoby s vadou sluchu, jsou:

Základy surdopedie

Edukace osob s kombinovaným postižením

Integrativní speciální pedagogika

Odborná praxe I

Odborná praxe II

Volitelná odborná praxe 1

Volitelná odborná praxe 2

Podrobný popis sylabů zkoumaných předmětů viz Příloha č.2.

2.3.2.2.1 Analýza oboru Speciální pedagogika - vychovatelství

Na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích je v rámci výuky oboru „Speciální pedagogiky – vychovatelství“ studentům nabídnuto velké množství informací. V předmětech však zcela absentují informace z kategorie č. 7, tedy informace o kultuře Neslyšících. Studenti se neseťkají ani s velkým množstvím odborné literatury, v rámci výuky se seznámí se znakovým jazykem, prstovou abecedou, Lormovou abecedou či odezíráním. Studenti mají možnost od prvního ročníku docházet na praxi, což je možná oproti jiným univerzitám trochu nezvyklé. Jsou totiž konfrontováni s realitou dříve, než se mohou se specializovaných předmětů dozvědět více informací, to se týká samozřejmě i osob s vadou sluchu. Výuka předmětů týkající se problematiky výchovy a vzdělávání osob s vadou sluchu je obsahově velmi teoreticky zaměřená a tematicky se výuka přiklání spíše k medicínskému přístupu k problematice hluchoty, sociokulturní přístup je začleněn do přednášek a seminářů jen okrajově.

2.3.3 Masarykova univerzita v Brně

Výuka předmětů týkající se výchovy a vzdělávání osob s vadou sluchu na Masarykově univerzitě je umožněna v několika studijních oborech. Při sumarizování sylabu předmětů Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně autorka práce spolupracovala s PhDr. Radkou Horákovou, Ph.D, která na fakultě předměty týkající se tohoto tématu vyučuje.

Bakalářskými obory jsou: **Speciální pedagogika – komunikační techniky, Speciální pedagogika, Specializace v pedagogice – pedagogické asistentství speciální pedagogiky pro základní školy, Speciální pedagogika se zaměřením na vzdělávání** a Pedagogické asistentství speciální pedagogiky se zaměřením na inkluzivní vzdělávání pro střední školy (tento obor není relevantní pro můj výzkum, dále jej nezpracovávám).

V průběhu studia **Speciální pedagogiky** si student volí jednu z nabízených specializací a to logopedie/surdopedie nebo psychopedie/oftalmopedie nebo etopedie/psychopedie. Dle toho také absolvent oboru nachází své budoucí pracovní uplatnění.

Student a absolvent oboru **Speciální pedagogika – komunikační techniky** získává v průběhu studia předpoklady ke vzdělávání dětí a žáků zejména s řečovými vadami či sluchovým postižením. Podobně zaměřené obory lze nalézt i v rámci programu **Specializace v pedagogice** (Studijní programy, 2013, [online]).

Během komunikace s katedrou Speciální pedagogiky MU byla autorka práce upozorněna na probíhající aktualizaci a změny stávajících sylabů. Jednalo se především o změny termínů, jako je “sluchově postižený” na „neslyšící, nedoslýchavé, ohluchlé, popř. na termín osoba s vadou sluchu“. K finálním změnám v sylabech by mělo dojít na podzim roku 2013.³

2.3.3.1 Speciální pedagogika

Studium oboru Speciální pedagogika se snaží ve výuce reflektovat celospolečenskou snahu integrovat děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných škol a školských zařízení v návaznosti na českou legislativu. V průběhu studia mají studenti možnost volby specializace a to logopedie/surdopedie nebo psychopedie/oftalmopedie nebo etopedie/psychopedie. Součástí studia je také společný základ učitelství pro základní školy a to i včetně výuky cizího jazyka. Absolvent bakalářského stupně vzdělání z oboru Speciální pedagogiky může pokračovat v navazujícím studijním programu Speciální pedagogika, kde je možná specializace buď logopedie a surdopedie nebo surdopedie se znakovým jazykem (Speciální pedagogika, 2013, [online]).

Předměty vyučované v rámci oboru, kde se mohou studenti setkat s problematikou vzdělávání, výchovy a péče o osoby s vadou sluchu, jsou:

Základy speciální pedagogiky 7 surdopedie

Surdopedie 1

ORL – Foniatrie

Surdopedie 2

Integrativní speciální pedagogika

Komunikace osob se sluchovým postižením

³ Infomace podala PhDr. Radka Horáková, Ph.D. v rámci e-mailové komunikace.

Symptomatické poruchy řeči

Odborná praxe průběžná

Odborná praxe souvislá 1

Odborná praxe průběžná 2

Pedagogická praxe souvislá 2

Detailní popis sylabů zkoumaných předmětů viz Příloha č. 3.

2.3.3.1.1 Analýza: Obor Speciální pedagogika

Na Masarykově univerzitě je výuka ve vybraných oborech koncipována tak, že studenti přijdou do kontaktu prakticky se všemi sledovanými kategoriemi. Chybí však informace o kultuře Neslyšících, o jejich komunitě apod. Tyto informace nejsou obsaženy v žádném ze sylabů.

Studenti oboru Speciální pedagogika si mohou volit specializaci Surdopedie/Logopedie. A právě tito studenti se potom během studia setkají s řadou odborných témat, které zkoumá tato práce. Výuka specializovaných předmětů probíhá již od prvního ročníku. Od druhého ročníku je výuka zaměřena více teoreticky a přiklání se spíše k medicínsko-biologickému přístupu. Určitě je to ovlivněno tím, že specializace Surdopedie/Logopedie zahrnuje stejné předměty. K logopedické péči zatím jinak než z pohledu nápravy a mluvní výchovy přistupovat nelze. Vyváženost je zajištěna specializovanými předměty samotné surdopedie, v rámci níž jsou probírány spíše sociologické a kulturní aspekty zkoumané problematiky. Absolvent má tedy znalosti z obou směrů, s ohledem na sylabus předmětů, v obdobném poměru 50:50. Z komunikačních technik se studenti seznamují s mluvenou hláskovou řečí, odezírání, daktylní řečí, znakovým jazykem a znakovým jazykem, jednoruční i dvouruční prstovou abecedou a Lormovou abecedou. Studenti mají možnost absolvovat různé typy praxe – typ praxe průběžné o dotaci jedné hodiny týdně a praxi souvislou o délce dvou a čtyř týdnů.

2.3.3.2 Pedagogické asistentství speciální pedagogiky pro ZŠ

Obor pedagogické asistentství speciální pedagogiky pro základní školy je na Masarykově univerzitě možné studovat pouze v kombinaci ještě s druhým vybraným studijním oborem. Jedná se tedy o kombinovaný studijní obor. Po zakončení bakalářského stupně vzdělání je možné ve studiu pokračovat v navazujícím magisterském kombinovaném programu, např. Učitelství pro střední školy (Pedagogické asistentství, 2013, [online]).

Komunikace osob se sluchovým postižením

Základy speciální pedagogiky 7 Surdopedie

Integrativní speciální pedagogika

Oborová praxe 1

Detailní popis sylabů zkoumaných předmětů viz Příloha č.4.

2.3.3.2.1 Analýza: Obor Pedagogické asistentství speciální pedagogiky pro ZŠ

Studenti oboru Pedagogické asistentství speciální pedagogiky pro ZŠ se setkají v průběhu studia s výukou tří předmětů, které se týkají výuky a výchovy osob s vadou sluchu. Dozvídají se informace jak o biologicko-medicínském přístupu, tak o sociokulturním. Během studia se studenti setkávají se znakovým jazykem, jednoruční i dvouruční prstovou abecedou a odezíráním. Studenti mají možnost si vyzkoušet nabyté znalosti v praxi, která je ale v povinných předmětech studijního plánu uvedena pouze jednou, a to v rozsahu jednoho týdne.

2.3.3.3 Speciální pedagogika se zaměřením na vzdělávání

Obor Speciální pedagogika se zaměřením na vzdělávání je na Masarykově universitě možné studovat pouze v kombinaci ještě s druhým vybraným studijním oborem. Jedná se tedy o kombinovaný studijní obor. Po zakončení bakalářského studia kombinace vybraného obvodu a speciální pedagogiky se zaměřením na vzdělávání může absolvent pokračovat v navazujícím magisterském studiu kombinace studijních oborů, např. Učitelství pro střední školy (Speciální pedagogika se zaměřením na vzdělávání, 2013, [online]).

Předměty vyučované v rámci oboru, kde se mohou studenti setkat s problematikou vzdělávání, výchovy a péče o osoby s vadou sluchu, jsou:

Komunikace osob se sluchovým postižením.

Základy speciální pedagogiky 7 Surdopedie

Integrativní speciální pedagogika

Oborová praxe 1

Detailní popis sylabů zkoumaných předmětů viz Příloha č.5.

2.3.3.3.1 Analýza oboru: Obor Speciální pedagogika zaměřením na vzdělávání

Studenti tohoto oboru se setkají v průběhu studia s výukou čtyř předmětů. Dozívají se informace z pohledu biologicko-medicínského, tak o sociokulturního. Vše je doplněno o praxi. Studenti se během studia setkávají se znakovým jazykem, jednoruční i dvouruční prstovou abecedou a odezíráním. Studenti mají možnost si vyzkoušet nabyté znalosti v praxi.

2.3.3.4 Speciální pedagogika - komunikační techniky

Studenti tohoto oboru získávají v průběhu studia předpoklady ke vzdělávání dětí a žáků zejména vadami řeči či sluchu. Může se tak uplatnit mimo jiné jako logopedický asistent, učitel logopedické mateřské školy, učitel logopedické třídy při mateřské škole, učitel mateřské školy pro děti s vadou sluchu atd. Návaznost na tento studijní obor je možná v rámci magisterského studijního programu Speciální pedagogiky, kde je možná specializace logopedie a surdopedie nebo surdopedie se znakovým jazykem (Speciální pedagogika – komunikační techniky, 2013, [online]).

Předměty vyučované v rámci oboru, kde se mohou studenti setkat s problematikou vzdělávání, výchovy a péče o osoby s vadou sluchu, jsou:

Základy speciální pedagogiky 5 Surdopedie 1

Odborná praxe průběžná

Specializace: Komunikace osob se sluchovým postižením 1.

Speciálně pedagogická diagnostika logopedická a surdopedická

Specializace: Komunikace osob se sluchovým postižením 2

Rozvoj komunikačních dovedností u jedinců se sluchovým postižením

Komunikace osob s duálním smyslovým postižením

Odborná praxe souvislá 2

Integrativní speciální pedagogika

Specializace: Speciálně pedagogická diagnostika surdopedická a oftalmopedická

Pedagogická praxe souvislá

Detailní popis sylabů zkoumaných předmětů viz Příloha č.6.

2.3.3.4.1 Analýza oboru: Obor Speciální pedagogika – komunikační techniky

Ve studiu tohoto oboru je možná specializace od druhého ročníku. Na MU vyčnívá v počtu předmětů, které se dotýkají tematiky vzdělávání a výchovy jedinců s vadou sluchu. Výuka předmětů je buď velmi specializovaná na medicínský náhled do problematiky osob s vadou sluchu, nebo upřednostňuje sociokulturní náhled. Po zvolení specializace se přiklání počtem předmětů k reálné výuce spíše medicínského náhledu k problematice. Předměty

označené v názvu slovem "Surdopedie" jsou spíše teoreticky a medicínsko-biologicky zaměřené. Předměty, které obsahují v názvu předmětů slova jako "komunikace, rozvoj apod." jsou spíše sociokulturně zaměřené. Studenti oboru poznávají znakový jazyk, jednoruční i dvouruční prstovou abecedu, Lormovu abecedu, setkají se i s odezíráním. Věnují se možnosti zápisu znakových jazyků a znakopisu čili SignWritingu. Komunikaci s osobami s vadou sluchu aktivně nacvičují. Studenti mají možnost absolvovat různé typy praxe – typ praxe průběžné o dotaci jedné hodiny týdně a praxi souvislou o délce dvou a čtyř týdnů.

2.3.4 Univerzita Hradec Králové

Výuce studijních oborů v rámci studijního programu Speciální pedagogika se na Univerzitě Hradec Králové věnuje Katedra speciální pedagogiky. Realizuje obory bakalářského, magisterského i rozšiřujícího studia. Bakalářské studijní obory se uskutečňují ve studiu prezenčním a kombinovaném a jsou zaměřeny jednak na výchovnou práci ve speciálních zařízeních, a dále na otázky smyslových vad. Katedra rovněž garantuje navazující magisterský obor *Speciální pedagogika rehabilitační a humanitární činnost* a zabezpečuje i rozšiřující studium speciální pedagogiky. Katedra se člení na oddělení speciální pedagogiky osob se smyslovými vadami a poruchami komunikace a na oddělení speciální pedagogiky výchovné práce a managementu speciálních zařízení.

Předměty zabývající se péčí a vzděláváním sluchově postižených jsou vyučovány v rámci těchto prezenčních bakalářských oborů: **Speciálně pedagogická péče o osoby s poruchami komunikace, Sociálně výchovná péče o smyslově postižené a Výchovná práce ve speciálních zařízeních**. Oba posledně uvedené obory jsou přístupné i pro neslyšící studenty. Pokud neslyšící studenti tyto obory studují, je jim výuka tlumočena asistenty ve znakovém jazyce (Katedra speciální pedagogiky, 2013, [online]).

2.3.4.1 Výchovná práce ve speciálních zařízeních

Absolvent získá odbornou kvalifikaci pro výchovnou práci s dětmi, mládeží a dospělými v oblasti etopedické, psychopedické a somatopedické péče. Uplatní se v rámci speciálního školství a v resortu ministerstva práce a sociálních věcí – ústavní péče a ministerstva vnitra – vězeňství apod., nevyjímaje uplatnění v neziskovém sektoru (Vyhledávání studijních oborů, 2013, [online]).

Předměty vyučované v rámci oboru, kde se mohou studenti setkat s problematikou vzdělávání, výchovy a péče o osoby s vadou sluchu, jsou:

Surdopedie

Úvodní praxe

Alternativní a augmentativní komunikace 1

Souvislá odborná praxe 4

Detailní popis sylabů zkoumaných předmětů viz Příloha č.7.

2.3.4.1.1 Analýza: Obor Výchovná práce ve speciálních zařízeních

Studenti se dle informací ze sylabu setkávají spíše s medicínsko-biologickým přístupem k problematice, tj. náprava, zjišťování vad sluchu, kompenzační pomůcky. Povinná je i praxe ve vybraném resortu školství (patří sem i speciální „surdopedické školy“ - tento název je přesnou citací ze sylabu (viz Příloha č.7). Studenti absolvují 120 hodin souvislé odborné praxe. Péče o osoby s vadou sluchu je ale v případě tohoto oboru poněkud zastíněna výukou předmětů, které vedou studenty k získání dovedností z jiných oblastí speciální pedagogiky.

2.3.4.2 Sociálně výchovná péče o smyslově postižené

Absolvent získá odbornou kvalifikaci pro práci s dětmi, mládeží a dospělými v oblasti tyfopedické, surdopedické a logopedické péče. Uplatní se v rámci speciálních škol pro zdravotně postižené osoby (speciální školství, ústavní sociální péče, střediska rané péče, střediska pracovní terapie apod.) a dále také v různých neziskových organizacích (Vyhledávání studijních oborů, 2013, [online]).

Předměty vyučované v rámci oboru, kde se mohou studenti setkat s problematikou vzdělávání, výchovy a péče o osoby s vadou sluchu, jsou:

Úvod do surdopedie, jenž je dle sylabu zcela shodný s předmětem - Surdopedie.

Základy ORL a foniatrie

Komunikace sluchově postižených.

Průběžná praxe 1

Průběžná praxe 2

Průběžná praxe 3⁴

Souvislá odborná praxe⁵

Detailní popis sylabů zkoumaných předmětů viz Příloha č.8.

⁴ Každá z praxí má dotaci třiceti hodin za semestr. Podmínkou pro tento obor je povinnost absolvovat jednu průběžnou praxi tyfopedickou, jednu surdopedickou a třetí libovolnou (v rámci oboru speciální pedagogiky).

⁵ Podmínkou pro tento obor je povinnost absolvovat souvislou praxi v rozsahu 120 hodin za semestr u cílové skupiny odpovídající danému oboru, tj. osoby se sluchovým, zrakovým či kombinovaným postižením.

2.3.4.2.1 Analýza: Obor Sociálně výchovná péče o smyslově postižené

Na tomto oboru je v průběhu studia možné absolvovat oborovou praxi a čtyři předměty, které se mohou dotknout sledované problematiky. Dva zaměřené medicínsko-biologicky, třetí zaměřený vyloženě sociokulturně, zabývající se jazykem neslyšících. Opět je zde patrný rozdíl v přístupu k problematice - v předmětu nazvaném "Surdopedie" je přístup ryze medicínský a v jiném, obsahujícím slovo "komunikace", přístup sociokulturní. Studenti absolvují i praktickou část - 30 hodin po dobu 3 semestrů, přičemž si vybírají jednu praxi tyflopeditickou, jednu surdopedickou a třetí libovolnou (v rámci oboru speciální pedagogiky). Dále musejí studenti absolvovat souvislou odbornou praxi o délce 120 hodin.

2.3.4.3 Speciálně pedagogická péče o osoby s poruchami komunikace

Absolvent získá odbornou kvalifikaci pro výchovnou práci s dětmi, mládeží a dospělými v oblasti poruch komunikace. Uplatní se v rámci speciálního školství a v resortu ministerstva práce a sociálních věcí – ústavní péče a ministerstva vnitra – vězeňství apod., nevyjímaje uplatnění v neziskovém sektoru (Vyhledávání studijních oborů, 2013, [online]).

Předměty vyučované v rámci oboru, kde se mohou studenti setkat s problematikou vzdělávání, výchovy a péče o osoby s vadou sluchu, jsou:

Úvod do surdopedie

Komunikace sluchově postižených

Znakový jazyk 1

Úvodní praxe

Základy ORL a foniatrie

Základy speciální pedagogiky

Průběžná praxe 1

Průběžná praxe 2

Průběžná praxe 3

Souvislá odborná praxe

Alternativní a augmentativní komunikace 1

Alternativní a augmentativní komunikace 2

Detailní popis sylabů zkoumaných předmětů viz Příloha č. 9.

2.3.4.3.1 Analýza: Obor Speciálně pedagogická péče o osoby s poruchami komunikace

Studenti oboru v průběhu výuky absolvují cyklus tří průběžných oborových praxí a několik předmětů, z nichž jsou dva zaměřené medicínsko-biologicky. Ostatní předměty jsou naopak zaměřeny vyloženě sociokulturně. Zabývají se jazykem neslyšících a komunikací „sluchově postižených“. Opět je zde patrný rozdíl v přístupu k problematice - v předmětu nazvaném "Surdopedie" je přístup ryze medicínský a v jiném, obsahujícím slovo "komunikace", přístup sociokulturní. Studenti absolvují souvislou odbornou praxi o délce 120 hodin a dále 30 hodin praxe v zařízení rezortu školství či rezortu sociálních věcí, které realizuje komplexní speciálně pedagogickou péči o osoby s poruchami sluchu. Jedná se především o specializované mateřské školy pro sluchově postižené, základní či speciální školy pro sluchově postižené, zařízení sociální péče o handicapované a stárnoucí osoby, ve kterých jsou umístěny osoby s poruchami sluchové percepce.

Studenti vybraných oborů (**Sociálně výchovná péče o smyslově postižené, Výchovná práce ve speciálních zařízeních a Speciálně pedagogická péče o osoby s poruchami komunikace**) na Univerzitě Hradec Králové se podle sylabů setkají během studia s informacemi o kultuře Neslyšících pouze okrajově. Oproti studentům jiných univerzit mají ale zadané větší množství povinné literatury. Zatímco studenti výše charakterizovaných oborů mívají předepsaný pro každý předmět obvykle jeden, v některých případech tři povinné tituly, zde je obvykle o počet převyšující deset kusů ke každému předmětu.

2.3.5 Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem

Vzdělání budoucích pedagogů a vychovatelů na Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem je zajišťováno na katedrách Pedagogické fakulty. V rámci bakalářského studia zde však speciálně pedagogické obory vyučovány nejsou. Látka speciální pedagogiky (včetně surdopedie) je vyučována pouze jako samostatný předmět jiných studijních oborů například Sociální pedagogika či Učitelství pro mateřské školy. Předměty specificky zaměřené na vzdělávání či výchovu jedinců s vadou sluchu ve studijních plánech uvedeny nejsou. Surdopedie bývá spolu s dalšími subdisciplínami speciální pedagogiky vyučována pouze jako jedno z témat jednotlivých přednášek. Podrobnosti o průběhu či konkrétnějším obsahu těchto přednášek zkoumané sylaby nenabízejí.

Speciální pedagogice se věnuje až magisterský obor **Učitelství pro 1. stupeň ZŠ a speciální pedagogika**, jehož absolventi se mohou uplatnit jako učitelé na 1. stupni základních škol státního i nestátního typu, na školách alternativního charakteru, v základních školách při nemocnicích, v léčebnách a ozdravovnách, jako učitelé ve speciálních školách apod. (Pedagogická fakulta, 2013, [online]).

2.3.6 Univerzita Karlova v Praze (Pedagogická fakulta)

Výuku speciálně pedagogických oborů zajišťuje v rámci Pedagogické fakulty UK Katedra speciální pedagogiky. Nabízí vzdělávání odborných pracovníků schopných zajistit speciálně pedagogické potřeby dětí, žáků a dospělých osob. Katedru vede Doc. PhDr. Lea Květoňová, Ph.D. Obory jsou akreditovány pro bakalářský, magisterský a doktorský studijní program. Studium je otevřeno pro prezenční i kombinovanou formu. Od roku 2004 při katedře funguje Poradna pro studenty se speciálními vzdělávacími potřebami (Katedra speciální pedagogiky UK, 2013, [online]).

Vzhledem k dynamickému rozvoji poznání a nutnosti inovace koncepcí studijního oboru katedra speciální pedagogiky na PedF UK těsně kooperuje s jinými katedrami a fakultami v České republice i v zahraničí. Katedra si klade za cíl, aby působnost pedagogů, kteří vzejdou z jejích studentů, překračovala rámec škol a školských zařízení přednostně určených pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, ale aby pomáhali prospívat i početné kategorii integrovaných žáků vzdělávaných na základních a středních školách běžného typu.

Katedra speciální pedagogiky UK nabízí tři studijní programy: **Speciální pedagogika, Psychologie a Specializace v Pedagogice** (Katedra speciální pedagogiky UK, 2013, [online]).

2.3.6.1 Speciální pedagogika

Absolvent bakalářského studia má podle popisu oboru získat rozsáhlé vědomosti a dovednosti v odborných základech speciální pedagogiky, bude se dobře orientovat v základních otázkách pedagogiky a psychologie i předmětů univerzitního základu. Bude vybaven znalostmi ve složce oborově předmětové a složce všeobecně vzdělávací. Získá základní povědomí o práci pedagoga prostřednictvím úvodu do pedagogiky, sociální pedagogiky a motivační praxe a základních psychologických disciplín. Absolventi se mohou uplatnit také ve státní správě, především na místech, kde jde o bezprostřední styk s lidmi, dále jako asistenti v zařízeních pro zájmovou činnost dětí a mládeže nebo se budou realizovat

v profesích, jejichž základy tvoří vědomosti a dovednosti odborného základu (Katedra speciální pedagogiky, 2013, [online]).

Prioritou absolventa bakalářského studia by mělo být podle katedry navazující magisterské studium Speciální pedagogiky, které rozšíří jeho možnou působnost. Od akademického roku 2013/14 lze v rámci oborového studia volit dvě větve, a to větev zaměřenou na poradenství nebo větev zaměřenou na logopedii a surdopedii. Studium logopedie a surdopedie bude pouze v prezenční formě studia (Katedra speciální pedagogiky, 2013, [online]).

Předměty vyučované v rámci oboru, kde se mohou studenti setkat s problematikou vzdělávání, výchovy a péče o osoby s vadou sluchu, jsou:

Sppg znevýhodněného člověka se SP I.

Sppg znevýhodněného člověka s SP II.

Oborová praxe I

Oborová praxe II

Oborová praxe III

Základy znakového jazyka

Detailní popis sylabů zkoumaných předmětů viz Příloha č.10.

2.3.6.1.1 Analýza oboru Speciální pedagogika

Ne všechny obecné kategorie lze vystopovat v sylabech předmětů, které studují studenti Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Ze sylabů vyplývá, že je opomíjena např. kategorie č. 6, v níž se studenti věnují kompenzačním pomůckám, kochleárnímu implantátu apod. Zato se důkladně věnují diagnostice sluchových vad. Opět chybí informace o kultuře Neslyšících, stejně tak i kombinovaných vadách. V rámci kategorie „Komunikace neslyšících a s neslyšícími“ se studenti seznamují se znakovým jazykem, orální metodou, bilingvní metodou a totální komunikací.

2.3.6.2 Speciální pedagogika se zaměřením na vzdělávání

V rámci studijního programu Specializace v pedagogice se vyučuje studijní obor Speciální pedagogika se zaměřením na vzdělávání (Sppg). Nabízí tříleté bakalářské prezenční studium a navazující dvouletý magisterský program Učitelství VVP pro ZŠ a SŠ. Nově koncipovaný obor poskytuje absolventům odbornou profilaci v oblasti výchovně vzdělávacího předmětu a speciální pedagogiky a vytváří tak především na druhém stupni základních škol a na středních školách potřebné podmínky k zajištění efektivního průběhu

integračního procesu a k zavádění inovací do výuky reflektujících speciální edukační potřeby znevýhodněných jedinců (Katedra speciální pedagogiky, 2013, [online]).

Absolvent tohoto oboru se dobře orientuje v oblasti podpory speciálních edukačních potřeb žáků s postižením i v paradigmatech oborů zabývajících se podporou jedinců se speciálními potřebami, má přehled o možnostech integrovaného vzdělávání žáků se speciálními potřebami, jejich předprofesní přípravy a začlenění do běžného i chráněného pracovního prostředí. Bakalářské studium připravuje pro práci asistenta pedagoga, projektového manažera, osobního asistenta, vychovatele, odborného referenta. Absolvent bakalářského studia se bude dobře orientovat v základních otázkách pedagogiky a psychologie i předmětů univerzitního základu, prioritou absolventa tohoto studia bude následné magisterské studium učitelství (Katedra speciální pedagogiky, 2013, [online]).

Předměty vyučované v rámci oboru, kde se mohou studenti setkat s problematikou vzdělávání, výchovy a péče o osoby s vadou sluchu, jsou:

Sppg znevýhodněného člověka se SP I.

Sppg znevýhodněného člověka s SP II.

Praxe na základní škole pro žáky se sluchovým postižením⁶

Detailní popis sylabů zkoumaných předmětů viz Příloha č.11.

2.3.6.2.1 Analýza oboru: Speciální pedagogika se zaměřením na vzdělávání

Předměty jsou zaměřeny vyloženě medicínsky. Praxe, kterou si studenti volí sami, je v rozmezí 60 hodin a je možná i na ZŠ pro žáky se sluchovým postižením.

2.3.6.3 Psychologie a speciální pedagogika

Absolvent tohoto oboru by měl získat dobrou orientaci v základních psychologických a speciálně-pedagogických disciplínách a měl by dokázat jejich poznatky uplatňovat ve výzkumu a zároveň při pohledu na pedagogické a speciálně-pedagogické situace. Absolvent se může uplatnit v asistentských rolích v rámci péče o děti se speciálními vzdělávacími potřebami, a to ve vzdělávacích zařízeních či zařízeních sociálních služeb atd. (Psychologie a speciální pedagogika, 2013, [online]). Studenti tohoto oboru, kteří vstoupili do prvního ročníku v roce 2010/2011 byli s výchovou a vzděláváním jedinců s vadou sluchu seznámeni v již výše popsaných povinných předmětech **Sppg znevýhodněného člověka se SP I. a Sppg znevýhodněného člověka s SP II.** Detailní popis sylabů zkoumaných předmětů

⁶ Během studia absolvují studenti dohromady 60 hodin praxe v rámci tří jednotlivých kurzů. Podrobnější požadavky či popis cílů této praxe v sylabu nejsou uvedeny. Mohou si zvolit i výše uvedenou praxi na škole pro žáky se „sluchovým postižením“.

viz Příloha č.12. Mezi povinně volitelnými předměty ve studijním plánu nebyly uvedeny žádné kurzy, které by se explicitně věnovaly problematice jedinců s vadou sluchu.

Studenti, kteří do prvního ročníku nastoupili ve školním roce 2012/2013 už ale tyto předměty ve studijním plánu uvedené nemají. Lze říci, že se předměty, které se zabývaly pedagogikou znevýhodněných jedinců s různými druhy hendikepů, ze studijního plánu vytratilily a byly nahrazeny předměty více zaměřenými na psychologii (PedF Karolínka, 2013, [online]).

2.3.7 Univerzita Karlova v Praze (Filosofická fakulta)

2.7.1 Čeština v komunikaci neslyšících

Na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy funguje tento obor od roku 1998. Studium je umožněno v rámci programu tříletého bakalářského a dvouletého navazujícího magisterského studijního programu. Absolvent oboru Čeština v komunikaci neslyšících je vybaven základní lingvistickou teorií, reflektuje strukturu jazyků komunikace neslyšících (českého znakového jazyka a češtiny) i jejich fungování. Jazykové kompetence v českém znakovém jazyce a v češtině jsou na takové úrovni, že je schopen komunikovat s rodilými mluvčími obou jazyků. Postojová orientace absolventa zaručuje, že je připraven – v nejobecnější rovině – akceptovat jinakost a respektovat odlišnost kultury, jazyka a komunikace neslyšící menšiny (Čeština v komunikaci neslyšících, 2013, [online]).

Studijní plán bakalářského studia tohoto oboru je velmi komplexní. Každý student si během druhého ročníku může zvolit jednu nebo více specializací (specializovaných modulů). V rámci těchto specializací absolvuje student i několikátýdenní praxi. Ve specializaci odborné si student osvojuje základy metodiky výzkumu znakového jazyka a získává nové, hlubší informace ohledně problematiky notace znakových jazyků. Specializace tlumočnická studenty učí základní tlumočnické principy. Věnují se problematice tlumočení a věnují se specifickým tlumočení mezi znakovým jazykem a jazykem většiny. Tento specializovaný předmět je pouze pro slyšící studenty. Specializace komunikační se ve své výuce věnuje především učební komunikaci neslyšících a metodice jejich vyučování. Tento modul se krom obecného základu, který studenti mají povinný a je stejný, věnuje tématu této bakalářské práce nejvíce. Studenti se během studia zúčastňují množství exkurzí, konferencí a dalších akcí. Podle vybrané specializace každý student absolvuje též několikátýdenní praxi. Studenti, kteří si zvolí během studia tzv. modul komunikační, absolvují následující předměty:

Předměty vyučované v rámci oboru, kde se mohou studenti setkat s problematikou vzdělávání, výchovy a péče o osoby s vadou sluchu, jsou:

Úvod do studia hluchoty

Úvod do problematiky hluchoty

Dějiny hluchoty

Kultura českých Neslyšících.

Výchova a vzdělávání neslyšících

Úvod do komunikačního modulu

Modul komunikační 1 / Současné problémy učební komunikace neslyšících

Modul komunikační 2 / Didaktika výchovy a vzdělávání neslyšících

Modul komunikační 3 / Jazyková politika a legislativní rámec vzdělávání neslyšících

Praxe komunikační

Problematika hluchoty: aktuální otázky (zimní, letní)

Kochleární implantáty pro a proti

Detailní popis sylabů zkoumaných předmětů viz Příloha č.13.

2.3.7.1.1. Analýza oboru: Obor Čeština v komunikaci neslyšících

Studenti oboru „Čeština v komunikaci neslyšících“ musejí absolvovat komplexní škálu předmětů, v rámci nichž jsou zastoupeny všechny sledované kategorie. Oproti jiným školám zde musejí studenti nastudovat největší množství literatury, tituly se zde nepočítají na jednotky, ale spíš na desítky. Doporučovány jsou i tituly zahraniční, ať už přeložené do češtiny nebo v angličtině. Studenti se během vyučování setkávají i s vybranými osobnostmi a musejí absolvovat povinnou praxi o délce 90 hodin. Oproti jiným oborům se zde studenti setkají i s informacemi o kultuře Neslyšících, jejich komunitě, výrazných osobnostech, organizacích N/neslyšících či lidí s vadou sluchu. Nechybí ani srovnání se zahraničím nebo třeba představení Mezinárodního znakového systému. Důraz je kladen na výuku a procvičení českého znakového jazyka – mohou si volit specializované předměty jako např. „Český znakový jazyk a osoby se specifickými jazykovými potřebami“ nebo „Český znakový jazyk a děti“. Absolventi jsou vybaveni znalostí českého znakového jazyka na úrovni B2+ . Studenti jsou seznámeni s problematikou hluchoty, probírány jsou aktuální jevy a problémy neslyšících, také se dozvědí informace o legislativě. Zvolí-li si pedagogickou specializaci, potom mají možnost získat obsáhlé informace o vzdělávacím procesu neslyšících v jednotlivých komunikačních modulech. Bohužel absolventi oboru nejsou primárně dle českých zákonů určeni k vzdělávání a výchově osob s vadou sluchu.

2.3.8 Univerzita Palackého v Olomouci

Na Pedagogické fakultě UP v Olomouci je možné studovat tři typy studijních programů – bakalářský, magisterský a doktorský, a to v prezenční a kombinované formě. Bakalářské studium je jednooborové nebo dvouoborové se standardní délkou studia 3 roky. V bakalářském studijním programu **Specializace v pedagogice** jsou nabízeny studijní obory, které předpokládají pokračování v navazujícím magisterském studijním programu.

2.3.8.1. Speciální pedagogika – dramaterapie

Studium je koncipováno jako neučitelské se zaměřením na speciální pedagogiku a dramaterapii. Náplní studia jsou nejen teoreticky a informativně orientované disciplíny, ale velký důraz je údajně kladen na formativně a terapeuticko-formativně orientované disciplíny (například dramaterapii, arteterapii, personálně-sociální výcvik atd.) Absolvent bude kvalifikován pro funkci výchovného pracovníka, který je schopen poskytovat také pomoc v oblasti expresivních terapeutických postupů s důrazem na dramaterapii. (Studijní obory, 2013a, [online]).

Předměty vyučované v rámci oboru, kde se mohou studenti setkat s problematikou vzdělávání, výchovy a péče o osoby s vadou sluchu, jsou:

Surdopedie

Úvodní praxe

Praxe průběžná speciálně pedagogická

Praxe průběžná speciálně pedagogická

Základy speciální pedagogiky

Základy speciální pedagogiky 2

Praxe související spec. Pedagogická 1

Praxe související spec. Pedagogická 2

Ve volitelných ani povinně volitelných předmětech nejsou kurzy explicitně zaměřené na vzdělávání sluchově postižených. Detailní popis sylabů zkoumaných předmětů viz Příloha č.14.

2.3.8.1.1 Analýza oboru Speciální pedagogika – dramaterapie.

Ve výuce se studenti setkávají s přístupem jak medicínsko-biologickým, tak i sociokulturním. Jelikož vyučující těchto předmětů je sám neslyšící, je tím přístup k výuce

jistě ovlivněn. Studenti absolvují v průběhu studia základní - náhledovou a na tom postavenou další rozšiřující praxi v počtu 20 hodin.

2.3.8.2 Speciální pedagogika předškolního věku

Studium je koncipováno jako učitelské jednostupňové se zaměřením na speciální pedagogiku předškolního věku. Obor předpokládá u studentů předchozí znalosti získané středoškolským studiem pedagogiky předškolního věku. Součástí studia je realizace průběžných a souvislých speciálně pedagogických praxí. Cílem je prohloubení kompetence o oblast speciální pedagogiky v takovém rozsahu, aby byl absolvent teoreticky i prakticky připraven pro edukaci dětí předškolního věku se somatickým, mentálním a senzorickým postižením, narušenou komunikační schopností a se skupinou dětí se široce variabilními znaky specifických poruch. Obor se opírá o aktuální teoretická východiska oboru speciální pedagogika, jeho součástí je i praktická příprava v oblasti alternativních psychoterapeutických postupů, speciálních psychomotorických herních aktivit, komunikačních technik s dětmi se zrakovým a sluchovým postižením, muzikoterapie a dramaterapie. Absolvent získá speciálně pedagogickou kvalifikaci pro výchovně-vzdělávací práci s dětmi předškolního věku různých typů a stupňů postižení (Studijní obory, 2013b, [online]).

Předměty vyučované v rámci oboru, kde se mohou studenti setkat s problematikou vzdělávání, výchovy a péče o osoby s vadou sluchu, jsou:

Teoretické základy SPP 1

Úvodní exkurze do speciálně pedagogického zařízení

Exkurze do spec. předškolního zařízení

Náslechová speciálně pedagogická praxe

Průběžná speciálně pedagogická praxe

Surdopedie 1

Surdopedie 2

Surdopedie 3

Kurz komunikačních dovedností neslyšících

Průběžná speciálně pedagogická praxe

Souvislá speciálně pedagogická praxe 1

Souvislá speciálně pedagogická praxe 2

Souvislá speciálně pedagogická praxe 3

2.3.8.2.1 Analýza oboru: Obor Speciální pedagogika předškolního věku

Předměty tohoto oboru jsou velmi specifické. Buď jsou zaměřené medicínsko-biologicky a velmi teoreticky, nebo naopak specificky sociokulturně s důrazem na praktické dovednosti ve znakovém jazyce. Tento obor má značný rozsah praxe a exkurzí – hned čtyři předměty jsou ve formě náslechů (24 hodin), exkurzí (3 dny) apod.

2.3.8.3 Speciální pedagogika pro 2. stupeň základních škol a pro střední školy

Studium je koncipováno jako učitelské, dvoustupňové se zaměřením na pregraduální přípravu učitelů - odborníků v oblasti speciální pedagogiky, která se zabývá edukací a rozvojem různě sociálně znevýhodněných osob stanoveného věku. Cílem studia je připravit budoucí vysoce specializované pracovníky pro práci v resortech školství, práce a sociálních věcí a zdravotnictví včetně působení v nestátních subjektech uvedené sféry. Nedílnou součástí studia je splnění základních požadavků pedagogické způsobilosti v modulu pedagogickém, psychologickém, pedagogických praxí a všeobecně vzdělávacím. Tento studijní obor se kombinuje vždy s dalším studijním oborem studijního programu Specializace v pedagogice nebo bakalářským oborem uskutečňovaným na Filozofické fakultě a Přírodovědecké fakultě UP a to podle aktuální nabídky a výběru studenta. Absolvent bakalářského stupně studia bude kvalifikován pro výkon funkce speciálního pedagoga – výchovného pracovníka, pedagogického asistenta či asistenta (Studijní obory, 2013c, [online]).

Předměty vyučované v rámci oboru, kde se mohou studenti setkat s problematikou vzdělávání, výchovy a péče o osoby s vadou sluchu, jsou:

Surdopedie.

Základy speciální pedagogiky 1

Základy speciální pedagogiky 2

Exkurze do speciálních zařízení

Souvislá asistenční praxe1

Souvisláasistenční praxe

Souvislá asistenční praxe

Náslechovou praxi 1

Náslechovou praxi 2

Exkurze do speciálních zařízení

Detailní popis sylabů zkoumaných předmětů viz Příloha č.15.

2.3.8.3.1 Analýza oboru: Obor Speciální pedagogika pro druhý stupeň ZŠ a SŠ

Z hlediska sylabů nelze určit, jaká přesně je výuka předmětů koncipována. Z dostupných informací ze dvou sylabů je ale patrné, že jsou probírány spíše medicínsko-biologické aspekty. Studium je doplněno exkurzemi a praxí studentů – náslechová praxe se odehrává dle volby studentů v zařízeních etopedického, psychopedického, somatopedického, logopedického, surdopedického a tyflopédického typu, u souvislé praxe není udána délka, ale odehrává se v zařízeních logopedického nebo surdopedického typu.

2.3.8.4 Speciální pedagogika - komunikační techniky

Absolvent oboru by měl ovládat metodiku potřebnou pro výstavbu individuálních komunikačních systémů, specifické diagnostické postupy a také použití technických pomůcek tuto komunikaci usnadňujících či zprostředkujících (Information package, 2013, [online]). Z aktuálních studijních plánů vyplývá, že tento obor nebude ve školním roce 2013/2014 vypsán. Studují ho ale stále studenti, kteří nastoupili ve školním roce 2011/2012.

Předměty vyučované v rámci oboru, kde se mohou studenti setkat s problematikou vzdělávání, výchovy a péče o osoby s vadou sluchu, jsou:

Surdopedie 1

Surdopedie 2

Surdopedie 3

Alternativní a augmentativní komunikace I

Alternativní a augmentativní komunikace II

Technické pomůcky v praxi

Praxe vstupní

Praxe hospitační

Asistenční praxe 1

Asistenční praxe 2

Asistenční praxe 4

Detailní popis sylabů zkoumaných předmětů viz Příloha č. 16.

2.3.8.4.1 Analýza oboru: Obor Speciální pedagogika - komunikační techniky

Ve výuce se studenti setkávají s přístupem jak medicínsko-biologickým, tak i sociokulturním. Převažuje ovšem přístup medicínský a technický. Studenti absolvují i značné množství praxe: vstupní (1 týden), hospitační (1 týden) a asistenční praxe 1, 2, 3, 4 (30 hodin, 1 týden, 3 týdny, 1 týden).

2.3.8.5 Speciální pedagogika raného věku

Studium je koncipováno jako bakalářské neučitelské se zaměřením na výchovně-vzdělávací práci s dětmi raného věku se specifickými potřebami. Cílovou skupinu aktivit absolventa tvoří rodina s dítětem s postižením v období do 3. až 4. roku věku a u dětí s kombinovaným postižením do věku 7 let. Obor se opírá o aktuální teoretická východiska oboru Speciální pedagogika, jejích jednotlivých disciplín a souvisejících vědních oborů. Absolvent získá kompetence opravňující jej k speciálně pedagogické práci s rodinou dítěte s postižením z hlediska jejich bio-psycho-sociálních potřeb. Uplatnit by se absolvent měl jak ve zdravotních zařízeních tak centrech rané a speciální předškolní péče (Studijní obory, 2013e, [online]).

Předměty vyučované v rámci oboru, kde se mohou studenti setkat s problematikou vzdělávání, výchovy a péče o osoby s vadou sluchu, jsou:

Surdopedie 1

Surdopedie 2

Surdopedie 3

Praxe vstupní

Praxe hospitační

Asistenční praxe 1

Asistenční praxe 2

Asistenční praxe 3

Praxe rané

Asistenční praxe 3

Asistenční praxe 4

Detailní popis sylabů zkoumaných předmětů viz Příloha č.17.

2.3.8.5.1 Analýza oboru: Obor Speciální pedagogika raného věku

Ve výuce se studenti setkávají s přístupem jak medicínsko-biologickým, tak i sociokulturním. Převažuje ovšem přístup sociokulturní. Studenti absolvují i značné množství praxe: vstupní (20 hodin), hospitační (1 týden), praxe rané výchovy (10 hodin) a asistenční praxe 1, 2, 3 (30 hodin, 5 dnů, 60 hodin).

2.3.8.6 Speciální pedagogika – ortokomunikace

Studium je koncipováno jako bakalářské neučitelské, se zaměřením na práci s osobami zatíženými poruchami komunikace. Obor je zaměřen na přípravu pracovníka vybaveného znalostí různých alternativních komunikačních technik, s dovedností založit komunikační systém, byť na velmi nízké komunikační úrovni klienta. Absolvent by měl ovládat metodiku potřebnou pro výstavbu individuálních komunikačních systémů, specifické diagnostické postupy a také použití technických pomůcek tuto komunikaci usnadňujících či zprostředkujících. Absolventi mají možnost pokračovat v navazujícím magisterském studiu terapeuticko-poradenského zaměření v oboru speciální pedagogika (Studijní obory, 2013f, [online]).

Předměty vyučované v rámci oboru, kde se mohou studenti setkat s problematikou vzdělávání, výchovy a péče o osoby s vadou sluchu, jsou:

Surdopedie 1

Surdopedie 2

Surdopedie 3

Teorie a praxe komunikace s postiženým.

Alternativní a augmentativní komunikace 1

Alternativní a augmentativní komunikace 2

Alternativní a augmentativní komunikace 3

Praxe vstupní

Praxe hospitační

Asistenční praxe 1

Asistenční praxe 2

Asistenční praxe 3

Asistenční praxe 4

Detailní popis sylabů zkoumaných předmětů viz Příloha č.18.

2.3.8.6.1 Analýza oboru: Obor speciální pedagogika - ortokomunikace

Dle popsaných sylabů lze říct, že problematika výchovy a vzdělávání osob s vadou sluchu je v tomto oboru nahlížena spíše sociokulturně. Studenti absolvují i seminář „Teorie a praxe komunikace s postiženým“, kde se mají seznámit s praktickými komunikačními modely. Bohužel ale není jasné, s jakými modely a jak moc praktické toto seznámení je. Studenti absolvují i značné množství praxe: vstupní (1 týden), hospitační (1 týden) a asistenční praxe 1, 2, 3, 4 (30 hodin, 1 týden, 3 týdny, 1 týden).

Na Univerzitě Palackého v Olomouci se mohou studenti vybraných oborů (Speciální pedagogika – ortokomunikace, Speciální pedagogika předškolního věku) setkat s trojicí předmětů nazvaných „Surdopedie 1, 2, 3“. V rámci těchto navazujících kurzů jsou seznámeni s terminologií, anatomií a fyziologií sluchového ústrojí, komunikací neslyšících (základy komunikace prostřednictvím metod orálních, znakových a daktylních) i možnostmi vzdělávání, formami integrace a částečně i kulturou neslyšících (organizace a sdružení pro osoby se sluchovým postižením). Studenti obou oborů mají navíc možnost procvičit si formy komunikace s osobami s vadou sluchu ve speciálních předmětech („Teorie a praxe komunikace s postiženým“, „Kurz komunikačních dovedností neslyšících“). V obou případech se studenti dle sylabů nesetkají s informacemi o kompenzačních pomůckách či kombinovaných vadách.

2.3.9 Ostravská univerzita v Ostravě

Katedra speciální pedagogiky byla v rámci Pedagogické fakulty Ostravské univerzity v Ostravě založena 1. 7. 2001. Katedra zajišťuje výuku budoucích pedagogů v rámci bakalářského i navazujícího magisterského studia oboru Speciální pedagogika, které lze absolvovat v prezenční i kombinované formě. Katedra zajišťuje také výuku speciálně pedagogických předmětů pro další fakulty univerzity. Obsah výuky je dle univerzity koncipován za účelem přípravy pedagogů pružně a kvalifikovaně reagovat na požadavky rovného přístupu ke vzdělávání osob se speciálními vzdělávacími potřebami a zlepšování kvality jejich života (Katedra speciální pedagogiky, 2013, [online]).⁷

2.3.9.1. Speciální pedagogika

Podle univerzity je absolvent tohoto oboru schopen adekvátně reflektovat osoby se zdravotním postižením a osoby se zvýšeným rizikem vzniku problémů. Je připraven podílet

⁷ Katedra speciální pedagogiky PdF OU. *Ostravská univerzita v Ostravě* [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <http://pdf.osu.cz/kpg/>

se na speciálně pedagogických edukačních, reedukačních a kompenzačních a kontaktních činnostech s jedinci i skupinami dětí a mládeže se speciálními potřebami. V procesu diagnostiky je připraven spolupracovat s dalšími odborníky z oblasti speciální pedagogiky, psychologie a dalších pomáhajících profesí. Absolvent oboru získává kvalifikaci speciálního pedagoga, poskytující výchovně vzdělávací a aktivizační činnosti ve školách a mimoškolních zařízeních pro děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, pro osoby se zdravotním postižením v zařízeních poskytujících sociální služby, kvalifikaci asistenta pedagoga ve školách a mimoškolních zařízeních, kvalifikaci vychovatele ve školských výchovných a ubytovacích zařízeních pro děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a ve školských zařízeních pro preventivně výchovnou péči, kvalifikaci logopedického asistenta ve třídách zřízených pro děti/ žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a logopedického asistenta v zařízeních poskytujících sociální služby (Prohlížení, 2013, [online]).

Předměty vyučované v rámci oboru, kde se mohou studenti setkat s problematikou vzdělávání, výchovy a péče o osoby s vadou sluchu, jsou:

Základy surdopedie

Základy ORL a foniatrie

Integrativní speciální pedagogika

Speciální školská zařízení

Průběžná praxe ve spec.ped.zařízeních

Základy znakového jazyka 1

Základy znakového jazyka 2

Detailní popis sylabů zkoumaných předmětů viz Příloha č.19.

2.3.9.1.1 Analýza oboru: Obor Speciální pedagogika

V Ostravě se mohou studenti Speciální pedagogiky dozvědět obecné informace o surdopedii. Chybí informace o kombinovaných vadách. Větší důraz je kladen na medicínský pohled na tuto problematiku – viz informace přímo ze sylabu: „*Studenti jsou také seznámeni s psychologickými zvláštnostmi sluchově postižených, medicínskou, speciálně pedagogickou diagnostikou v surdopedii a interdisciplinární spoluprací. Další část výuky obsahuje informace o terapii, léčbě a poskytnutí kompenzačních pomůcek.*“

Nechybí informace o reedukaci sluchu a historii vzdělávání sluchově postižených u nás a v zahraničí. Na problematiku je tedy ve studiu tohoto oboru nahlíženo ve větší míře

medicínsky (integrace, náprava, diagnostika, poruchy sluchu, audiometrie), v pozadí je komunikace osob s vadou sluchu označována tematicky jako "znakové jazyky těžce sluchově postižených. Studenti se po náhledové praxi dostávají i k praxi průběžné, není ale explicitně uvedeno, zda si studenti mohou působiště vybrat a zda je zahrnutá možnost praxe i ve speciálně pedagogických zařízeních pro osoby s vadou sluchu. V průběhu studia je nabízeno i praktické studium českého znakového jazyka a znakované češtiny v kurzu „Základy znakového jazyka 1“. V navazujícím kurzu „Základy znakového jazyka 2“ je možné v rozšíření znalostí v ČZJ získat i orientaci v odborné terminologii, kontrastivní lingvistice a kultuře Neslyšících. Studenti se seznamují s komunikačními systémy, odezíráním, globálním čtením, orální řečí, prstovou abecedou jednoruční i dvojruční, znakovým jazykem atd.

2.3.10 Technická univerzita v Liberci

Výuku speciálně pedagogických oborů na Technické univerzitě v Liberci zajišťuje v rámci Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky (KSS). Katedra byla založena v roce 2003, poté co se v průběhu devadesátých let projevila potřeba rozšířit pedagogické a vědeckovýzkumné aktivity pedagogické fakulty. Ve své činnosti aplikuje KSS stále více informační a komunikační technologie (ICT), které se uplatňují jako běžný pracovní nástroj pracovníků katedry a jsou stále více využívány v oblasti socializace osob se zdravotním postižením, a to především jako kompenzační a komunikační prostředek. Tím vystupuje do popředí i nutnost rozšíření přípravy speciálních pedagogů a sociálních pracovníků, kteří s hendikepovanými jedinci pracují, a s ICT technologiemi budou stále častěji přicházet do styku (Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky, 2013, [online]).

Výuka studijního programu Speciální pedagogika zahrnuje dva studijní obory – studijní obor *Speciální pedagogika předškolního věku* a studijní obor *Speciální pedagogika pro vychovatele*. Surdopedie je vyučována především v rámci navazujícího magisterského studia programu Speciální pedagogika, a to v rámci specializace Logopedie, surdopedie. S péčí o hendikepované jedince, včetně osob se sluchovými vadami, se mohou studenti seznámit i v rámci kurzů celoživotního (Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky, 2013, [online]).

2.3.10.1 Speciální pedagogika předškolního věku

Cílem studia je získání potřebných kompetencí v rozsahu daným bakalářským studijním programem. Získané vědomosti, dovednosti a pracovní návyky dokáže studující aplikovat při práci ve školství a speciálním školství pro předškolní děti se zdravotním postižením, a to především mentálním a řečovým. (Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky, 2013b, [online]).

Předměty vyučované v rámci oboru, kde se mohou studenti setkat s problematikou vzdělávání, výchovy a péče o osoby s vadou sluchu, jsou:

Speciální pedagogika

Surdopedie

Oborová praxe

Oborová praxe 2

Oborová praxe 3

Oborová praxe

Alternativní a augmentativní komunikace

Ergoterapie a kompenzační pomůcky

Základy komunikace neslyšících

Detailní popis sylabů zkoumaných předmětů viz Příloha č.20.

2.3.10.1.1 Analýza oboru: Obor Speciální pedagogika předškolního věku

Studenti se v průběhu studia oboru seznámí jak s biologicko-medicínským přístupem, tak se sociokulturním. Sylabus předmětů v průběhu tříletého studia neupřednostňuje ani jeden náhled. Jako příklad lze uvést to, že jedině student, který úspěšně absolvuje předmět „Surdpedie“ má možnosti zapsat si předmět na něj navazující nazvaný „Základy komunikace neslyšících“. Studenti absolvují i oborovou praxi v rozsahu čtyř semestrů, není ale přesně uvedeno, na jakých pracovištích.

2.3.10.2 Speciální pedagogika pro vychovatele

Cílem studia je získání potřebných kompetencí v rozsahu daným bakalářským studijním programem. Získané vědomosti, dovednosti a pracovní návyky dokáže studující aplikovat zejména při výchovné speciálně pedagogické činnosti. (Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky, 2013b, [online]).

Co se předmětů s látkou pojednávající o výchově a vzdělávání osob s vadou sluchu týká, absolvují studenti tohoto oboru již výše popsany předmět KSS/ESU Surdopedie a na výběr mají i stejné povinně volitelné předměty. I odborné praxe a jejich supervize jsou popsány shodným způsobem a ve stejném počtu (Prohlížení IS/STAG, 2013, [online]).

2.3.10.2.1 Analýza oboru: Obor speciální pedagogika pro vychovatele

Studenti se v průběhu studia oboru seznamují jak s biologicko-medicínským přístupem, tak se sociokulturním. Opět platí to, co u oboru Speciální pedagogika předškolního věku – předměty „Surdopedie“ a „Základy komunikace neslyšících“ na sebe navazují. Studenti absolvují i oborovou praxi v rozsahu čtyř semestrů a to v délce 10 dnů v každém ze čtyř semestrů, kdy musejí praxi absolvovat. Není ale přesně uvedeno, na jakých pracovištích.

Studenti Technické univerzity v Liberci se dle sylabů během studia neseznamují s historií vzdělávání osob s vadou sluchu, chybí také informace o kompenzačních pomůckách, kultuře Neslyšících, kombinovaných vadách či možnostech integrace.

2.3.11 Západočeská univerzita v Plzni

Na webových stránkách Západočeské univerzity v Plzni (ZČU) se uvádí, že univerzita poskytuje vzdělání v oblasti speciální pedagogiky v rámci rozšíření studijní nabídky. Podle webové prezentace katedra pedagogiky nabízí studentům prezenčního studia možnost absolvovat obory certifikovaného programu Speciální pedagogika (Katedra pedagogiky, 2013, [online]). K informacím o vyučovaných předmětech oborů se ale není možné elektronickou cestou dostat, jsou přístupné pouze pro studenty ZČU. Sekretářka katedry Hana Závitková ale později v telefonickém rozhovoru uvedla, že jde o staré informace a v současnosti se speciálně pedagogické obory na univerzitě v rámci bakalářského studia nevyučují. To následně potvrdil i aktuální přehled studijních oborů vyučovaných na fakultě (Seznam akreditovaných studijní programů, 2013, [online]). Podle informací poskytnutých Hanou Závitkovou je speciální pedagogika (včetně tematiky výchovy osob s vadou sluchu) nyní vyučována jen v rámci celoživotního vzdělávání. Tím se ale tato práce nezabývá. Do následujícího dotazníku byly dříve vyučované speciálně pedagogické obory ZČU přesto zařazeny s tím, aby se mohli výzkumu zúčastnit alespoň jejich dřívější absolventi.

2.4. Zhodnocení jednotlivých sylabů předmětů v rámci daných oborů

Informace ze sylabů byly seskupeny k jednotlivým oborům, aby si čtenář mohl udělat obrázek o tom, co konkrétně absolvent daného oboru má znát. Dále jsem s informacemi ze sylabů pracovala tím stylem, že jsem okruhy probíraných témat rozdělila do příslušných kategorií. Kategorie jsem volila podle toho, jak často se tematicky opakovaly u různých oborů, potažmo škol. Z toho důvodu vzniklo následujících 12 kategorií:

1. Terminologie oboru
2. Historie péče či vzdělávání osob s vadou sluchu
3. Anatomie a fyziologie sluchového ústrojí, etiologie sluchových vad, vyšetření, diagnostika, stratifikace vad sluchu
4. Komunikace (obecně)
5. Komunikace n/Neslyšících a s n/Neslyšícími
6. Kompenzační pomůcky
7. Kultura Neslyšících (komunita, osobnosti apod.)
8. Kombinované vady
9. Vzdělávání osob s vadou sluchu (školy, raná péče, RVP, IVP, sociokulturní a medicínský přístup, bilingvismus, totální komunikace, orální metoda apod.)
10. Intergrace
11. Praxe (hodiny)
12. Publikace (poměr české a zahraniční literatury).

Čísla jednotlivých kategorií jsem potom přiřazovala k jednotlivým předmětům v rámci daných oborů. Výsledkem je přehledná tabulka, v rámci níž je patrné, které oblasti či okruhy jsou v rámci jednotlivých předmětů probírány. Zaměřila jsem se přitom např. i na povinnou či doporučovanou literaturu, na to, zda mají studenti možnost praxe během studia atd.

Nyní je mnohem snazší vyvodit určité závěry, protože díky tabulce je možné si všimnout určitých zajímavostí a spojitostí.

Např. prakticky všichni studenti mají možnost se seznámit s látkou související s anatomii a fyziologií sluchového ústrojí, vadami sluchu a jejich diagnostikáním. Kapitola číslo 3 je totiž dle sylabů minimálně jednou probírána v rámci všech zkoumaných oborů.

Vyučujícími nejčastěji zadávaným titulem pro samostudium v rámci povinné literatury je nepochybně kniha Aleny Bulové „Komunikace sluchově postižených“⁸. Tato publikace byla

⁸ BULOVÁ, Alena. Komunikace sluchově postižených. In *Integrativní speciální pedagogika*. Brno: Paido, 1998. s. 63-67. ISBN 80-85931-51-6

předepsána sylabech pro celou MU v Brně a to velmi ovlivnilo četnost jejích výskytů v průzkumu sylabů.

Dalšími často doporučovanými autory jsou doc. Jarmila Pipeková⁹, PhDr. Marie Renotiérová a prof. Libuše Ludíková¹⁰, doc. Jaroslav Hrubý¹¹.

Poměr české versus zahraniční literatury doporučované studentům hovoří jasně ve prospěch literatury domácí. Zahraniční literatura se objevuje nepravidelně a vždy v menším množství, než literatura od českých autorů. Nejčastějším doporučovaným zahraničním autorem je Rodger D. Freeman¹².

Studenti mají také možnosti absolvování praxe o různé délce. Ne u všech oborů bylo možné zadanou praxi vyhledat, u většiny z nich se to však podařilo. Asi největší množství praxe mají předepsané studenti Palackého univerzity v Olomouci.

Tabulka č. 2. Ohodnocení zkoumaných předmětů podle stanovených kategorií

Janáčkova akademie múzických umění v Brně /Divadelní fakulta		
STUDIJNÍ OBOR	ZKOUMANÉ PŘEDMĚTY	ZJIŠTĚNÍ
Výchovná dramatika Neslyšících	Surdopedie	Sylabus neveřejný, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11 – ano, ale bez udané délky, 12 – chybí informace

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích /Sociálně zdravotní fakulta		
STUDIJNÍ OBOR	ZKOUMANÉ PŘEDMĚTY	ZJIŠTĚNÍ
Speciální pedagogika		Informace již nejsou dostupné, pro školní rok 2013/2014 se obor neotevřel
Speciální pedagogika - vychovatelství	Odborná praxe I., II.	11: exkurze ve školských zařízeních, náslechy, bez udané délky praxe
	Základy surdopedie	P/S 1/1 ústní zápočet, 1, 2, 3, 5, 6, 9, 10, 11: exkurze 2 hodiny vyučuje se znakový jazyk, prstová abeceda, Lormova abeceda, odezírání, 12: 1 český titul (Potměšil)
	Edukace osob s kombinovaným postižením	P/S 1/1 8, 12: 7 českých titulů, 1 titul doporučený (český)
	Intergrativní speciální pedagogika	písemný test, 10, 12: 1 český titul (Renotiérová + Ludíková) + 3 zákony, doporučená 10 českých titulů, dva zahraniční, několik zákonů

⁹ např. Pipeková, a kol. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-7315-120-0.

¹⁰ LUDÍKOVÁ, L. RENOTIÉROVÁ, M. *Speciální pedagogika*. Olomouc: UP, 2006. ISBN 80-244-1475-9.

¹¹ HRUBÝ, J. *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu*. 1. díl. 2. vyd. Praha: Septima, 1999. 395 s. ISBN 80-7216-096-6., HRUBÝ, J. *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu*. 2. díl. 1. vyd. Praha: FRPSP, 1998. 321 s. ISBN 80-7216-075-3.

¹² FREEMAN, R. D., CARBIN, C. F., BOESE, R. J. *Tvé dítě neslyší?* Praha: FRPSP, 1991.

Masarykova univerzita /Pedagogická fakulta		
STUDIJNÍ OBOR	ZKOUMANÉ PŘEDMĚTY	ZJIŠTĚNÍ
Speciální pedagogika - komunikační techniky	Základy speciální pedagogiky 5 Surdopedie 1	S, pís. test, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 12: 1 český titul (Bulová), doporučená 13 českých titulů
	Odborná praxe průběžná 1	11: 1 hodina týdně
	Odborná praxe průběžná 2	11: 2 týdny
	Komunikace osob se sluchovým postižením 1	5 (znakový jazyk, jednoruční i dvouruční prstová abeceda, Lormova abeceda, odezírání), 12: 3 české tituly (Krahulcová, Krahulcová, Růžičková), doporučená asi deset českých titulů
	Speciálně pedagogická diagnostika logopedická a surdopedická	S, písemný test, 3, 12: 8 českých titulů
	Specializace: Komunikace osob se sluchovým postižením 2	písemný test a praktická ZK, 1, 5, 12: 3 české tituly (Krahulcová, Krahulcová, Růžičková), doporučená asi deset českých titulů
	Specializace surdopedie:	S, písemný test a ústní ZK, 1, 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 12: 12 českých titulů, doporučená několik desítek většinou českých titulů
	Rozvoj komunikačních dovedností u jedinců se sluchovým postižením	písemný test, ústní zkouška, praktická zkouška, 3, 5, 6, 9, 12: 1 český titul (Pulda), doporučená asi 20 českých titulů
	Komunikace osob s duálním smyslovým postižením	písemný test, ústní zkouška, praktická zkouška, 5 (možnosti zápisu znakových jazyků, znakopis čili SignWriting) 8, 12: 1 český titul (Jarníková), doporučená asi dvacet českých titulů
	Odborná praxe souvislá	11: 4 týdny
	Integrativní speciální pedagogika	P, písemný test, 9, 10, 12: jeden český titul (Pipeková), doporučená jeden český titul + extra 45 převážně českých titulů
	Specializace: Speciálně pedagogická diagnostika surdopedická a oftalmopedická	písemný test, seminární práce, 3, 6, 12: 6 českých titulů, doporučená několik desítek většinou českých titulů
	Pedagogická praxe souvislá	12: bez udané délky
Speciální pedagogika	Základy speciální pedagogiky 7 surdopedie	S, pís. test, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 12: 1 český titul (Bulová), doporučená 13 českých titulů
	Specializace: L S Surdopedie 1	S, pís. test, ústní ZK, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 12: 1 český titul (Bulová), doporučená několik desítek českých titulů
	Specializace L, S ORL – Foniatrie	pís. test 3, 12: 1 český titul (Šlapák)
	Specializace: L S Surdopedie 2	pís. test, ústní ZK, 5, 8, 9, 10, 12: 1 český titul (Šlapák), doporučená několik desítek českých titulů
	Integrativní speciální pedagogika	P/2, pís. test, 3, 4, 5 (mluvená hlásková řeč, odezírání, pomocné artikulační znaky, daktylní řeč, znakový jazyk – vlastní znakový jazyk neslyšících, znakový jazyk), 9, 10, 12: tři české tituly
	Specializace: L, S Komunikace osob se sluchovým postižením	5 (znakový jazyk, jednoruční i dvouruční prstová abeceda, Lormova abeceda, odezírání), 12: 3 české tituly (Krahulcová, Krahulcová, Růžičková), doporučená asi deset českých titulů
	Specializace: L, S Symptomatické poruchy řeči	sem. práce, 9 - medicínský přístup, 12 - 3 české tituly (Lechta, Šlechtová, Klenková)
	Odborná praxe průběžná 1	11: 1 hodina týdně
	Odborná praxe průběžná 2	11: 2 týdny

Masarykova univerzita /Pedagogická fakulta		
STUDIJNÍ OBOR	ZKOUMANÉ PŘEDMĚTY	ZJIŠTĚNÍ
	Odborná praxe souvislá	11: 4 týdny
Specializace v pedagogice: Pedagogické asistenství speciální pedagogiky pro ZŠ	Komunikace osob se sluchovým postižením	5 (znakový jazyk, jednoruční i dvouruční prstová abeceda, odezírání), pís. test + praktická zkouška, 12: 1 český titul (Bulová), doporučená asi 10 českých titulů
	Základy speciální pedagogiky 7 Surdopedie	S, pís. test 1, 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 12: 1 český titul (Bulová), doporučená asi 10 českých titulů
	Integrativní speciální pedagogika	P, písemný test, 3, 5, 6, 9, 10, 12: tři české tituly (Pipeková, Vítková, sborník), doporučená několik desítek českých titulů
	Oborová praxe 1	12: 1 týden
Speciální pedagogika se zaměřením na vzdělávání	Komunikace osob se sluchovým postižením	S, písemný test, praktická ZK, 5 (znakový jazyk, jednoruční i dvouruční prstová abeceda, Lormova abeceda, odezírání), 12: 1 český titul (Bulová), doporučená asi 10 českých titulů
	Základy speciální pedagogiky 7 Surdopedie	S, pís. test 1, 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 12: 1 český titul (Bulová)
	Integrativní speciální pedagogika	P, písemný test, 3, 5, 6, 9, 10, 12: 1 český titul (Pipeková)
	Oborová praxe 1	11: 1 týden

Univerzita Hradec Králové /Pedagogická fakulta		
STUDIJNÍ OBOR	ZKOUMANÉ PŘEDMĚTY	ZJIŠTĚNÍ
Sociálně výchovná péče o smyslově postižené	Úvod do surdopedie	10h/5h za semestr, 1, 2, 3, 5, 6, 12: 8 českých titulů
	Komunikace sluchově postižených	P/S 2/2, zápočet a zkouška, 2, 4, 5, 6, 10, 12: 14 českých titulů
	Souvislá odborná praxe	11: 120 hodin
	Průběžná praxe 1, 2, 3	11: 30 hodin po dobu 3 semestrů - studenti si vybírají jednu praxi tyflopédickou, jednu surdopedickou a třetí libovolnou (v rámci oboru speciální pedagogiky)
Výchovná práce ve speciálních zařízeních	Surdopedie	10h/5h za semestr, 1, 2, 3, 5, 6, 12: 16 českých titulů, 1 zahraniční
	Souvislá odborná praxe	11: 120 hodin
Speciálně pedagogická péče o osoby s poruchami komunikace	Úvod do surdopedie	10h/5h za semestr, 1, 2, 3, 5, 6, 12: 16 českých titulů, 1 zahraniční
	Komunikace sluchově postižených	P/S 2/2, zápočet a zkouška, 2, 4, 5, 6, 10, 12: 14 českých titulů
	Průběžná praxe 2	11: 30 hodin v zařízení rezortu školství či rezortu sociálních věcí, které realizuje komplexní speciálně pedagogickou péči o osoby s poruchami sluchu. Jedná se především o specializované mateřské školy pro sluchově postižené, základní či speciální školy pro sluchově postižené, zařízení sociální péče o handicapované a stárnoucí osoby, v kterých jsou umístěny osoby s poruchami sluchové percepcce.

Univerzita Hradec Králové /Pedagogická fakulta		
STUDIJNÍ OBOR	ZKOUMANÉ PŘEDMĚTY	ZJIŠTĚNÍ
	Souvislá odborná praxe	11: 120 hodin

Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem /Pedagogická fakulta		
STUDIJNÍ OBOR	ZKOUMANÉ PŘEDMĚTY	ZJIŠTĚNÍ
Učitelství pro 1. stupeň ZŠ a speciální pedagogika		Předměty specificky zaměřené na vzdělávání či výchovu jedinců s vadou sluchu ve studijních plánech uvedeny nejsou. Předmět Surdopedie bývá spolu s dalšími subdisciplínami speciální pedagogiky vyučována pouze jako jedno z témat jednotlivých přednášek. Podrobnosti o průběhu či konkrétnějším obsahu těchto přednášek zkoumané sylaby nenabízejí.

Univerzita Karlova v Praze /Pedagogická fakulta		
STUDIJNÍ OBOR	ZKOUMANÉ PŘEDMĚTY	ZJIŠTĚNÍ
Speciální pedagogika	Sppg znevýhodněného člověka se SP I.	P/S 2/1 1, 3 (Část kurzu je věnována diagnostice sluchových vad a to jak diagnostice pedagogické, tak diferenciací a vyšetřování sluchu u dětí a dospělých. V rámci sluchové zkoušky u dítěte jsou probírány reflexní zkoušky, dětská audiometrie tónová, dětská slovní audiometrie, surdopedický screening. Z klasických sluchových zkoušek by se měli studenti dozvědět o orientační sluchové zkoušce řeči, Weberově pokusu, Rinného pokusu, Schwabachově pokusu, sluchové zkoušce pomocí šelestů a hudebních nástrojů, audiometrii čistými tóny, slovní audiometrii a vyšetřování centrálních vad sluchu, ERA, BERA, CERA.), 12: 8 českých titulů
	Sppg znevýhodněného člověka s SP II.	P/S 2/1 zápočet i zkouška, 2, 5 (znakový jazyk), 9 (probírají orální metodu, bilingvální metodu, totální komunikaci), 9, 12: 7 českých titulů
	Oborová praxe I., II. a III.	11: celkem 60 hodin praxe za všechny tři předměty
	Základy znakového jazyka	5, 12: českých titulů (včetně 2x Bulová)
Specializace v pedagogice: Speciální pedagogika se zaměřením na vzdělávání	Sppg znevýhodněného člověka se SP I.	P/S 2/1 1, 3 (Část kurzu je věnována diagnostice sluchových vad a to jak diagnostice pedagogické, tak diferenciací a vyšetřování sluchu u dětí a dospělých. V rámci sluchové zkoušky u dítěte jsou probírány reflexní zkoušky, dětská audiometrie tónová, dětská slovní audiometrie, surdopedický screening. Z klasických sluchových zkoušek by se měli studenti dozvědět o orientační sluchové zkoušce řeči, Weberově pokusu, Rinného pokusu, Schwabachově pokusu, sluchové zkoušce pomocí šelestů a hudebních nástrojů, audiometrii čistými tóny, slovní audiometrii a vyšetřování centrálních vad sluchu, ERA, BERA, CERA.), 12: 8 českých titulů

Univerzita Karlova v Praze /Pedagogická fakulta		
STUDIJNÍ OBOR	ZKOUMANÉ PŘEDMĚTY	ZJIŠTĚNÍ
	Sppg znevýhodněného člověka s SP II.	P/S 2/1 zápočet i zkouška, 2, 5 (znakový jazyk), 9 (probírají orální metodu, bilingvální metodu, totální komunikaci), 9, 12: 7 českých titulů
	Praxe na ZŠ pro žáky se sluchovým postižením	11: 60 hodin

Univerzita Karlova v Praze /Filozofická fakulta		
STUDIJNÍ OBOR	ZKOUMANÉ PŘEDMĚTY	ZJIŠTĚNÍ
Čeština v komunikaci neslyšících	Úvod do studia hluchoty	P/X test a pohovor nad literaturou, 1, 3, 6, 12: 15 českých titulů
	Úvod do problematiky hluchoty	P/X seminární práce, 1, 3, 6, návštěvy hostů a exkurze, 12: 15 českých titulů
	Dějiny hluchoty	S/2 písemné testy 7, 9, 12: 5 českých titulů (2x Hrubý, 2x Hrubá, 1x Pánek)
	Kultura českých Neslyšících	P/S 1/1 písemná zkouška, 6, 7 (detaily: 1) komunita n/Neslyšících a jejich význam, 2) čeští Neslyšících vs. Neslyšící v zahraničí, 3) vztahy lidí se sluchovým postižením v komunitě a mimo komunitu Neslyšících, 4) Deafhood, audismus a s nimi další související terminologie, 5) významné osobnosti neslyšících u nás i v zahraničí, 6) zaměstnání neslyšících v minulosti a v současnosti, 7) organizace N/neslyšících/lidí se sluchovým postižením - u nás i v zahraničí, 8) Mezinárodní znakový systém. Subkomunity Neslyšících, 9) specifické projevy kultury neslyšících, 10) kompenzační pomůcky a služby, 11) legislativa problematiky, 12: 9 českých titulů (Homoláč, Kosinová, Nováková, Půlpánová, Tetauerová, Redlich, 3x Strnadová), doporučená lit. 8 hlavně zahraničních titulů
	Výchova a vzdělávání neslyšících	zápočtový test, seminární práce, ústní zkouška, 2, 9, 10, 12: 36 českých titulů
	Úvod do komunikačního modulu	9 (detaily: Monolingvální a monokulturní přístupy ke vzdělávání dětí a žáků s vadou sluchu. Zaměřuje se i na usouvztažnění situace v České republice a to jak v synchronní podobě, tedy zkoumající současné a přítomné skutečnosti, tak i v diachronní podobě, tedy sledující a zkoumající vývoj tématu v dějinách a čase. Dále jsou v rámci předmětu probírány bilingvální a bikulturní přístupy ke vzdělávání dětí a žáků s vadou sluchu, což je usouvztažněno se situací v České republice v širším kontextu a přístupu synchronním a diachronním. Předmět se věnuje také problematice "totální komunikace" jako filozofie a metody, její strukturou a fungováním a tomu jak metoda fungovala a funguje v rámci České republiky. Cílem předmětu je pochopení principů, východisek a cílů monolingválních a monokulturních, či bilingválních a bilikulturních přístupů ke vzdělávání dětí se sluchovým postižením a tzv. totální komunikace). 12: 30 titulů a článků (9 zahraničních, zbytek české)

Univerzita Karlova v Praze /Filozofická fakulta		
STUDIJNÍ OBOR	ZKOUMANÉ PŘEDMĚTY	ZJIŠTĚNÍ
	Modul komunikační 1 - Současné problémy učební komunikace neslyšících	seminární práce, pohovor nad literaturou 5 (detailně poslech, mluvení, odezírání, pomocné artikulační znaky, prstová abeceda, znakový jazyky, znakovaná čeština, Cud speech a jejich účinnost je dána do souvislosti s individuálními rysy adresátů komunikace), 8, 12: 43 titulů (z toho 9 zahraničních a zbytek české)
	Modul komunikační 2 - Didaktika výchovy a vzdělávání neslyšících	5, 9 (Pozornost se při výuce zaměřuje i na vzdělávací/pedagogické okruhy. Probrán je rámcový vzdělávací program, vztah jazykového a nejazykového vyučování. Tyto informace jsou začleněny do širokého rámce informací o předpokladech efektivního vyučovacího procesu. Výuka se zaměřuje i na okruhy: moderní vs. tradiční přístupy k výuce, konstruktivní vs. transmisivní vyučování, obecné a speciální didaktické zásady, výukové cíle, organizační formy výuky, příprava na výuku, struktura vyučovací hodiny, hodnocení žáků či osobnost učitele) 12: 27 titulů (z toho 1 zahraniční)
	Modul komunikační 3	seminární práce, 7, 9, (důraz na legislativu a vzdělávání - Pozornost zaměřuje především na okruhy jako legislativní ukotvení vzdělávání dětí, žáků, studentů a dospělých se sluchovým postižením, prvopočáteční čtení a psaní, počáteční výuka českého jazyka (ve vztahu k dalším jazykům, které dítě ovládá a které se bude učit). Studenti mají možnost se seznámit s tím, jak stavět testy a jak testovat vědomosti a dovednosti neslyšících, nedoslýchavých a ohluchlých žáků.) 12: 29 titulů (z toho 3 zahraniční, zbytek české)
	Praxe komunikační	11 - 90 hodin náhledové praxe ve 2 až 3 zařízeních
	Jazyková politika a legislativní rámec vzdělávání neslyšících	S/4, seminární práce, 9 (zejména legislativa), 12: 29 titulů, z toho 2 cizojazyčné
	Problematika hluchoty: aktuální otázky	S/2, seminární diskuse, zaměřeno na tzv. Deaf studies, liší se dle aktuální situace
	Kochleární implantáty pro a proti	S/2, písemný test 3, 6, 12: 4 české tituly (všechny od Hrubého)

Univerzita Palackého v Olomouci /Pedagogická fakulta		
STUDIJNÍ OBOR	ZKOUMANÉ PŘEDMĚTY	ZJIŠTĚNÍ
Speciální pedagogika - ortokomunikace	Surdopedie 1	P/S 1/1 1, 3, 5, 9, 12: 1 český titul (Souralová)
	Surdopedie 2	P/S 1/1 10, 5, 9, 12: 3 české tituly (Langer, Potměšil, Hrubý)
	Surdopedie 3	P/S 1/1 5, 7, 9, 12: 3 české tituly (Pulda, Langer, Hrubý)
	Teorie a praxe komunikace s postiženým.	11: 5 vyučovacíh hodin bez upřesnění, zda je myšleno týdně či za semestr, 12: 3 české tituly (Hurst, Honzák, Novosad)
	Alternativní a augmentativní komunikace 1.	P/S 1/2 4, 12: 4 tituly (3x zahraniční, 1x český Dvořák)
	Praxe vstupní	11: 1 týden
	Praxe hospitační	11: 1 týden
	Asistenční praxe 1	11: 30 hodin
	Asistenční praxe 2	11: 1 týden
	Asistenční praxe 3	11: 3 týdny
Asistenční praxe 4	11: 1 týden	
Speciální pedagogika - dramaterapie	Surdopedie	P/1 1, nedostatek podkladů ze sylabu, 12: 5 českých titulů (2x Souralová, 2x Komorná, 1x Langer)
	Úvodní praxe	11: 3 hodiny
	Praxe průběžná speciálně pedagogická	11: 20 hodin
	Základy speciální pedagogiky 1	P/1 zápočet, 12: 3 české tituly (Muller, Vítková, Kysučan)
Základy speciální pedagogiky 2	P/1 12: 3 české tituly (Muller, Vítková, Kysučan)	
Speciální pedagogika předškolního věku	Teoretické základy SPP 1	P/1 nedostatek relevantních informací ze sylabů, 12: 3 české tituly (Pipeková, Renotierová + Ludíková, Jesenský)
	Úvodní exkurze do speciálně pedagogického zařízení	11: 3 dny, 12: český titul (Renotierová + Ludíková)
	Exkurze do spec. předškolního zařízení	nedostatek informací ze sylabů
	Náslechová speciálně pedagogická praxe	11: 4 hodiny
	Průběžná speciálně pedagogická praxe	11: 20 hodin náslechu ve speciálních předškolních zařízeních blokového charakteru
	Surdopedie 1	P/S 1/1 1, 3, 5, 9, 12: 1 český titul (Souralová)
	Surdopedie 2	P/S 1/1 10, 5, 9, 12: 3 české tituly (Langer, Potměšil, Hrubý)
	Surdopedie 3	P/S 1/1 5, 7, 9, 12: 3 české tituly (Pulda, Langer, Hrubý)
Kurz komunikačních dovedností neslyšících.	S/2 5	
Speciální pedagogika pro 2. stupeň základních škol a pro střední školy	Surdopedie	P/S 1/1 nedostatek konkrétních informací v sylabu, 12: 4 české tituly (2x Komorná, 1x Langer, 1x Kosinová)
	Základy speciální pedagogiky 1	P/1 zápočet, 12: 3 české tituly (Muller, Vítková, Kysučan)
	Základy speciální pedagogiky 2	P/1 12: 3 české tituly (Muller, Vítková, Kysučan)

Univerzita Palackého v Olomouci /Pedagogická fakulta		
STUDIJNÍ OBOR	ZKOUMANÉ PŘEDMĚTY	ZJIŠTĚNÍ
	Souvislá asistenční praxe 1	11: bez konkrétního rozsahu v zařízeních logopedického a surdopedického typu
	Souvislá asistenční praxe 2	11: bez konkrétního rozsahu v zařízeních logopedického a surdopedického typu
	Náslechová praxe 2	11: bez konkrétního rozsahu v zařízeních etopedického, psychopedického, somatopedického, logopedického, surdopedického a tyflopeditického typu
	Exkurze do speciálních zařízení	11: bez konkrétního rozsahu
Speciální pedagogika - komunikační techniky	Surdopedie 1	P/S 1/1 nedostatek konkrétních informací v sylabu 12: 4 tituly (Kiml, Hrubý, Sovák, 1x zahraniční Freeman)
	Surdopedie 2	P/S 1/1 9, 12: 5 titulů (3x české Hrubý, Sovák, Langer, 2x zahraniční Vygostskij, Freeman)
	Surdopedie 3	P/S 1/1 nedostatek konkrétních informací v sylabu, 12: 3 tituly (1x český Vángerová, 2x zahraniční Freeman, Klíms)
	Praxe vstupní	11: 1 týden
	Praxe hospitační	11: 1 týden
	Asistenční praxe 1	11: 30 hodin
	Asistenční praxe 2	11: 1 týden
	Asistenční praxe 3	11: 3 týdny
	Asistenční praxe 4	11: 1 týden
Speciální pedagogika raného věku	Surdopedie 1	P/S 1/1 nedostatek konkrétních informací v sylabu 12: 4 tituly (3x české Sovák, Hrubý, Kiml, 1x zahraniční Freeman)
	Surdopedie 2	P/S 1/1 5, 12: 6 českých titulů
	Surdopedie 3	P/S 1/1 nedostatek konkrétních informací v sylabu 12: 5 titulů (4x české Potměšil, Potměšil, Sovák, Vángerová, 1x zahraniční Freeman)
	Praxe vstupní	11: 20 hodin
	Praxe hospitační	11: 1 týden
	Asistenční praxe 1	11: 30 hodin
	Asistenční praxe 2	11: 5 dnů
	Asistenční praxe 3	11: 60 hodin
	Praxe rané výchovy	11: 10 hodin

Ostravská univerzita /Pedagogická fakulta		
STUDIJNÍ OBOR	ZKOUMANÉ PŘEDMĚTY	ZJIŠTĚNÍ
Speciální pedagogika	Základy surdopedie	S/2 1, 2, 3, 5 (Komunikační styly - vizuálně-motorické komunikační systémy, odezírání, globální čtení, orální řeč a její charakteristika, prstová abeceda- jednoruční i dvojruční daktyl, znakové jazyky těžce sluchově postižených, reedukace sluch.vad), 6, 9, 10 Studenti jsou také seznámeni s psychologickými zvláštnostmi sluchově postižených, medicínskou, speciálně pedagogickou diagnostikou v surdopedii a interdisciplinární spoluprací. Další část výuky obsahuje informace o terapii, léčbě a poskytnutí kompenzačních pomůcek. Studenti se podle sylabu dozvědí také o systému speciálních zařízení pro žáky s vadami sluchu, prevenci, poradenství, a integraci sluchově postižených. Předmět věnuje speciální didaktice - surdopedickým zásadám a metodám práce se sluchově postiženými, technickými prostředky, rozvojem slovní zásoby, reedukací sluchu, komunikačními systémy, lokální komunikací. Výklad se dotýká i metodiky sluchové výchovy z hlediska věku a stupně sluchové vady a historie vzdělávání sluchově postižených u nás a v zahraničí. 12: 9 českých titulů
	Speciální školská zařízení	12: 2 české tituly (Pipeková, Vítková) + legislativa apod.
	Základy znakového jazyka 1	S/2 5, 12: 8 českých titulů
	Základy znakového jazyka 2	S/2 5, 12: 8 českých titulů

Technická univerzita Liberec /Přírodovědně-humanitní a pedagogická fakulta		
STUDIJNÍ OBOR	ZKOUMANÉ PŘEDMĚTY	ZJIŠTĚNÍ
Speciální pedagogika předškolního věku	Surdopedie	P/S 1/1 písemný test, 1, 3, 9, 12: 3 české tituly (Skákalová, Strnadová, Bytešnicková + Horáková + Klenková)
	Alternativní a augmentativní komunikace	není explicitně uvedeno, 12: 4 českých titulů
	Ergoterapie a kompenzační pomůcky	není explicitně uvedeno, 12: 4 české tituly (2x Votava, Jankovský, Pfeiffer)
	Základy komunikace neslyšících	S/1 5, 12: 3 české tituly
	Průběžná praxe v speciálně pedagogických zařízeních	11: 1 hodina týdně
Speciální pedagogika pro vychovatele	Surdopedie	P/S 1/1 písemný test, 1, 3, 9, 12: 3 české tituly (Skákalová, Strnadová, Bytešnicková + Horáková + Klenková)
	Alternativní a augmentativní komunikace	není explicitně uvedeno, 12: 4 české tituly
	Ergoterapie a kompenzační pomůcky	není explicitně uvedeno, 12: 4 české tituly (2x Votava, Jankovský, Pfeiffer)
	Základy komunikace neslyšících	S/1 5, 12: 3 české tituly
	Odborná praxe 1, 2, 3, 4	11: 10 dnů v každém ze 4 semestrů

Západočeská univerzita v Plzni /Pedagogická fakulta		
STUDIJNÍ OBOR	ZKOUMANÉ PŘEDMĚTY	ZJIŠTĚNÍ
Speciální pedagogika		Jen v rámci celoživotního vzdělávání

3 Praktická část 2

Celý dotazník (viz Příloha 22)

Respondenti byli před vyplňováním dotazníku seznámeni se základními informacemi průvodním textem:

Dobrý den, jmenuji se Jana Kvasničková a studuji obor Čeština v komunikaci neslyšících na FF UK. Tento dotazník se týká mapování výuky předmětů souvisejících s problematikou, výchovou a vzděláváním osob s vadou sluchu na Vámi studované vysoké škole a bude využit pro potřeby mé bakalářské práce. Dotazník je určený pro studenty hlavně třetích ročníku nebo absolventy bakalářského stupně vzdělání (max. jeden rok od zakončení) oborů související s touto tématikou.

Vyplnění dotazníku je dobrovolné a je absolutně zachována anonymita. Vyplnit dotazník vám zabere max. 12 minut, odpovědíte prosím upřímně.

Za vyplnění dotazníku, váš čas a ochotu předem děkuji. Výsledky dotazníku budou kdykoli dostupné na mé e-mailové adrese.

Elektronický dotazník byl pro respondenty otevřený přesně tři týdny (od 3.6.2013 - 24.6.2013). Celkově se do vyplňování dotazníku pustilo dobrovolně přesně 308 respondentů. Ne všichni ale splnili stanovená kritéria výzkumu a proto jim nebylo umožněno ve vyplňování dotazníku pokračovat. Dokončených plnohodnotných dotazníků od respondentů jsem získala 91. Do dotazníku jsem zařadila i Západočeskou univerzitu v Plzni, jelikož obory a předměty která se týkají speciální pedagogiky tedy i předměty týkající se výchovy a vzdělávání osob s vadou sluchu, byly na webových stránkách školy vedeny, jako aktuální. V průběhu dotazníkového šetření jsem však zjistila, že tyto obory se na ZČU již delší dobu, tj. nejméně od roku 2009 studovat nedají a studium speciální pedagogiky je možné pouze v rámci celoživotního vzdělávání. Proto jsem tři respondenty, kteří vyplnili dotazník za ZČU vyřadila z vyhodnocení. Jejich odpovědi byly nepravdivé, zkreslující a tudíž pro můj výzkum nerelevantní. Stejně tak bylo naloženo i s jedním respondentem z Technické univerzity v Liberci, který ve všech odpovědích v dotazníku působil velmi nerelevantně, nahodile a jeho odpovědi nebyly koherentní. Dle mého názoru se jednalo o chybu respondenta v zaškrtnutí oboru studia na TUL. V odpovědích některých respondentů se v průběhu dotazníků ukazovalo, že odpovědi byli možná někdy záměrně, někdy nezáměrně nepravdivé a nekorespondovali se sylaby předmětů.

Některé vysoké školy mají v mém výzkumu velmi nízké zastoupení, protože se mi nepodařilo nasbírat více odpovědí od relevantních respondentů. Výsledky z těchto škol tedy nelze zobecnit pro všechny studenty daných oborů. Pro lepší vizuální porovnatelnost výsledků

je v grafech oddělena FF UK a JAMU z důvodu nepedagogického zaměření těchto vysokých škol. Jednotliví respondenti jsou v odpovědích na otevřené otázky označováni zkratkou R a číslovkami, například R1, R2 atd. Písmeno N označuje absolutní hodnoty odpovídajících respondentů, vždy pro jednu vysokou školu nebo fakultu.

3.1 Cíle dotazníkového šetření

Cílem dotazníkového šetření je zmapování skutečných znalostí a postojů budoucích pedagogů dětí a žáků s vadou sluchu a jejich vzájemné porovnání. Práce chce zároveň zjistit, zda se výuka zkoumaných předmětů shoduje se sylaby kurzů.

3.2 Základní informace o respondentech

Vhodnými respondenty pro mé dotazníkové šetření byli zejména studenti třetích ročníků zkoumaných oborů na vysokých školách. Během mého výzkumu již ale někteří studenti absolvovali bakalářský stupeň vzdělání, proto jsem mezi relevantní odpovědi zahrнула i variantu "absolvent vysoké školy v bakalářském stupni vzdělání (max. 1 rok od zakončení studia)". Po konzultaci s vyučujícími některých zkoumaných předmětů jsem zařadila do relevantního vzorku i studenty druhých ročníků s tím, že mi bylo vyučujícími potvrzeno, že takoví studenti již mají zpravidla hodnotné informace z problematiky tohoto oboru.

3.3 Vyhodnocení dotazníku

Screening relevantních respondentů

Otázka 1. Pohlaví / výběr jedné možné odpovědi

N= počet respondentů

Tabulka č. 3 - Pohlaví

V absolutních číslech

	N	ženy	muži
Celkem	91	86	5

Graf č. 1 - Pohlaví

Celkem odpovědělo 91 respondentů, z toho 86 žen a 5 mužů.

Otázka 2. Studium / výběr jedné možné odpovědi

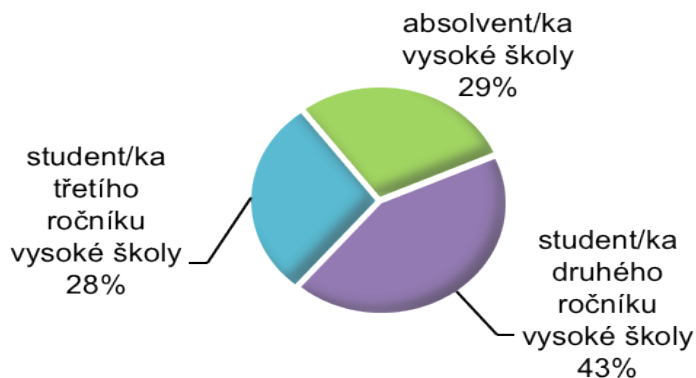
N= počet respondentů

Tabulka č. 4 - Studium

V absolutních číslech

	N	student/ka druhého ročníku vysoké školy	student/ka třetího ročníku vysoké školy	absolvent/ka vysoké školy (titul Bc. max. 1 rok starý)
Celkem	91	39	26	26

Graf č. 2 - Studium

Cílem dotazníkového šetření je zmapování skutečných znalostí a postojů budoucích pedagogů dětí a žáků s vadou sluchu a jejich vzájemné porovnání. Zaměřovala jsem se především

na studenty třetích ročníků, ale během mého výzkumu již někteří studenti absolvovali bakalářský stupeň vzdělání, proto jsem mezi možné odpovědi zahrнула i variantu "absolvent vysoké školy v bakalářském stupni vzdělání" (max. 1 rok od zakončení studia).

Na některých vysokých školách jsem ani s pomocí vyučujících již neměla šanci nakontaktovat v tomto školním roce 2012/2013 odstátnicovanané bakaláře, kterým již nefungovalo rozesílání fakultní elektronické pošty. Využila jsem tedy nabídky zasílat odkaz na elektrnický dotazník i studentům druhého ročníku s tím, že tito studenti již mají také hodnotné informace z problematiky tohoto oboru.

Otázka 3. Stav sluchu / výběr jedné možné odpovědi/ otevřená otázka

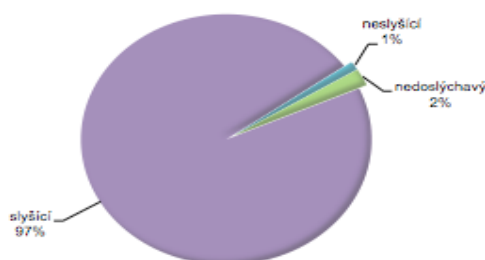
N= počet respondentů

Tabulka č. 5 - Stav sluchu

V absolutních číslech

	N	slyšící	neslyšící	nedoslýchavý
Celkem	91	88	1	2

Graf č. 3 - Stav sluchu

Většina respondentů (97 %) byli slyšící studenti. Neslyšících a nedoslýchavých respondentů byla pouze 3 %. Další dva respondenti s jinou sluchovou vadou, kteří odpověděli, nebyli relevantní pro další výsledky výzkumu (popsali vadu sluchu jménem tinnitus¹³).

¹³ Tinnitus je označení pro ušní šelest.

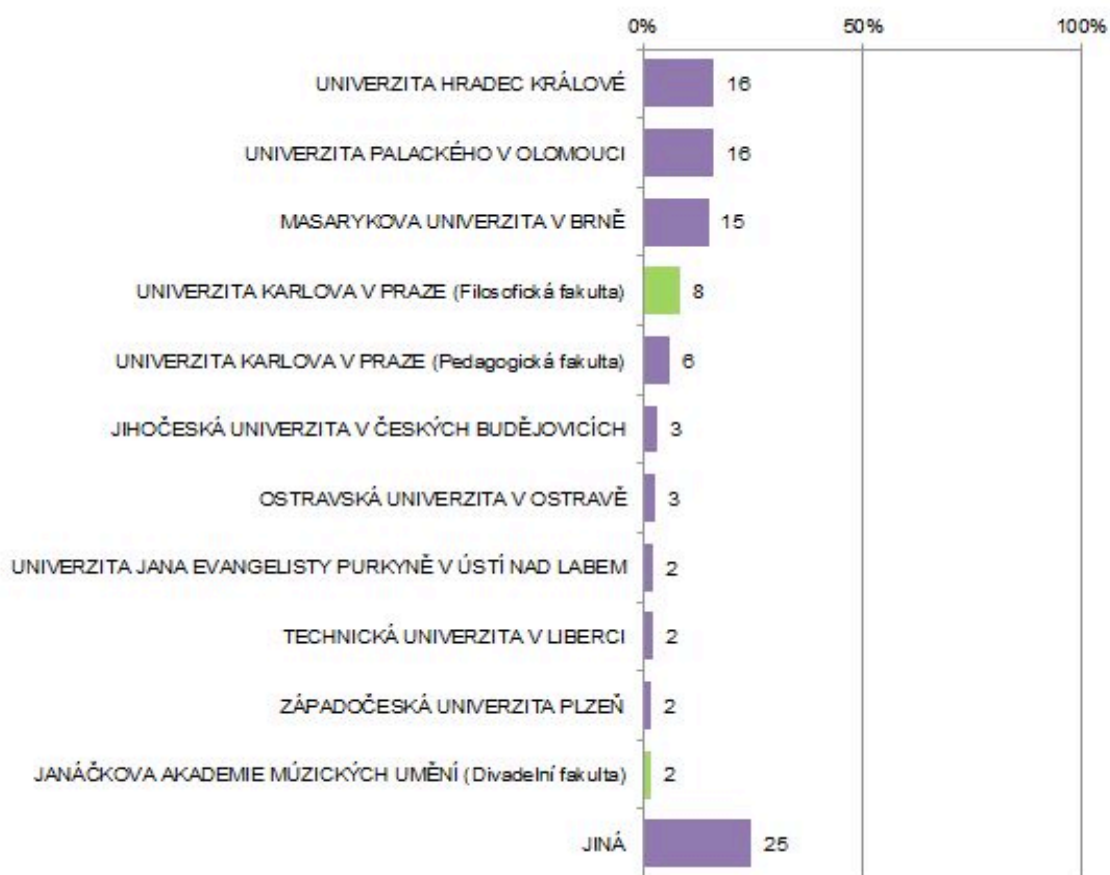
Otázka 4. Studium vysoké školy / výběr jedné i více možností odpovědi

Na jaké škole studujete, nebo jste absolvoval/a bakalářské studium?

Tento graf zařazují hlavně pro názornou ilustraci toho, jakým způsobem bylo vyselektováno 91 relevantních respondentů ze všech 308 odpovídajících.

Pravidlo pro vyplnění např. této otázky v dotazníku bylo určeno tak, že jestliže byla zaškrtnuta odpověď "Jiná" (tj. jiná vysoká škola), respondent v dotazníku nemohl pokračovat dále a byl z dotazníku s poděkováním vyloučen.

Graf č. 4 - Studium vysoké školy

Početně nejvíce odpovědí na tuto otázku v dotazníku pocházelo právě od nerelevantních respondentů z jiných, než zkoumaných státních vysokých škol. Jejich odpovědi tvořily celých 25 %. Všichni tito "Jiní" respondenti byli z dalšího pokračování v dotazníku vyloučeni jako nerelevantní. Naopak nejvíce relevantních odpovědí se mi podařilo nasbírat z Univerzity Hradec Králové společně s Univerzitou Palackého (celých 16 %), na pomyslné třetí příčce je Masarykova univerzita v Brně (15 %). Všichni odpovídající studenti ze státních vysokých škol měli možnost pokračovat v dotazníku a byli puštěni k další otázce podle školy, kterou vybrali, že právě studují, nebo max. vloni absolvovali.

Otázka 5. Rozdělení podle oboru studia / výběr jedné možné odpovědi

V této otázce následovalo filtrování respondentů skrze speciálně pedagogické a jiné pro práci relevantní obory, které je možné v současné době (tj. rok 2012/2013) na českých státních vysokých školách studovat (viz Tabulka č. 1 v první sekci praktické části). Více o rozřazovacích možnostech vysokoškolských oborů v Příloze č.22, otázky 4.1 - 4.11).

Pro zhodnocení rozřazování a vyfiltrování respondentů zpracovávám dvě tabulky. První tabulka č. 5a je zastoupení všech oborů, které bylo možné zaškrtnout. Jak jsem se zmínila výše dotazníkové šetření probíhalo na zadaných českých vysokých školách. Po zhodnocení sylabů zadaných vysokých škol jsem z vlastní iniciativy přidala i Technickou univerzitu v Liberci, kde se dle dostupných informací daly studovat dva bakalářské obory (Speciální pedagogika předškolního věku a Speciální pedagogika pro vychovatele).

Tabulka č. 5a - Rozdělení podle oboru studia

Univerzita	UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ		UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI		MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ		UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE (Pedagogická fakulta)	
Obory	Sociálně výchovná péče o smyslově postižené	28%	Speciální pedagogika – ortokomunikace	4%	Speciální pedagogika – komunikační techniky	13%	Speciální pedagogika	37%
	Výchovná práce ve speciálních zařízeních	30%	Speciální pedagogika – dramaterapie	0%	Speciální pedagogika	54%	Specializace v pedagogice	21%
	Speciálně pedagogická péče o osoby s poruchami komunikace	24%	Speciální pedagogika předškolního věku	24%	Specializace v pedagogice	0%	Český jazyk se zaměřením na vzdělávání – Speciální pedagogika se zaměřením na vzdělávání	0%
	Učitelství pro mateřské školy	4%	Speciální pedagogika pro 2. stupeň základních škol a pro střední školy	4%	Pedagogické asistentství speciální pedagogiky pro ZŠ	4%	Psychologie a speciální pedagogika	11%
	Jiný obor	14%	Speciální pedagogika pro výchovné pracovníky	2%	Speciální pedagogika se zaměřením na vzdělávání	0%	Jiný obor	32%
			Speciální pedagogika raného věku	20%	Jiný obor	28%		
			Logopedie	6%				
		Jiný obor	40%					
Počet respondentů	50		50		46		19	
Univerzita	JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH		OSTRAVSKÁ UNIVERZITA V OSTRAVĚ		UNIVERZITA JANA EVANGELISTY PURKYNĚ V ÚSTÍ NAD LABEM		TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI	
Obory	Speciální pedagogika	70%	Speciální pedagogika	11%	Učitelství pro 1. stupeň ZŠ a speciální pedagogika	14%	Speciální pedagogika předškolního věku	0%
	Speciální pedagogika – vychovatelství	10%	Speciální pedagogika pro vychovatele	22%	Jiný obor	86%	Speciální pedagogika pro vychovatele	14%
	Jiný obor	20%	Jiný obor	67%			Jiný obor	86%
Počet respondentů	10		9		7		7	
Univerzita	ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA PLZEŇ		UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE (Filosofická fakulta)		JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ (Divadelní fakulta)			
Obory	Speciální pedagogika pro učitele	17%	Čeština v komunikaci neslyšících	50%	Výchovná dramatika Neslyšících	80%		
	Speciální pedagogika	17%	Jiný obor	50%	Jiný	20%		
	Speciální pedagogika SŠ	0%						
	Speciální pedagogika pro MŠ a ZŠ	17%						
	Jiný obor	50%						
Počet respondentů	6		26		5			

Druhé zpracování tabulky a grafu je již jen s univerzitami a obory, které jsou pro mou další s dotazníkem a pro práci plnohodnotné.

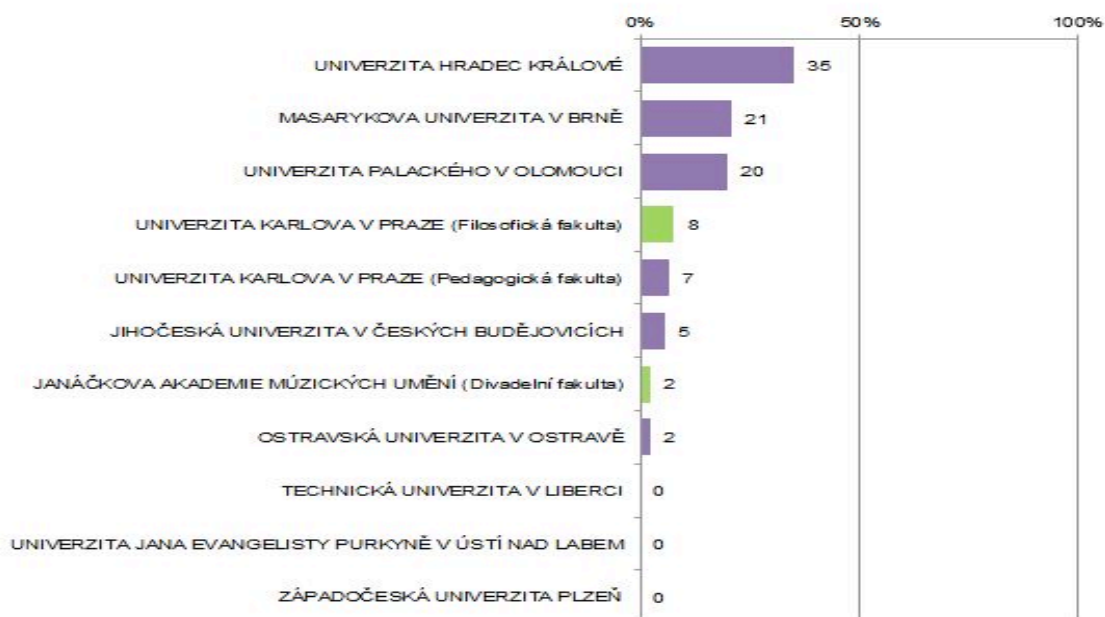
Nepodařilo se nasbírat relevantní odpovědi studentů z UJEP, protože studijní obor, který vysoká škola nabízí ke studiu, je magisterský. Takový obor je nevhodný pro můj výzkum. Velmi mě překvapily tři odpovědi respondentů ze speciálně pedagogických oborů ZČU v Plzni, kde se tyto obory studovat nedají nejméně od roku 2009. Speciálně pedagogický obor se dá studovat pouze v rámci celoživotního vzdělávání, nikoliv v terciálním vzdělávání, proto jsem i tyto respondenty z dalšího vyhodnocování vyřadila. Stejně tak jsem vyřadila i jednoho respondenta z TUL, který v odpovědích působil velmi nerelevantně a nahodile. Dle mého názoru se jednalo o chybu respondenta v zaškrtnutí studia vybraného oboru. Všechny další respondenty, kteří vybrali možnost "Jiný obor" dotazník také vyřadil, jelikož nebyl vybrán obor, který byl pro výzkum důležitý a jehož studijní plán již byl zmapován. Tato tabulka představuje poměr plnohodnotných 91 odpovědí studentů jednotlivých studijních oborů na zkoumaných vysokých školách. Nepedagogicky zaměřené školy jsou zde zvýrazněny zeleně a v grafech jsou odděleny od pedagogických škol zelenou linií.

Tabulka č.5b - Rozdělení podle oboru studia

Univerzita	UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ		MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ		UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI		OSTRAVSKÁ UNIVERZITA V OSTRAVĚ	
Obory	Výchovná práce ve speciálních zařízeních	38%	Speciální pedagogika	74%	Speciální pedagogika předškolního věku	44%	Speciální pedagogika	50%
	Speciálně pedagogická péče o osoby s poruchami komunikace	28%	Speciální pedagogika – komunikační techniky	21%	Speciální pedagogika raného věku	44%	Speciální pedagogika pro vychovatele	50%
	Sociálně výchovná péče o smyslově postižené	34%	Pedagogické asistentství speciální pedagogiky pro ZŠ	5%	Speciální pedagogika pro 2. stupeň základních škol a pro	6%		
					Speciální pedagogika pro výchovné pracovníky	6%		
Počet respondentů	32		19		18		2	
Univerzita	UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE (Pedagogická fakulta)		JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH		UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE (Filosofická fakulta)		JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ (Divadelní fakulta)	
Obory	Speciální pedagogika	50%	Speciální pedagogika	100%	Čeština v komunikaci neslyšících	100%	Výchovná dramatika Neslyšících	100%
	Specializace v pedagogice	33%						
	Psychologie a speciální pedagogika	17%						
Počet respondentů	6		5		7		2	

Graf č. 5 - Rozdělení podle oboru studia

Graf znázorňuje v procentech školy se kterými se dále v dotazníku pracuje.

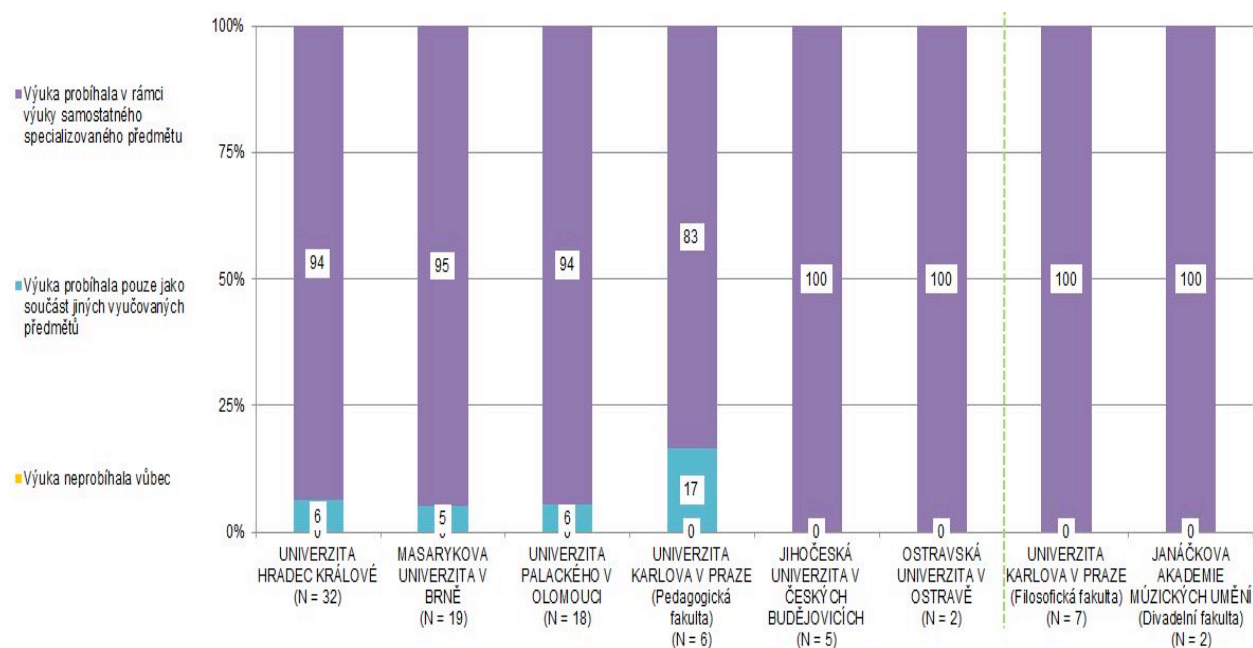
Obecnost a specializace ve výuce

Otázka 6. Jak vypadala výuka / výběr jedné možné odpovědi

Jak vypadala výuka předmětů týkající se problematiky a výchovy a vzdělávání osob s vadou sluchu?

N= počet respondentů

Graf č. 6 - Jak vypadala výuka

Většina studentů vnímá výuku problematiky výchovy a vzdělávání osob s vadou sluchu jako samostatný/specializovaný předmět, ačkoliv se názvy předmětů, věnující se stejné anebo obdobné problematice, na jednotlivých školách liší. Z hodnocení sylabů vychází, že pokud se předmět nazývá Speciální pedagogika, Základy speciální pedagogiky, Speciální pedagogika znevýhodněného člověka se sluchovým postižením nebo Intergrativní speciální pedagogika, považují respondenti výuku téma výchovy a vzdělávání za součást větších vyučovaných předmětů. Na UHK ovšem žádné z výše popsaných předmětů předepsány v sylabech nemají, tedy výsledek spíše neodpovídá sylabům. Naopak PedF UK, UP a MU toto potvrdily. Zbylé čtyři vysoké školy vyšly dle vnímání respondentů po předmětové stránce absolutně specializované (100 %), a to FF UK, JAMU, JČU a OU.

Otázka 7. Pocit z výuky / výběr jedné možné odpovědi

Jaký výrok nejlépe popisuje váš pocit z výuky předmětů, ve kterém jste probírali problematiku, výchovu, vzdělávání a rozvoj osob s vadou sluchu?

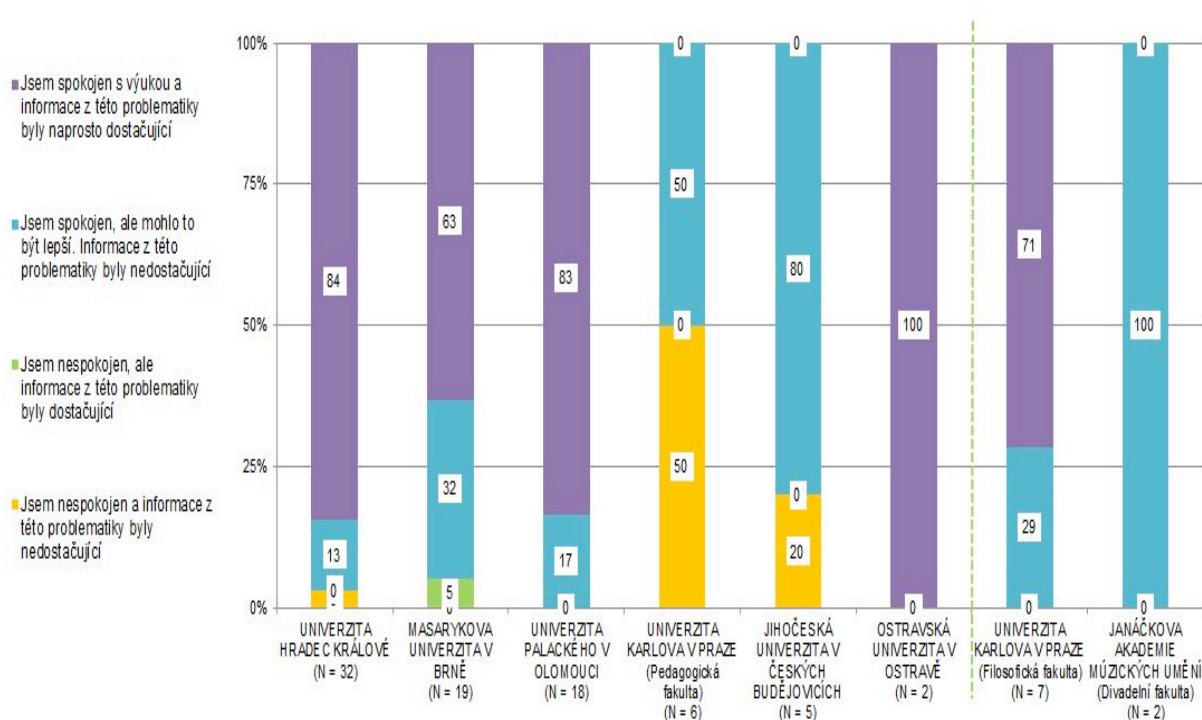
N= počet respondentů

Tabulka č. 6 - Pocit z výuky

V absolutních číslech

UNIVERZITY (přesné počty respondentů)	N	Jsem spokojen s výukou a informace z této problematiky byly naprosto dostačující	Jsem spokojen, ale mohlo to být lepší. Informace z této problematiky byly nedostačující	Jsem nespokojen, ale informace z této problematiky byly dostačující	Jsem nespokojen a informace z této problematiky byly nedostačující
UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ	32	27	4	0	1
MASARYKOVA UNIVERZITA	19	12	6	1	0
UNIVERZITA PALACKÉHO	18	15	3	0	0
UNIVERZITA KARLOVA (FF)	7	5	2	0	0
UNIVERZITA KARLOVA (PedF)	6	0	3	0	3
JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČB	5	0	4	0	1
JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ (DIFA)	2	0	2	0	0
OSTRAVSKÁ UNIVERZITA	2	2	0	0	0

Graf č. 7 - Pocit z výuky

Tato otázka dávala respondentům možnost subjektivní pocitové volby zhodnocení výuky předmětů. Z tohoto šetření vyplývá, že studenti jsou s výukou předmětů převážně pocitově spokojeni. Jediná vysoká škola, kde je poloviční počet respondentů nespokojených s výukou předmětů, nebo uvádějí, že pro ně informace z výuky byly nedostačující, je PedF UK v Praze.

Otázka 8. Shoda se sylabem předmětu / výběr jedné možné odpovědi

Do jaké míry se podle vás shoduje výuka a probraná témata problematiky výchovy, vzdělávání a rozvoje osob s vadou sluchu, se sylabem předmětů?

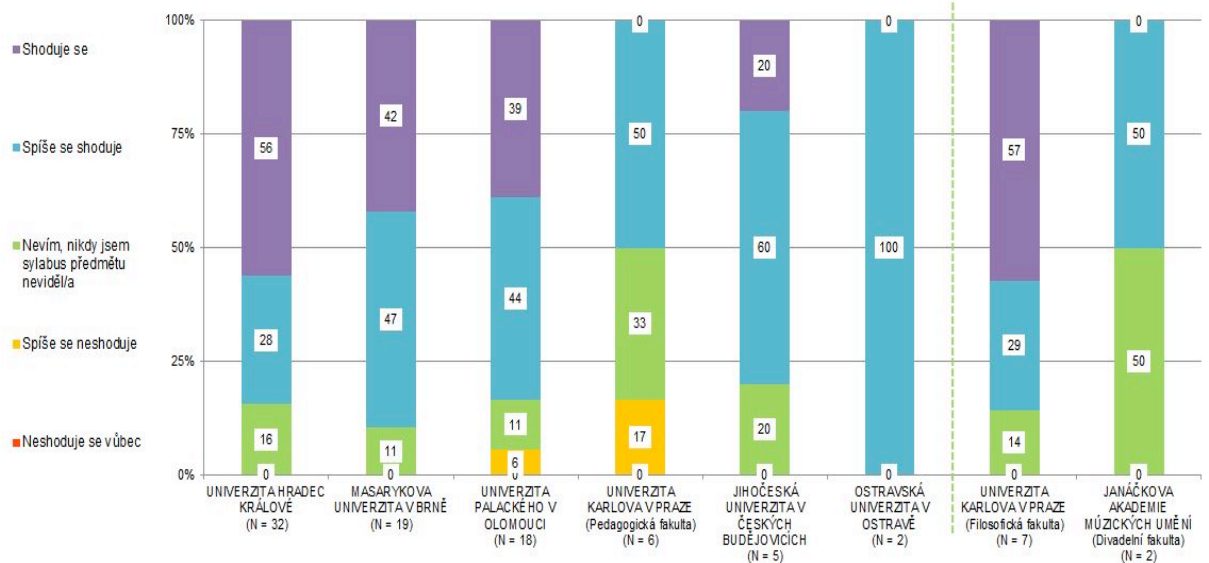
N= počet respondentů

Tabulka č.7 - Shoda se sylabem předmětu

V absolutních číslech

UNIVERZITY (přesné počty respondentů)	N	Shoduje se	Spíše se shoduje	Nevím, nikdy jsem sylabus předmětu neviděl/a	Spíše se neshoduje	Neshoduje se vůbec
UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ	32	18	9	5	0	0
MASARYKOVA UNIVERZITA	19	8	9	2	0	0
UNIVERZITA PALACKÉHO	18	7	8	2	1	0
UNIVERZITA KARLOVA (FF)	7	4	2	1	0	0
UNIVERZITA KARLOVA (PedF)	6	0	3	2	1	0
JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČB	5	1	3	1	0	0
JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ (DIFA)	2	0	1	1	0	0
OSTRAVSKÁ UNIVERZITA	2	0	2	0	0	0

Graf č. 8 - Shoda se sylabem předmětu

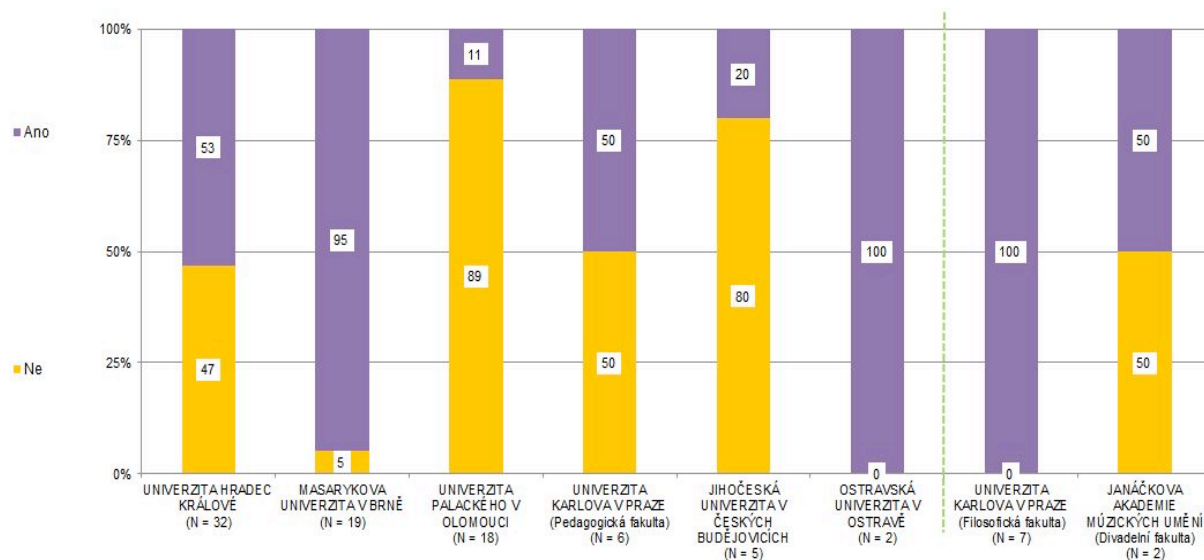
Tato otázka přímo koreluje s celou první sekci praktické části této práce sekce. Podle respondentů se většina sylabů předmětů s průběhem výuky shodují. Jen respondenti z UP v Olomouci a PedF UK uvedli, že se sylabus předmětů s výukou spíše neshoduje. Zajímavé pro další zkoumání je také to, v jakém poměru se studenti vůbec zajímají o sylaby předmětů. Téměř na všech zkoumaných univerzitách se najde několik respondentů, kteří sylabus předmětu nikdy neviděli. (V grafu jsou označeni zelenou barvou v procentech.) Přesto ze šetření vyplývá, že většina studentů sylaby předmětů skutečně čte a zajímá se o ně.

Otázka 9. Výběr specializace /výběr jedné možné odpovědi

Měli jste v rámci studia možnost vybrat si sám/a specializaci oboru?

N= počet respondentů

Graf č. 9 - Výběr specializace

U vysokých škol FF UK, MU, PedF UK je možná volba specializace. Respondenti potvrdili, že si specializaci vybírají (byť PedF UK a UHK jen v 50 %). Na univerzitě, kde volba možná není (JAMU, JČU, OU, UHK, UP) studenti rovnou nastupují do speciálně vymezeného studijního oboru, potvrdili respondenti většinou i tento fakt. Jedinou výjimkou je OU, kde jsem se sylabů předmětu nevyčetla možnost volby specializace, a respondenti přesto odpověděli, že ji mají. Respondenti, kteří v této otázce odpověděli "Ano", byli směřováni na otázku následující, abych ověřila typy specializace, které si mohli v rámci studia vybrat.

Otázka 10. Vlastní specializace / výběr jedné nebo více možností odpovědi + otevřená otázka

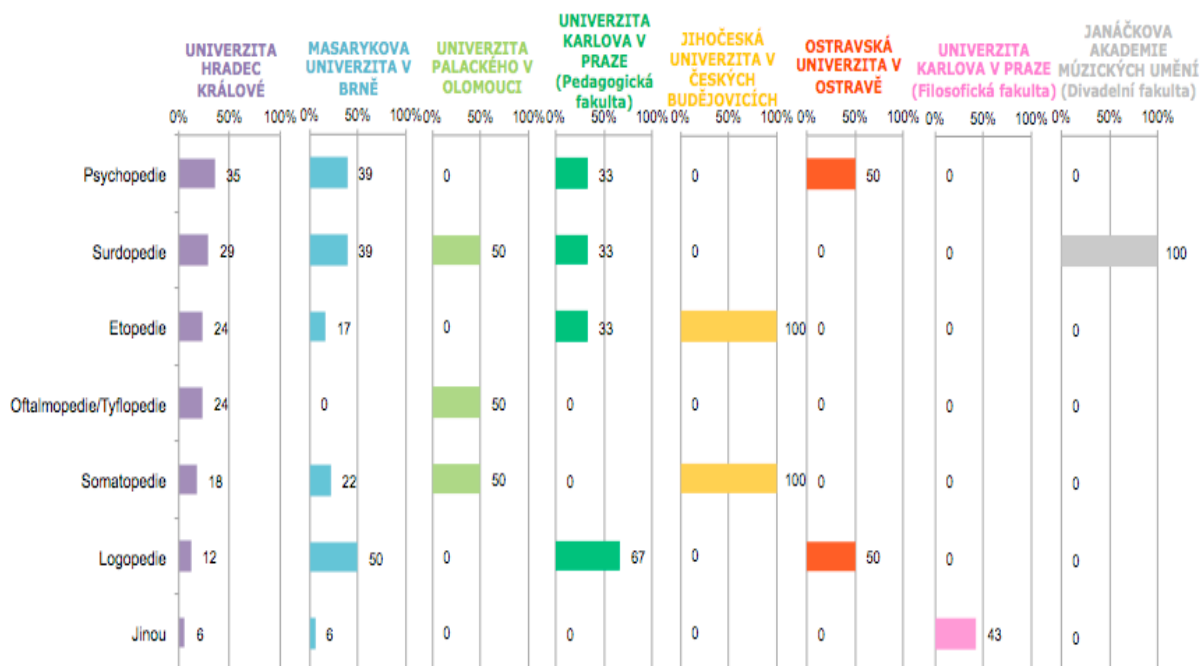
Jakou specializaci jste si vybral/a?

Tabulka č. 8a - Vlastní specializace

V absolutních číslech

UNIVERZITY (přesné počty respondentů)	N	Psycho- pedie	Surdope- die	Logope- die	Etope- die	Somatope- die	Oftalmo- pedi/Tyfo- pedie	Jinou
UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ	17	6	5	2	4	3	4	1
MASARYKOVA UNIVERZITA	18	7	7	9	3	4	0	1
UNIVERZITA PALACKÉHO	2	0	1	0	0	1	1	0
UNIVERZITA KARLOVA (FF)	7	0	0	0	0	0	0	3
UNIVERZITA KARLOVA (PedF)	3	1	1	2	1	0	0	0
Jihočeská UNIVERZITA V ČB	1	0	0	0	1	1	0	0
JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ (DIFA)	1	0	1	0	0	0	0	0
OSTRAVSKÁ UNIVERZITA	2	1	0	1	0	0	0	0

Graf č. 10 - Vlastní specializace

Respondenti, kteří v předchozí otázce vybrali odpověď "Ano", splnili podmínku pro zodpovězení této nepovinné otázky. Odpovídajících mohlo být 51. Odpovídali tedy jen vyfiltrovaní respondenti a mohli zaškrtnout více než jednu specializaci. Mohli zvolit i specializaci jinou a upřesnit ji, nebo také nezvolit žádnou a přesunout se na další otázku.

Nejčastější volbou specializace respondentů byla psychopedie (15 respondentů) a surdopedie (15 respondentů). Dalšími preferovanými specializací byla logopedie (14 respondentů).

V otevřené otázce na výběr specializace respondenti zmínil pouze samostatnou specializaci Tyflogedie za UHK. Proč ji nevybral ve výběru z možností, nevíme. Respondent z MU Brno zmínil jako specializaci pouze jméno vyučovaného předmětu. Za FF UK byla zmíněna v otevřené otázce možnost Komunikačního a Tlumočnického modulu. Modul komunikační se věnuje, jak je popsáno v první části práce, právě výchově a vzdělávání osob, dětí a žáků s vadou sluchu. Není to ovšem jediný předmět na FF UK, ve kterém si studenti mohou osvojit znalosti z této problematiky. Respondenti tento modul vnímají jako specializaci, ačkoli toto označení FF UK explicitně nepoužívá. Tlumočnický modul se ve výuce věnuje přípravě budoucích tlumočnicků českého znakového jazyka.

Tabulka č. 8b - Vlastní specializace otevřená otázka

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ	<i>Tyflogedie</i>
MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ	<i>Integrativní speciální pedagogika</i>
UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE (FF)	<i>Tlumočení</i>
UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE (FF)	<i>Tlumočení čzj</i>
UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE (FF)	<i>Komunikační modul</i>

Otázka 11. Praxe / výběr jedné možné odpovědi

Absolvoval/a jste praxi v rámci speciální pedagogiky?

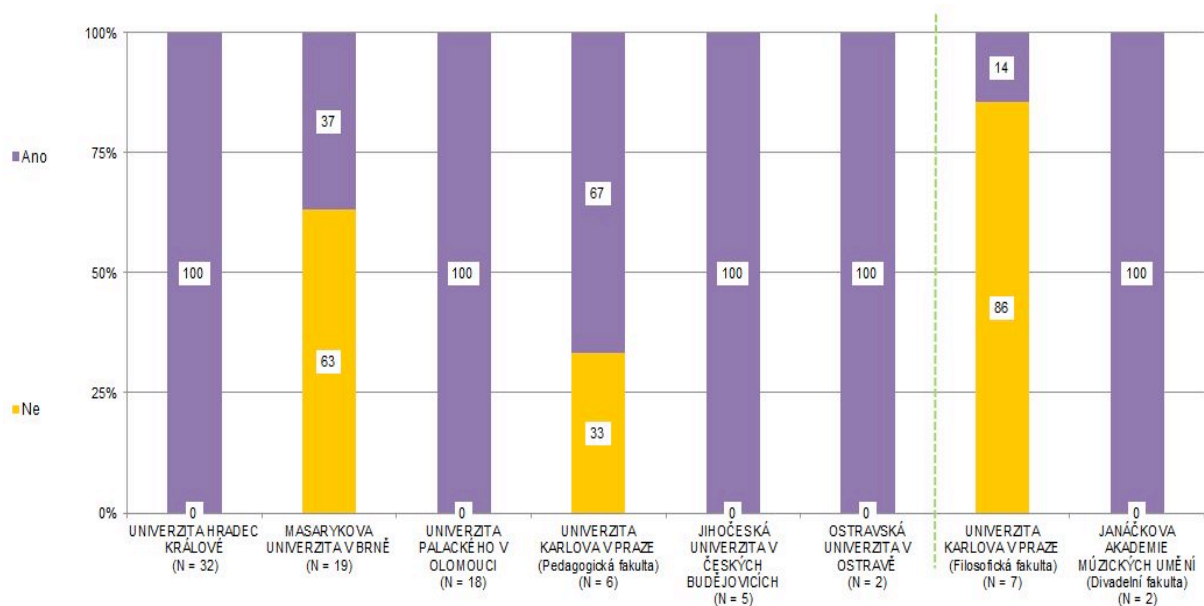
N= počet respondentů

Tabulka č. 9 - Praxe

V absolutních číslech

UNIVERZITY (přesné počty respondentů)	N	Ano	Ne
UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ	32	32	0
MASARYKOVA UNIVERZITA	19	7	12
UNIVERZITA PALACKÉHO	18	18	0
UNIVERZITA KARLOVA (FF)	7	1	6
UNIVERZITA KARLOVA (PedF)	6	4	2
Jihočeská univerzita v ČB	5	5	0
JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ (DIFA)	2	2	0
OSTRAVSKÁ UNIVERZITA	2	2	0

Graf č. 11 - Praxe

Výsledek tohoto šetření také velmi dobře odráží skutečnosti popsané ve studijních plánech bakalářského stupně vzdělávání. Většina zkoumaných vysokých škol má povinné nebo povinně volitelné praxe zakotvené ve studijních plánech. Většina studentů má v průběhu studia praxi jednoznačně předepsanou a absolvují ji v různých délkách a srůznými požadavky. Dle očekávání se relevantní záporné odpovědi (86 %) objevily pro FF UK, kde jsou typy praxe umožněné na jiné bázi, tj. Praxe komunikační, (90 hodin náhledové praxe ve 2 až 3 zařízeních) nikoliv praxe speciálně pedagogická. Z výsledků předchozí otázky je také zřejmé, že odpovídali i respondenti, kteří si vybrali jinou "specializaci", jiný modul a to modul tlumočnický. Tito respondenti si vybírají jinou praxi, než studenti modulu komunikačního, praxi tlumočnickou. Studenti oboru z FF UK praxi absolvují až ve třetím ročníku, výsledek tedy ovlivnili i odpovídající z druhých ročníků. Poměrně překvapivý je vysoký počet záporných odpovědí z MU v Brně a Pedf UK, kde je praxe souvislá či průběžná povinným či povinně volitelným předmětem napříč všemi popsanými speciálně pedagogickými obory.

Otázka 12. Typ praxe / otevřená otázka

Napište prosím, čeho se vaše praxe týkala? (Např. Praxe ve škole/internátě pro mentálně/tělesně postižené apod.)

Všichni respondenti, kteří v minulé otázce odpověděli "Ano", byli směřováni k této otázce. Respondentů pro zodpovězení této otevřené otázky bylo přesně 70.

Chci zde uvést z mého pohledu ty nejzajímavější praxe popsané v odpovědích:

JAMU R1¹⁴: „Praxe v MŠ Pipan, ve Středisku rané péče Tam-Tam, v MŠ pro SP v Brně-Lesné, v ZŠ pro SP v Brně-Novoměstské, v Praze-Radlicích, ve Valašském Meziříčí + Praxe v logopedických třídách MŠ a ZŠ.“ To svědčí o tom, že spolupráce Brna a Prahy v možnostech praxe funguje, jak je popsáno ve výzkumu sylabů (Příloha č.1)

JČU R1: „Praxe v MŠ pro zrakově postižené, dále pak osobní asistence ve speciální třídě pro zrakově postižené při běžné ZŠ, praxe v centru pro rehabilitaci osob se zdravotním postižením, Salesiánské středisko mládeže.“ Bohužel se ani jedna z popsaných praxí respondentů JČÚ netýkala osob s vadou sluchu.

MU R1: „Jedna praxe ve školce (třída pro děti s vadami řeči), druhá praxe ZŠ (děti s poruchou soustředění, ADHD).“, R2: „Praxe na střední škole pro sluchově postižené, na soukromé klinice a v MŠ a ZŠ pro sluchově postižené“.

UHK R1: „Měla jsem praxi v dětském domově do 6 let (autisti, sluchově postižení, zrakově postižení...), také v Danetě ve chráněném bydlení, v Tyfloservisu, v internátě pro sluchově postižené. R2: „Měla jsem více praxí, ale většina se zaměřovala na děti sluchově postižené a především osoby s poruchami komunikace, ale byla jsem i ve speciální škole, kde jsem měla možnost se účastnit výuky dětí s autismem.“

R3: „Moje praxe byla v Hradeckém spolku neslyšících, v Tyflocentru HK, MŠ Lentilka a také jsem docházela do dětského domova pro děti od 1- 3 let.“ R4: „Praxe ve školním internátě pro děti s vadami sluchu a řeči.“

FF UK R1: „Měla jsem např. praxi na základní škole pro SP Radlická v Praze, výuka tématu pod vedením učitele specializace, i v rámci týmu s neslyšícím spolužákem. Dále tvorba volnočasové aktivity, absolvování jí a záznam z ní, pro jednoho vybraného jedince se sluchovou vadou z internátu stejné školy.“

PedF UK R1: „Praxe byla zaměřená různě, ovšem byla krátká a nedostatečná!“

R2: „Praxe ve škole pro sluchově postižené a v logopedické základní škole v rámci zaměstnání.“

UP R1: „Praxe v MŠ pro zrakově postižené, praxe v MŠ pro sluchově postižené a pro děti s PAS, praxe na logopedické klinice, praxe v MŠ pro děti s tělesným a mentálním postižením, R2: ZŠ a MŠ pro sluchově postižené v Ostravě - náslechová praxe; praxe v kojeneckých ústavech; MŠ pro zrakově postižené, kombinované vady; MŠ - logopedická třída...“

Další zmíněné praxe respondentů se netýkaly osob s vadou sluchu, proto je zde neuvádím.

¹⁴ R1 = respondent jedna; kódy jsou u jednotlivých otázek přidělovány náhodně a vždy nově (žádný respondent nemá přidělený stálý kód, pod kterým by jeho odpovědi byly v práci uváděny).

Otázka 13. Zasažení pozornosti studenta ve výuce / otevřená otázka

Jaká oblast, v rámci výuky předmětů zabývající se problematikou a výukou, vzděláváním osob s vadou sluchu, vás nejvíce zaujala?

Otevřená otázka pro všechny respondenty, tj. 91. Otázku jsem kódovala podle společných obecných odpovědí respondentů napříč zkoumaným vysokoškolským spektrem do 14 kategorií. Nejvíce (40 respondentů) zaujala komunikace neslyšících. Z opravdu obsáhlého a pestrého množství odpovědí na tuto otázku je zřejmé, že pozornost studentů problematikou oboru skutečně zasáhla v celé své šíři. Oblast, kterou si respondenti nejvíce vybavují, je jistě podmíněna i tím, že znakový jazyk je vizuálně motorický, je vidět a pro většinu odpovídajících slyšících respondentů může být pohled na vnímání komunikace očima a ne sluchem nejzajímavější. Toto téma je dle zkoumání sylabů z první části práce vyučováno na všech zkoumaných univerzitách. Zmínila bych rozdíl v názvech předmětů, které se této oblasti ve výuce věnují. Např. na TUL, UHK a MU jsou to předměty s názvy jako "Základy komunikace s neslyšícími, komunikace osob se sluchovým postižením", na UP je tato oblast vyučována v rámci předmětů "Surdopedie (1.-3.)", na Pedf UK v rámci předmětu "Spvg znevýhodněného člověka s SP I. a Základy znakového jazyka".

Tabulka č. 10 - Zasažení pozornosti studenta

počet odpovědí	40	21	15	14	12
společná témata	Komunikace neslyšících (znakový jazyk, logopedie, alternativní a augmentativní komunikace, aj.)	Kompenzační pomůcky (osoby s kochleárním implantátem - jeho implantace a fungování s nim, aj.)	Kultura a komunita Neslyšících, sociální aspekty (sociální aspekty = speciální potřeby, bariéry, vnímání okolí, aj.)	Výchova a vzdělávání osob s poruchami sluchu (výuka češtiny, aj.)	Nevím, bez odpovědi
počet odpovědí	7	6	5	4	3
společná témata	Poruchy sluchu, hluchoslepota	Jiné	Surdopedie celkově	Osobnost, identita postiženého, psychologické zvláštnosti	Historie (vzdělávání osob s vadami sluchu, aj.)
počet odpovědí	2	2	2		
společná témata	Diagnostika sluchového postižení	Role rodiny, pomoc okolí	Umělecké disciplíny		

Výběr citací odpovědí respondentů:

JAMU R1: „Komunita Neslyšících, kultura Neslyšících, umělecké disciplíny Neslyšících. Identita osob se sluchovým postižením. Znakový jazyk. Disability studies - pohled na normalitu vs. handicap. Raná péče a role rodiny v životě dítěte s postižením.“

FF UK R2: „Rozdílné přístupy k výchově a vzdělávání neslyšících v Česku i ve světě... a jejich neschopnost brát si něco z druhého přístupu, neustálý boj mezi jedním nebo druhým přístupem.“

PedF UK R3: „tlumočení hudby“

UP R1: „výuka znakového jazyka“

Otázka 14. Subjektivní pocit respondentů / výběr jedné možné odpovědi

Do jaké míry jste se ve výuce předmětů věnovali problematice, výuce a vzdělávání osob s vadou sluchu (neslyšících, nedoslýchavých a ohluchlých osob)?

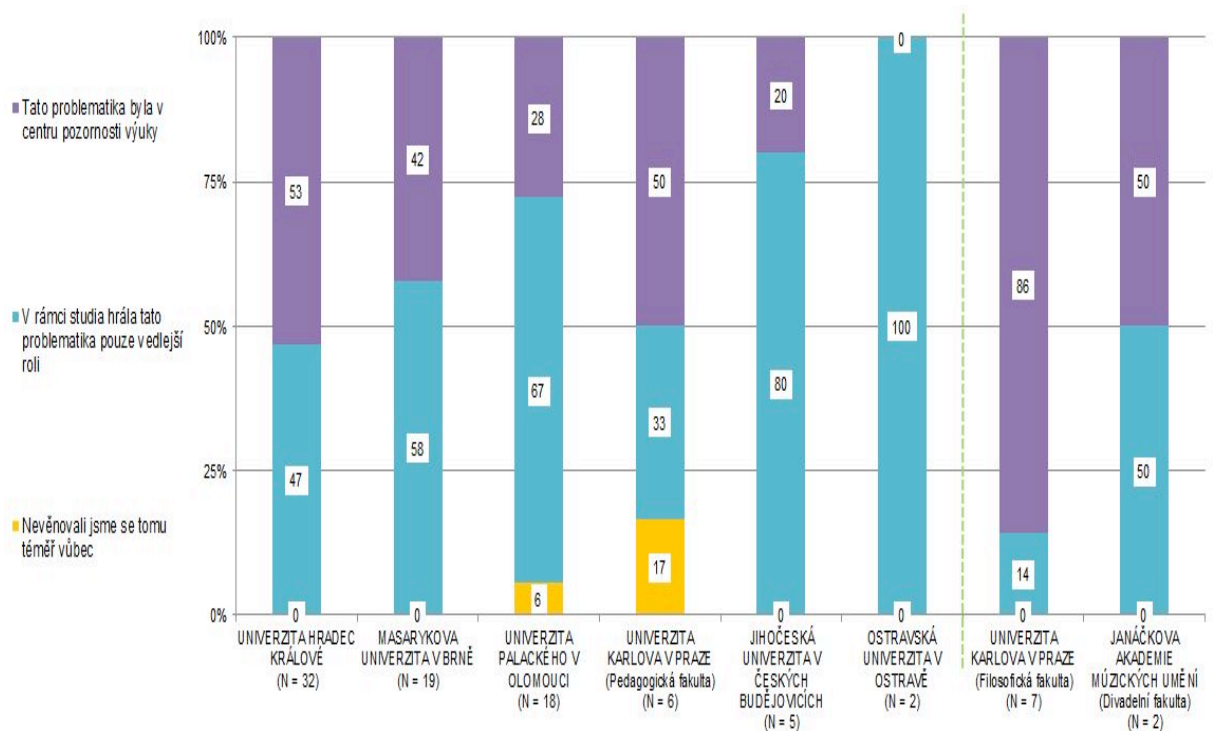
N= počet respondentů

Tabulka č. 11- Subjektivní pocit respondentů

V absolutních číslech

UNIVERZITY (přesné počty respondentů)	N	Tato problematika byla v centru pozornosti výuky	V rámci studia hrála tato problematika pouze vedlejší roli	Nevěnovali jsme se tomu téměř vůbec
UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ	32	17	15	0
MASARYKOVA UNIVERZITA	19	8	11	0
UNIVERZITA PALACKÉHO	18	5	12	1
UNIVERZITA KARLOVA (FF)	7	6	1	0
UNIVERZITA KARLOVA (PedF)	6	3	2	1
JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČB	5	1	4	0
JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ (DIFA)	2	1	1	0
OSTRAVSKÁ UNIVERZITA	2	0	2	0

Graf č. 12 - Subjektivní pocit respondentů

Z odpovědí je zřejmé, že některé vysoké školy se ve výuce předmětů, z pohledu respondentů, oblasti problematiky výuky a vzdělávání osob s vadou sluchu věnují méně. Překvapivé jsou tyto výsledky hlavně na UP v Olomouci a PedF UK v Praze. To, že respondenti z PedF UK nepovažovali výuku za dostatečnou, ze subjektivních pocitů, se v průběhu dotazníku projevuje pravidelně.

Otázka 15. Absolvování předmětu / výběr jedné nebo více možností odpovědi

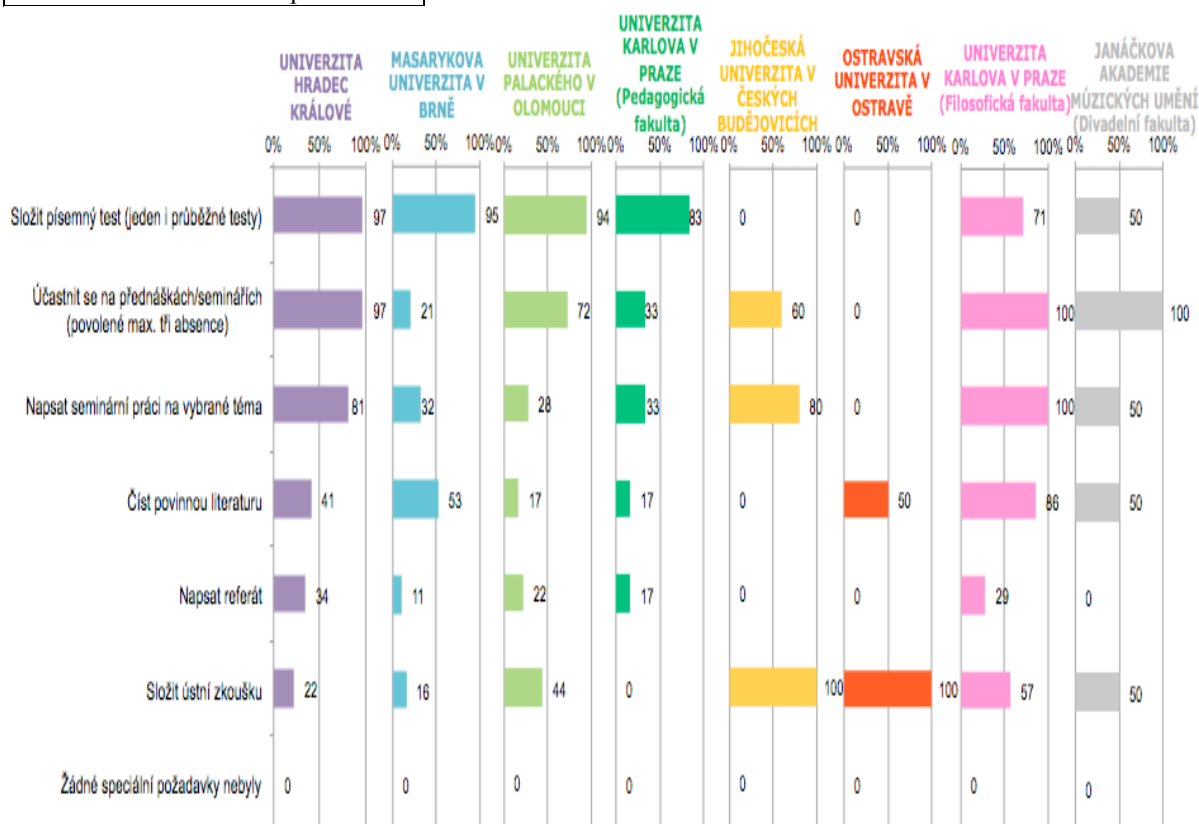
Co jste pro úspěšné absolvování předmětů, týkající se výchovy a vzdělávání osob s vadou sluchu musel/a splnit?

Tabulka č. 12 - Absolvování předmětu

V absolutních číslech

UNIVERZITY (přesné počty respondentů)	N	Složít písemný test (jeden i průběžné testy)	Aktivní účast na přednáškác h/seminá- řích	Napsat seminární práci na vybrané téma	Číst povinnou literaturu	Složít ústní zkoušku	Napsat referát
UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ	32	31	31	26	13	7	11
MASARYKOVA UNIVERZITA	19	18	4	6	10	3	2
UNIVERZITA PALACKÉHO	18	17	13	5	3	8	4
UNIVERZITA KARLOVA (FF)	7	5	7	7	6	4	2
UNIVERZITA KARLOVA (PedF)	6	5	2	2	1	0	1
JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČB	5	0	3	4	0	5	0
JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ (DIFA)	2	1	2	1	1	1	0
OSTRAVSKÁ UNIVERZITA	2	0	0	0	1	2	0

Graf č. 13 - Absolvování předmětu

V sylabech všech vysokých škol bylo až na výjimky vždy dohledatelné, jaký je požadavek k absolvování předmětů. Na UHK se plní na zkoumaných předmětech zápočty požadavky

(aktivní účast na seminářích, seminární výstup, plnění průběžných úkolů, zpracování seminární práce dle požadavků vyučujícího) a zkoušky složením písemného testu, popř. ústní zkouška. Na MU jsou nejčastějšími požadavky v sylabech zkoumaných předmětů ústní zkouška a písemný test. UP požaduje dle sylabů složení zápočtu, nebo zkoušky, ale blíže nespécifikuje průběh. FF UK požaduje dle sylabů zkoumaných předmětů aktivní účast/docházku, pohovor nad literaturou, průběžné testy, ústní zkoušku. Pedf UK požadují zápočet nebo zkoušku, blíže není v sylabech ve studijním informačním systému specifikováno. Na JČU se k absolvování předmětů uvádí povinnost splnit ústní zápočet. JAMU požadavky ke splnění předmětu nemá k dispozici. OU požaduje ke splnění předmětů zápočtem účast na seminářích a aktivitu, splnění zápočtového testu z pojmů a otázek z probraného učiva. K úspěšnému zakončení předmětu, podle respondentů, vyučující ze zkoumaných vysokoškolských oborů nejčastěji požadují písemnou variantu zápočtu, testu, nebo seminární práce či referátu. Zároveň je ale nutná i účast a pravidelná docházka na přednáškách a seminářích. Na žádné zkoumané vysoké škole se nedá absolvovat předmět bez splnění speciálního požadavku. Nejvíce požadavků na studenty přitom má UHK, FF UK a OU.

Osobnost vyučujícího

Otázka 16. Osobní zkušenost respondenta / výběr jedné nebo více možností odpovědi

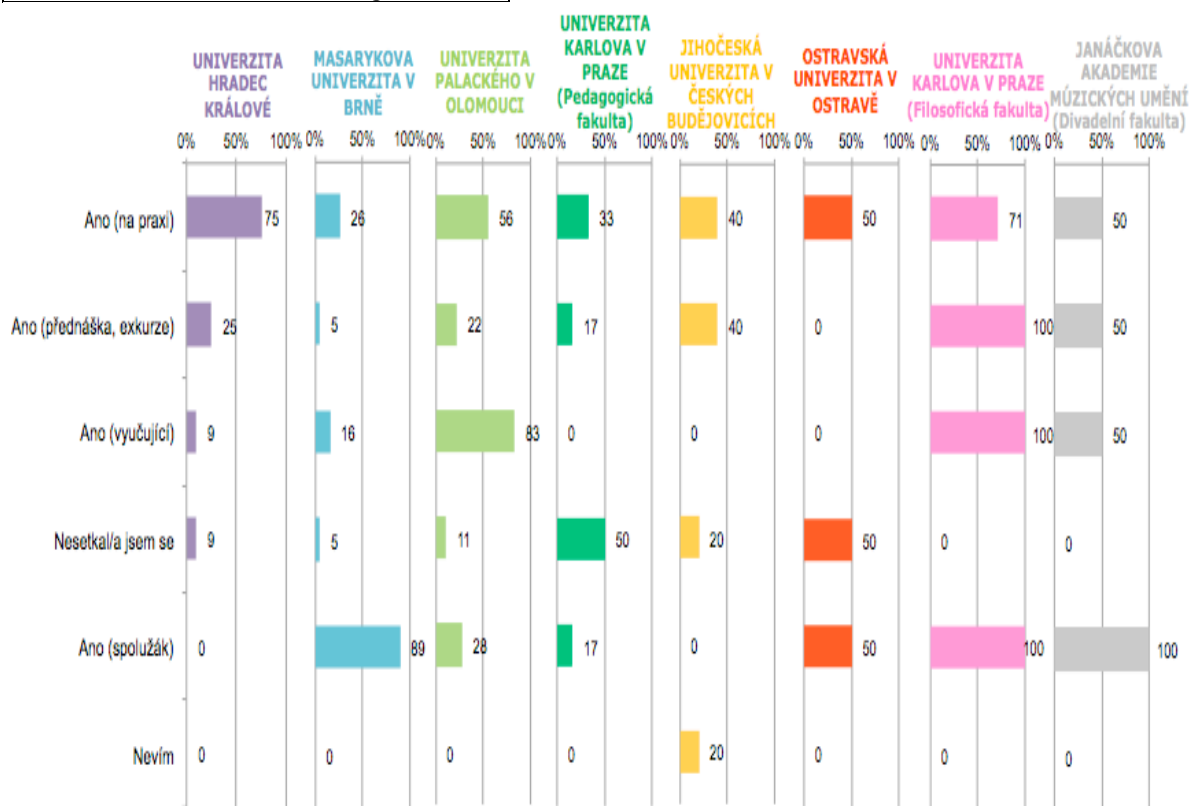
Setkal/a jste v rámci studia s osobou s vadou sluchu, (tj. s neslyšícím, nedoslýchavým, ohluchlým člověkem)?

Tabulka č. 13 - Osobní zkušenost respondenta

V absolutních číslech

UNIVERZITY (přesné počty respondentů)	N	Ano (na praxi)	Ano (spolu- žák)	Ano (vyučující)	Ano (přednáška, exkurze)	Nesetkal/a jsem se	Nevím
UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ	32	24	0	3	8	3	0
MASARYKOVA UNIVERZITA	19	5	17	3	1	1	0
UNIVERZITA PALACKÉHO	18	10	5	15	4	2	0
UNIVERZITA KARLOVA (FF)	7	5	7	7	7	0	0
UNIVERZITA KARLOVA (PedF)	6	2	1	0	1	3	0
JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČB	5	2	0	0	2	1	1
JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ (DIFA)	2	1	2	1	1	0	0
OSTRAVSKÁ UNIVERZITA	2	24	0	3	8	3	0

Graf č. 14 - Osobní zkušenost respondenta

V této otázce jsem se pokusila zmapovat, zda respondenti měli v průběhu studia reálnou zkušenost se setkáním s osobou s vadou sluchu. Reálně setkání s osobou s vadou sluchu mohlo a může ovlivnit jejich náhled na komunitu neslyšících, může v nich vzbudit zájem o osvojení si znakového jazyka a formovat budoucí cestu výkonu jejich povolání. Z odpovědí vyplývá, že jasná většina respondentů (77) se v rámci studia s osobou s vadou sluchu setkala. 14 respondentů uvedlo, že nemají takovou zkušenost. Překvapením nejsou ani respondenty uvedené vysoké potvrzující výsledky z JAMU a MU v Brně, FF UK v Praze a UP v Olomouci, kde studenti slyšící a studenti s vadou sluchu mohou společně studovat. Na UP, MU, FF UK a UHK respondenti uváděli, že se setkali s vyučujícím s vadou sluchu.

Otázka 17. Přístup pedagoga/pedagogů / výběr jedné možné odpovědi

Jak byste popsal/a přístup pedagoga/pedagogů k výuce předmětů o problematice, výuce, vzdělávání osob s vadou sluchu?

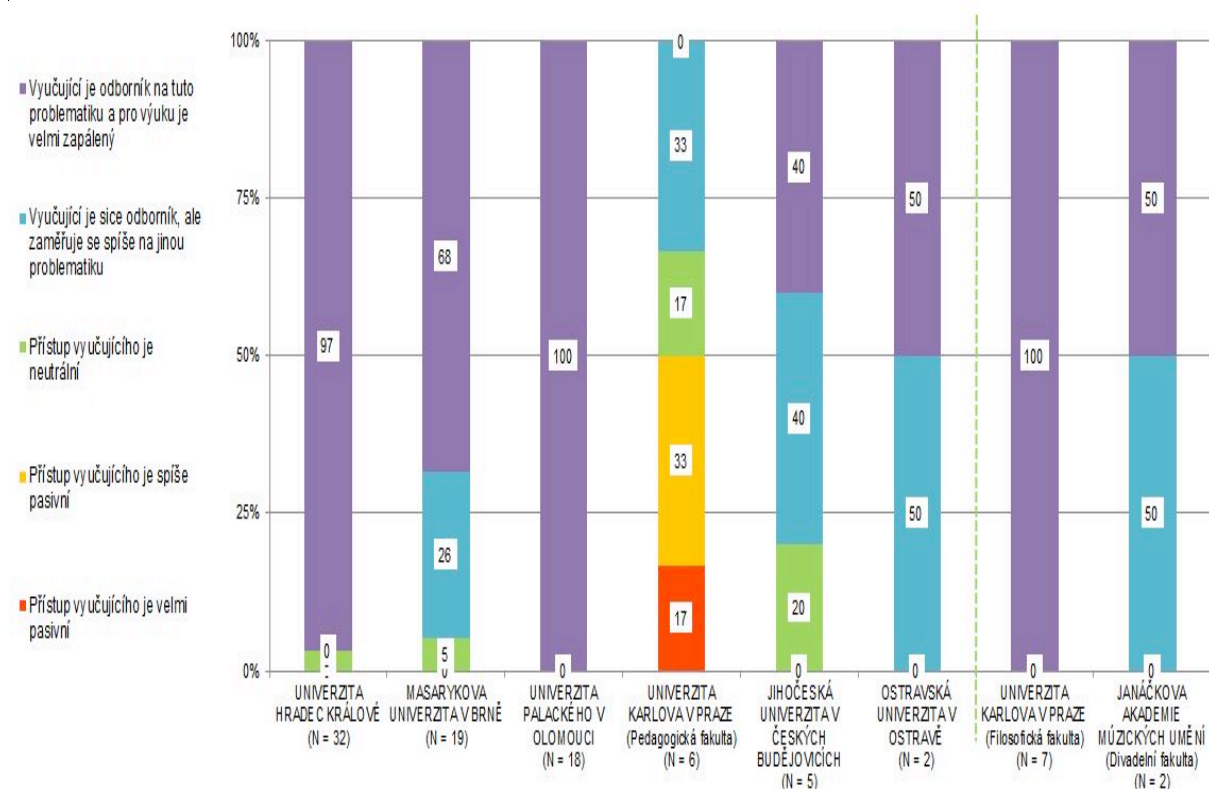
N= počet respondentů

Tabulka č. 14 - Přístup pedagoga/pedagogů

V absolutních číslech

UNIVERZITY (přesné počty respondentů)	N	Vyučující je odborník na tuto problematiku a pro výuku je velmi zapálený	Vyučující je sice odborník, ale zaměřuje se spíše na jinou problematiku	Přístup vyučujícího je neutrální	Přístup vyučujícího je spíše pasivní	Přístup vyučujícího je velmi pasivní
UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ	32	31	0	1	0	0
MASARYKOVA UNIVERZITA	19	13	5	1	0	0
UNIVERZITA PALACKÉHO	18	18	0	0	0	0
UNIVERZITA KARLOVA (FF)	7	7	0	0	0	0
UNIVERZITA KARLOVA (PedF)	6	0	2	1	2	1
Jihočeská univerzita v ČB	5	2	2	1	0	0
JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ (DIFA)	2	1	1	0	0	0
OSTRAVSKÁ UNIVERZITA	2	1	1	0	0	0

Graf č. 15 - Přístup pedagoga/pedagogů

Většina pedagogů je respondenty považována za odborníky. Zajímavé výsledky ovšem vzešly z PedF UK v Praze, kde považují respondenti vyučujícího relevantních předmětů dokonce za spíše a velmi pasivního. Za naprosté odborníky považují respondenti vyučující z UP v Olomouci a FF UK v Praze.

Otázka 18. Studijní materiály / výběr min. jedné a více možností odpovědi

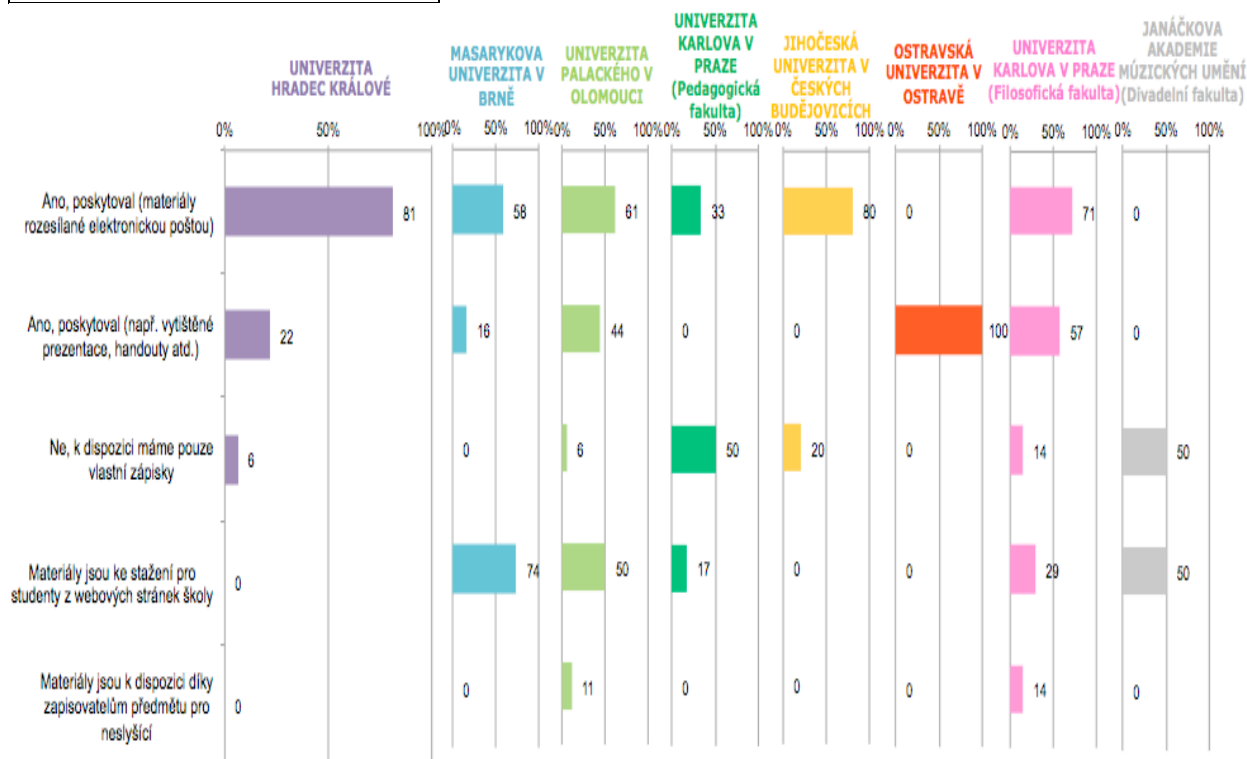
Poskytoval/i Vám vyučující materiály/podklady k vyučovaným předmětům týkajících se této problematiky ?

Tabulka č. 15 - Studijní materiály

V absolutních číslech

UNIVERZITY (přesné počty respondentů)	N	Ano, poskytoval (materiály rozesílané elektronickou poštou)	Ano, poskytoval (např. vytištěné prezentace, handouty atd.)	Materiály jsou ke stažení pro studenty z webových stránek školy	Materiály jsou k dispozici díky zapisovatelům předmětu pro neslyšící	Ne, k dispozici máme pouze vlastní zápisky
UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ	32	26	7	0	0	2
MASARYKOVA UNIVERZITA	19	11	3	14	0	0
UNIVERZITA PALACKÉHO	18	11	8	9	2	1
UNIVERZITA KARLOVA (FF)	7	5	4	2	1	1
UNIVERZITA KARLOVA (PedF)	6	2	0	1	0	3
JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČB	5	4	0	0	0	1
JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ (DIFA)	2	0	0	1	0	1
OSTRAVSKÁ UNIVERZITA	2	0	2	0	0	0

Graf č. 16 - Studijní materiály

Většina vysokých škol z odpovědí respondentů vyšla z poskytování studijních materiálů velmi dobře, učitelé, potažmo školy studentům materiály poskytují. Možnost zapisovatelů

pro neslyšící uvedli pouze respondenti ze škol, kde studují společně se slyšícími osoby s vadou sluchu tj, UP a FF UK. Na MU v Brně toto možnost respondenti nepřiznali, nebo o ní nevěděli.

Otázka 19. Doplnění výkladu pedagoga/ výběr jedné možné odpovědi

Doplňoval/i vyučující výklad např. o praktické ukázky nebo videoukázky, kde se objevovala komunikace osob s vadou sluchu?

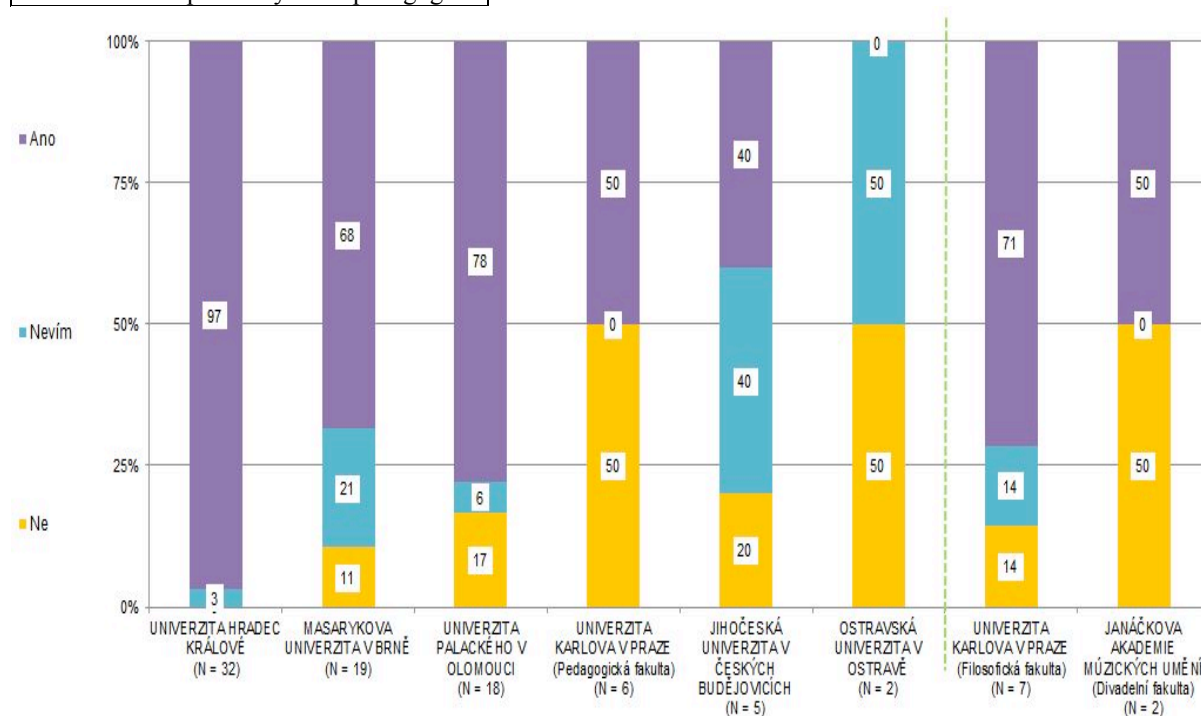
N= počet respondentů

Tabulka č. 16 - Doplnění výkladu pedagoga

V absolutních číslech

UNIVERZITY (přesné počty respondentů)	N	Ano	Nevím	Ne
UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ	32	31	1	0
MASARYKOVA UNIVERZITA	19	13	4	2
UNIVERZITA PALACKÉHO	18	14	1	3
UNIVERZITA KARLOVA (FF)	7	5	1	1
UNIVERZITA KARLOVA (PedF)	6	3	0	3
Jihočeská UNIVERZITA V ČB	5	2	2	1
JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ (DIFA)	2	1	0	1
OSTRAVSKÁ UNIVERZITA	2	0	1	1

Graf č. 17 - Doplnění výkladu pedagoga

Podle těchto výsledků z šetření se odpovídající téměř ze všech vysokých škol (celkově 69 respondentů) ve výuce setkali s ukázkou komunikace osob s vadou sluchu. Jedinou výjimku tvoří OU, kde respondenti v poměru 50:50 zvolili odpověď "Ne" a "Nevím". To, aby se

budoucí pedagog dětí a žáků s vadou sluchu setkal s komunikací těchto osob, je pro budoucí práci pedagoga v této oblasti nezbytné, v sylabech předmětů tyto informace byly popsány viz otevřená otázka č.13.

Otázka 20. Kultura českých Neslyšících / výběr jedné možné odpovědi

Probírali jste ve výuce i téma kultury českých Neslyšících? (Např. viděli jste ukázkou divadla, zpěvu, filmu?)

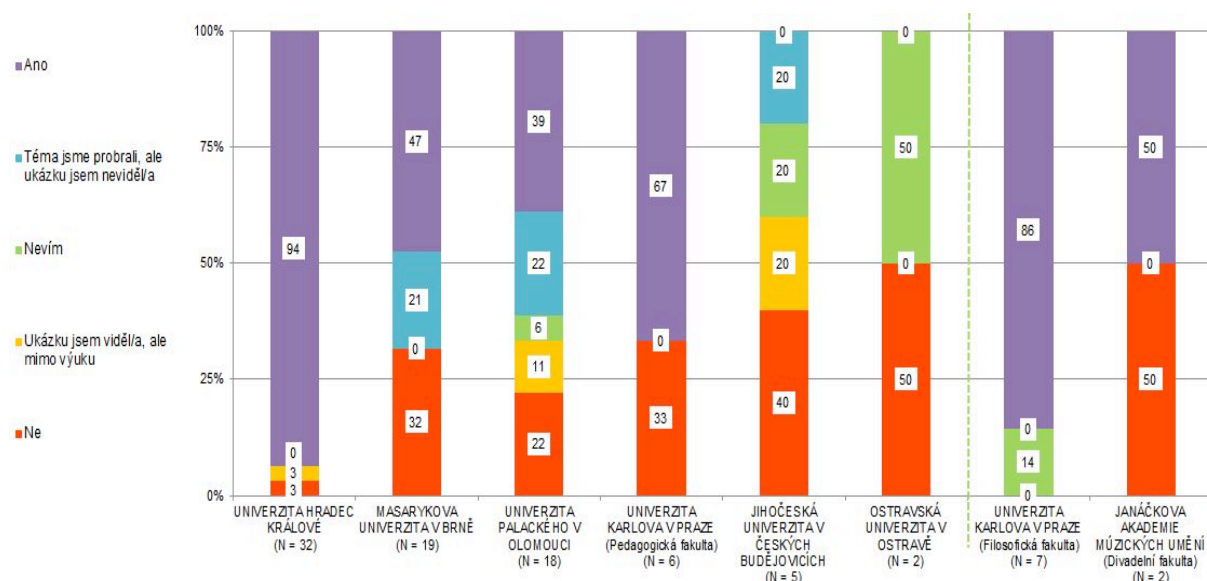
N= počet respondentů

Tabulka č. 17 - Kultura českých Neslyšících

V absolutních číslech

UNIVERZITY (přesné počty respondentů)	N	Ano	Nevím	Ne	Ukázku jsem viděl/a, ale mimo výuku	Téma jsme probrali, ale ukázku jsem neviděl/a
UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ	32	30	0	1	1	0
MASARYKOVA UNIVERZITA	19	9	0	6	0	4
UNIVERZITA PALACKÉHO	18	7	1	4	2	4
UNIVERZITA KARLOVA (FF)	7	6	1	0	0	0
UNIVERZITA KARLOVA (PedF)	6	4	0	2	0	0
JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČB	5	0	1	2	1	1
JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ (DIFA)	2	1	0	1	0	0
OSTRAVSKÁ UNIVERZITA	2	0	1	1	0	0

Graf č. 18 - Kultura českých Neslyšících

Většina sylabů předmětů všech vysokých škol vždy obsahuje alespoň zmínku o kultuře českých Neslyšících. Nejlépe si v tomto ohledu podle odpovědí vedou UHK, kde se s ukázkami ve výuce setkalo přes 90 % respondentů. Velmi mě osobně překvapil vysoký počet

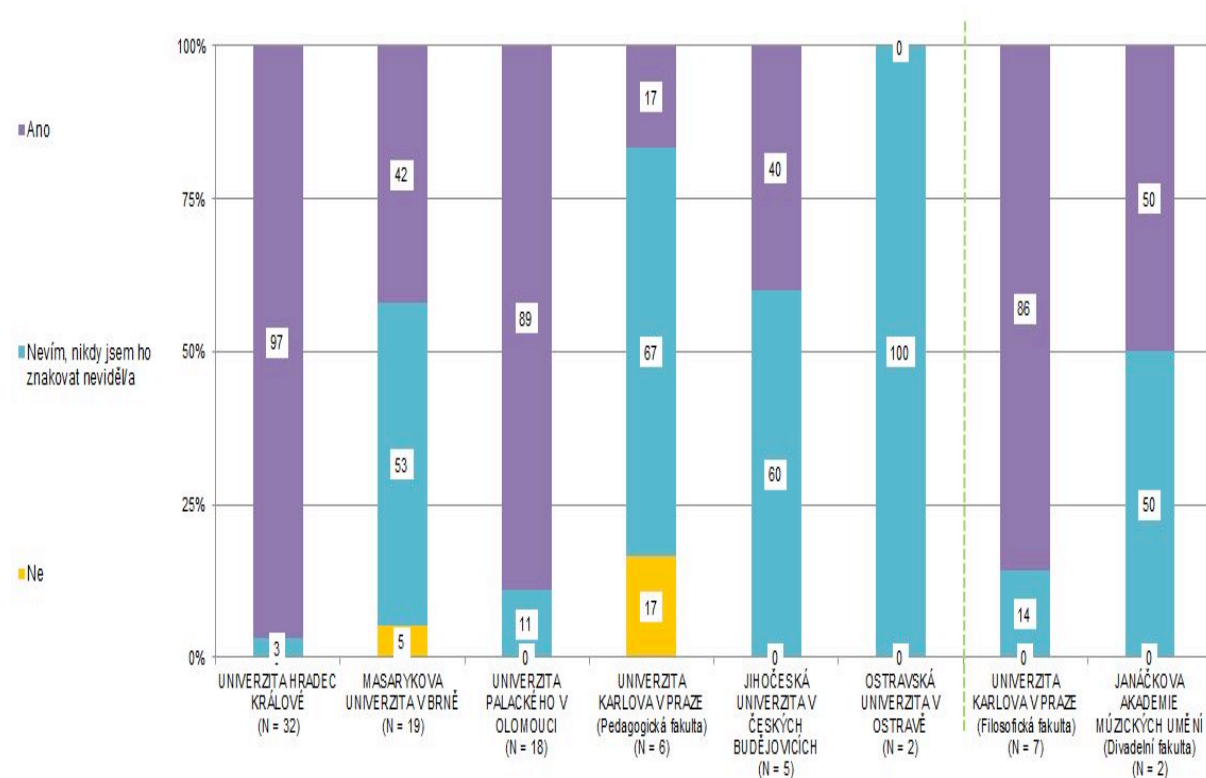
záporných hodnocení u Masarykovy univerzity a stejně tak na Janáčkově akademii múzických umění v Brně, kde samotní n/Neslyšící studují. Pro lepší orientaci ve vypsanych sylabech uvádím, že je vhodné vyhledávat předměty, ve kterých se studenti k takovým informacím dostávají, podle názvu – mívají v něm ukotvené slovo “komunikace” nebo “kultura”. Názvy předmětů např. MU - Komunikace osob se sluchovým postižením, UHK - Komunikace sluchově postižených, FF UK - Kultura českých Neslyšících, UP - Kurz komunikačních dovedností neslyšících, Alternativní a augmentativní komunikace, TUL - Základy komunikace neslyšících. Pouze na PedF UK název neodpovídá obsahu výuky věnující se této problematice, jmenuje se totiž Základy znakového jazyka. Setkání studentů s tématem kultury Neslyšících vypovídá o zohledněném sociokulturním přístupu k problematice ve výuce.

Otázka 21. Znalost znakového jazyka / výběr jedné možné odpovědi

Dokáže váš vyučující sám komunikovat znakovým jazykem?

N= počet respondentů

Graf č. 20 - Znalost znakového jazyka

Respondenti chápou své pedagogy nejen jako odborníky, ale i jako pedagogy komplexně znalé problematiky včetně znakového jazyka. Opět se zde vymezuje hlavně PedF UK, kde studenti nemají pocit, že by vyučující ovládal znakový jazyk. Na MU v Brně si studenti také

nemyslí, že vyučující umí znakový jazyk ovládat, ale právě na těchto vysokých školách, ale nejen na nich, aktivně fungují tlumočníci znakového jazyka. Naproti tomu většina studentů UHK je o pedagogové znalosti ČZJ přesvědčena, stejně tak respondenti z UP a FF UK soudí, že jejich pedagogové ČZJ ovládají.

Otázka 22. Osobnost vyučujícího v komunitě osob s vadou sluchu / výběr jedné možné odpovědi

Setkává se váš vyučující osobně s komunitou osob s vadou sluchu?

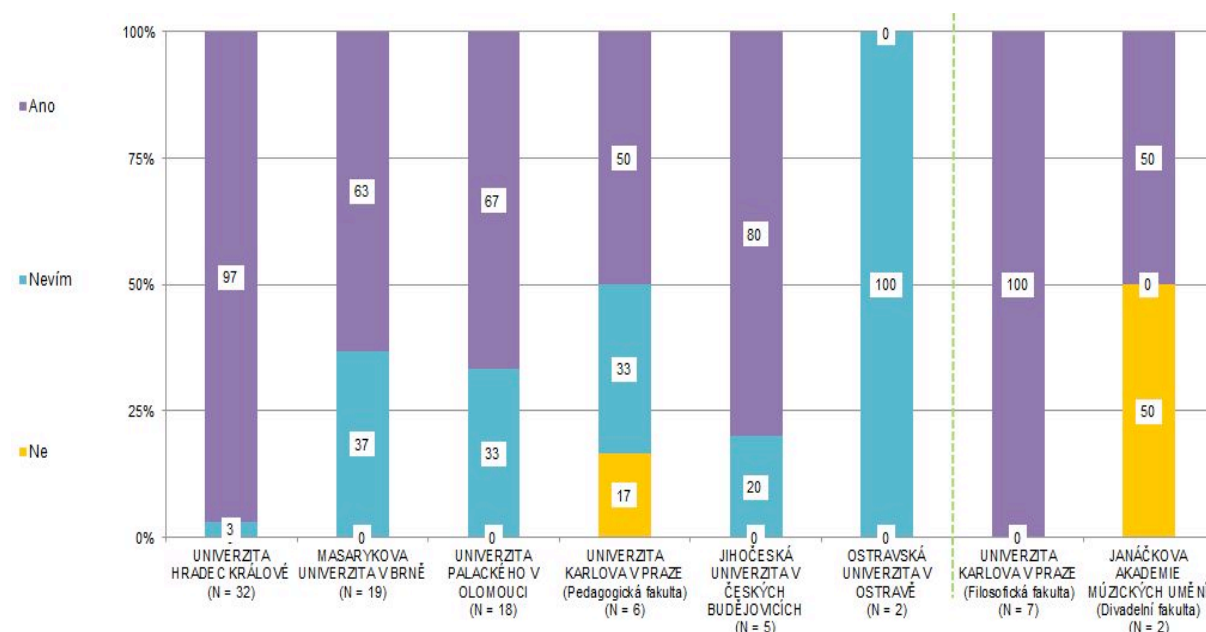
N= počet respondentů

Tabulka č. 18 - Osobnost vyučujícího

V absolutních číslech

UNIVERZITY (přesné počty respondentů)	N	Ano	Nevím	Ne
UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ	32	31	1	0
MASARYKOVA UNIVERZITA	19	12	7	0
UNIVERZITA PALACKÉHO	18	12	6	0
UNIVERZITA KARLOVA (FF)	7	7	0	0
UNIVERZITA KARLOVA (PedF)	6	3	2	1
Jihočeská UNIVERZITA V ČB	5	4	1	0
JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ (DIFA)	2	1	0	1
OSTRAVSKÁ UNIVERZITA	2	0	2	0

Graf č. 19 - Osobnost vyučujícího

Že se podle respondentů vyučující s komunitou osob s vadou sluchu setkává, vyšlo jednoznačně hlavně u FF UK (100 %) na UHK (97 %) a JČU (80 %). Poměrně nestandardní výsledek vyšel od respondentů JAMU, podle kterých se vyučující nesetkává s osobami

s vadou sluchu. Nestandardní je toto hlavně proto, že na zkoumaném oboru na JAMU studují právě studenti s vadou sluchu a sám vyučující předmětů je tzv. CODA tedy slyšící dítě neslyšících rodičů. PedF UK byla také ohodnocena v negativním smyslu, což může souviset i s tím, že se vyučující podle respondentů nestýká s komunitou neslyšících osob. Na OU v Ostravě si respondenti nejsou jistí, zda se vyučující s komunitou osob stýká. Bylo by zajímavé zjistit, zda se výuku pedagogů, kteří jsou s komunitou osob s vadou sluchu v aktivním kontaktu, odlišuje od výkladu pedagogů, kteří vycházejí spíše z teorie.

Otázka 23. Přístup k problematice (výuka) / výběr jedné možné odpovědi

Dozvěděli jste se ve výuce o tom, že existuje sociokulturní a medicínský přístup k problematice hluchoty?

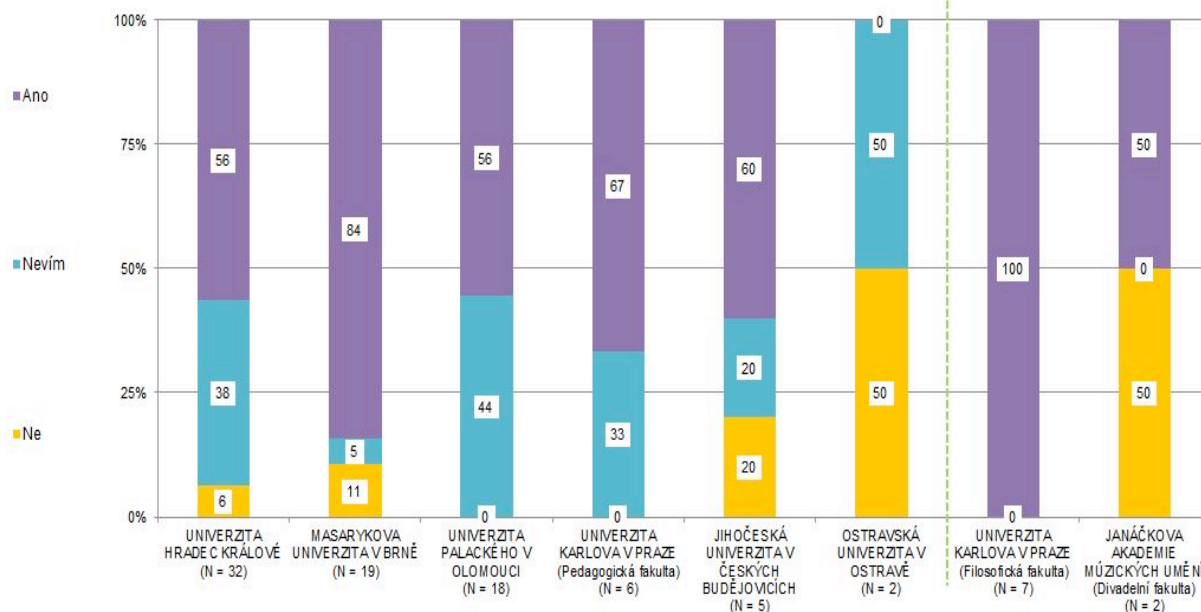
N= počet respondentů

Tabulka č.19 - Přístup k problematice (výuka)

V absolutních číslech

UNIVERZITY (přesné počty respondentů)	N	Ano	Nevím	Ne
UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ	32	18	12	2
MASARYKOVA UNIVERZITA	19	16	1	2
UNIVERZITA PALACKÉHO	18	10	8	0
UNIVERZITA KARLOVA (FF)	7	7	0	0
UNIVERZITA KARLOVA (PedF)	6	4	2	0
JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČB	5	3	1	1
JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ (DIFA)	2	1	0	1
OSTRAVSKÁ UNIVERZITA	2	0	1	1

Graf č. 21 - Přístup k problematice (výuka)

Díky odpovědím, zda se respondenti ve výuce dozvěděli o přístupu a náhledu k problematice hluchoty, můžeme ověřit jednak přístup vyučujícího k problematice a komplexnost předaných informací. Z hlediska studia a zpracování sylabů jsem zjistila, že předměty, které mají v názvu termíny „speciální pedagogika“ a „surdopedie“ se věnují spíše medicínskému pohledu na problematiku hluchoty. Naopak předměty obsahující v názvu slova jako „komunikace“ a „kultura“ preferují ve výkladu spíše pohled sociokulturní. Až na výjimku OU respondenti ze všech vysokých škol potvrdili, že se dozvěděli v rámci výuky obou o výše zmíněných přístupech a náhledech na hluchotu. To odpovídá zpracovaným sylabům. Mnou zkoumané předměty nejsou primárně založené jen na medicínském pohledu. V některých vysokoškolských oborech, ale počet předmětů se surdopedickou (medicínskou-biologickou) tematikou převažuje nad předměty zaměřujícími svůj pohled i na kulturu, historii a komunikaci osob s vadou sluchu. Respondenti z FF UK jednohlasně zvolili, že o těchto přístupech vědí (100 %). Zajímavý názor se objevil na JAMU v Brně, kde respondenti odpověděli v poměru 50:50, tedy záporně i kladně. Obdobný případ, ale více negativní je zaznamenán u OU v Ostravě, kde respondenti zvolili možnost "Nevím" a "Ne" v poměru 50:50. Na OU je z mého pohledu kladen větší důraz na medicínský pohled, kultura a komunikace osob s vadou sluchu je spíše v pozadí. Tato otázka byla opět filtrovací a respondenty, kteří odpověděli „Ano“, vpustila k otázce číslo 24, kde se problematika dále rozebírá.

Otázka 24. Přístup k problematice (vlastní názor respondenta) / výběr jedné možné odpovědi

Jaký přístup k problematice hluchoty je vám osobně bližší?

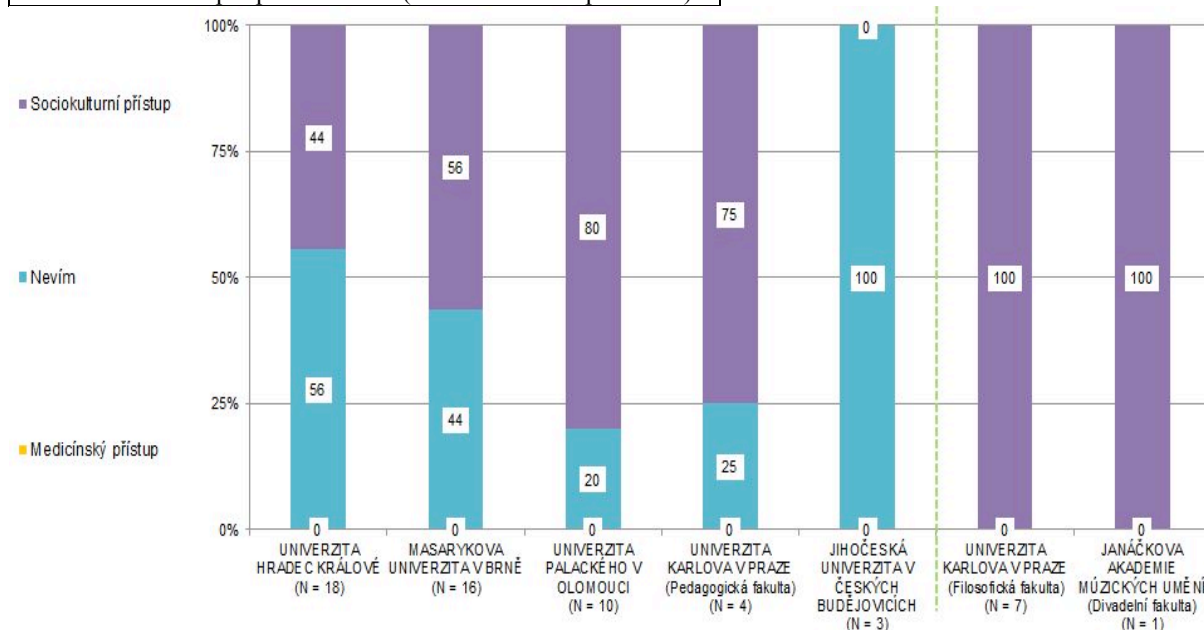
N= počet respondentů

Tabulka č.20 - Přístup k problematice (vlastní názor respondenta)

V absolutních číslech

UNIVERZITY (přesné počty respondentů)	N	Sociokulturní přístup	Nevím	Medicínský přístup
UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ	18	8	10	0
MASARYKOVA UNIVERZITA	16	9	7	0
UNIVERZITA PALACKÉHO	10	8	2	0
UNIVERZITA KARLOVA (FF)	7	7	0	0
UNIVERZITA KARLOVA (PedF)	4	3	1	0
JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČB	3	0	3	0
JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ (DIFA)	1	1	0	0
OSTRAVSKÁ UNIVERZITA	0	0	0	0

Graf č. 22 - Přístup k problematice (vlastní názor respondenta)

Šetření této otázky dopadlo velmi překvapivě. Ani jediný respondent nezaškrtl možnost, že by se sám více ztotožňoval s medicínským přístupem k problematice hluchoty, který je ve výuce předmětů na pedagogických školách stále poměrně v převaze. Naopak většina respondentů zvolila možnost sociokulturní přístup. Přibližně třetina respondentů nedokázala odpovědět. Tato otázka fungovala jako filtrovací pro odpovědi "Medicínský přístup" a "Sociokulturní přístup". Respondenti automaticky přecházeli dle své odpovědi na otázku číslo 25 a 26. Respondenti (celkem 23), kteří zde zvolili možnost "Nevím" přešli rovnou na otázku číslo 27.

Otázka 25. Medicínský přístup / otevřená otázka

Proč je to právě medicínský přístup?

0 odpovědí respondentů!

Ani jedinému respondentovi není bližší medicínský přístup k problematice hluchoty.

Otázka 26. Sociokulturní přístup/otevřená otázka / otevřená otázka

Proč je to právě sociokulturní přístup?

Otázku jsem kódovala podle společných obecných odpovědí 36 respondentů napříč zkoumaným vysokoškolským spektrem do pěti kategorií (viz tabulka). Nejpočetnější skupina respondentů uváděla odpovědi, které lze zařadit do skupiny „Respektuji jazykovou a kulturní menšinu Neslyšících se svými zvyky, tradicemi. Nepovažuji je za někoho s handicapem.“

Tabulka č.21 Sociokulturní přístup

počet odpovědí	20	9	9	3	2
společná témata	Respektuji jazykovou a kulturní menšinu Neslyšících se svými zvyky, tradicemi. Nepovažuji je za někoho s handicapem.	Hluchota pro mě není vada, ani nemoc, která by se měla odstranit.	Tento přístup mi dává smysl, je mi bližší..	Protože nejsem lékař.	Mám neslyšící rodinu/příbuzné

Odpovědi, které jsou uvedeny respondenty např.

JAMU R1: „Protože respektuje jazykovou a kulturní menšinu Neslyšících. Protože reflektuje vývoj postoje společnosti, která směřuje k pluralitnímu pojetí, kdy každý má své specifika, svůj možný přínos společnosti a pojem „normalita“ je zavádějící.“

MUNI R1: „Intaktní společnost zpravidla nahlíží na neslyšící skrz prsty. Nevidím hluchotu jen jako problém nějaké nefunkční tělní "součástky", ale jako bránu k bohatším prožitkům.“

R2: „Protože mi přijde lidštější vidět problém z téhle stránky, čímž nepopírám důležitost medicínského přístupu.“ R3: „Mám postiženého syna, tělesné i mentální postižení, i tady je mi bližší sociokulturní přístup. Takže z vlastní zkušenosti.“

UHK R1: „Nejsem lékař a proto bych na budoucí klienty raději pohlížela přes tento přístup. Je mi bližší z hlediska lidských vztahů.“

R2: „Jelikož medicínský přístup mě nikdy příliš nezaujal u žádného tématu.“

FF UK R1: „*Hluchota pro mě není vada, která se musí odstranit. Beru Neslyšící jako jazykovou a kulturní menšinu, ne jako postižené.*”

R2: „*Protože nejsem lékař!*”

PedF UK R1: „*Medicínské pojetí v obecné rovině jedince vnímá jako nositele nemoci či postižení a nebere v potaz jeho osobnostní charakteristiky, osobní zdroje, komunitní zdroje podpory aj.*” R2: „*Mám neslyšící příbuzné.*”

UP Olomouc R1: „*Protože jako postiženou, mě samotnou zajímá život jiných sluchově postižených.*” R2: „*Připadá mi více lidský.*” R3: „*Jedná se sice o zdravotní postižení, ale tito lidé prožívají s handicapem plnohodnotný život, jde o jejich začlenění do většinové populace, ne jejich odsunutí do kategorie nemocných.*”

Z výsledků z tohoto šetření je evidentní, že téměř polovina všech respondentů má kvalitní informace o tom, jakým způsobem je nahlíženo na hluchotu a sami dokáží vysvětlit a obhájit svůj vlastní názor.

Otázka 27. Kompenzační pomůcky ve výuce / výběr jedné nebo více možností odpovědi

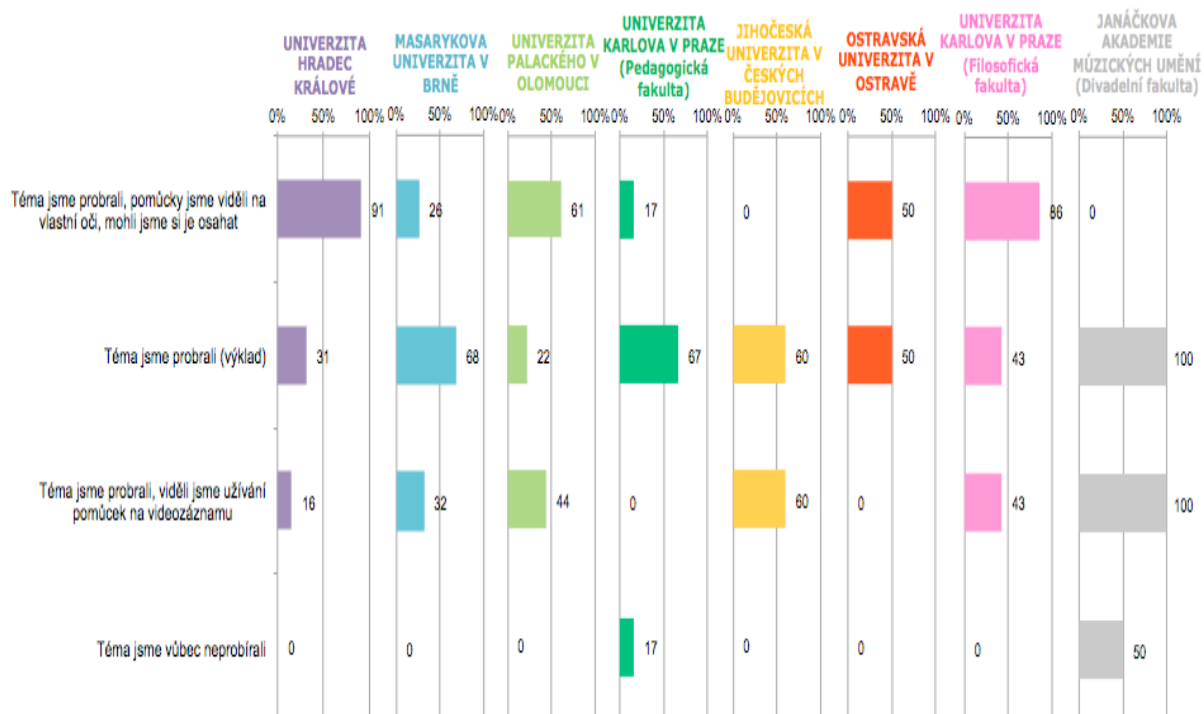
Jakým způsobem vás vyučující seznámil s tématem kompenzačních pomůcek?

Tabulka č.22 - Kompenzační pomůcky ve výuce

V absolutních číslech

UNIVERZITY (přesné počty respondentů)	N	Téma jsme probrali, pomůcky jsme viděli na vlastní oči, mohli jsme si je osahat	Téma jsme probrali (výklad)	Téma jsme probrali, viděli jsme užívání pomůcek na videozáznamu	Téma jsme vůbec neprobírali
UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ	32	29	10	5	0
MASARYKOVA UNIVERZITA	19	5	13	6	0
UNIVERZITA PALACKÉHO	18	11	4	8	0
UNIVERZITA KARLOVA (FF)	7	6	3	3	0
UNIVERZITA KARLOVA (PedF)	6	1	4	0	1
JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČB	5	0	3	3	0
JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ (DIFA)	2	0	2	2	1
OSTRAVSKÁ UNIVERZITA	2	1	1	0	0

Graf č. 23 - Kompenzační pomůcky ve výuce

Kompenzační pomůcky jsou tématem probíraným v předmětech všech zkoumaných vysokoškolských studijních plánů. Tato otázka byla naprogramována tak, aby respondent mohl zaškrtnout více odpovědí, protože téma kompenzačních pomůcek se prolíná ve výuce mnoha zkoumaných předmětů a každý vyučující mohl mít jiný styl výkladu tohoto tématu. Většina respondentů se s pomůckami setkala na vlastní kůži a dokonce si je mohli osahat

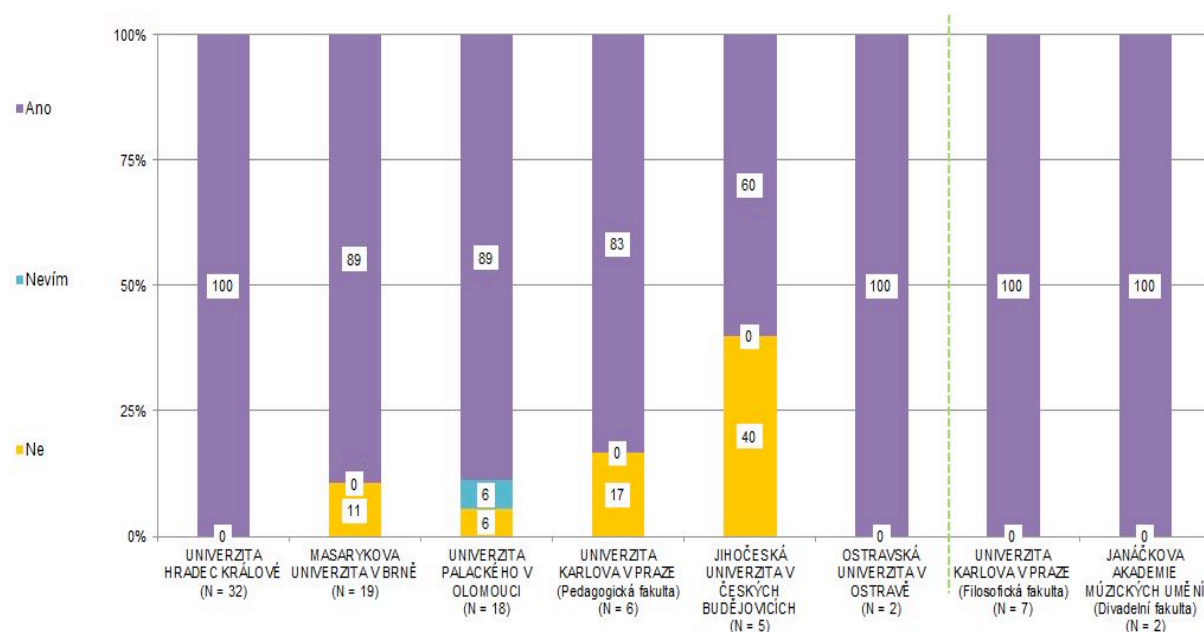
a podívat se jak fungují. Jeden respondent z JAMU v Brně a jeden z PedF UK v Praze, odpověděli, že téma neprobírali vůbec, což se sylaby předmětů nesouhlasí.

Otázka 28. Srozumitelnost výkladu / výběr jedné možné odpovědi

Byl pro vás srozumitelný výklad látky vyučujícího, v rámci povinné či volitelné výuky předmětů týkajících se problematiky, výchovy a vzdělávání osob se sluchovou vadou?

N= počet respondentů

Graf č. 24 - Srozumitelnost výkladu

Spokojenost respondentů s výkladem a srozumitelností výkladu je většinová. Naopak nespokojenost se srozumitelností a výkladem jsem zaznamenala pouze v nízkém počtu procent na MU v Brně, PedF UK v Praze a nejvíce (40 % respondentů) na JČU v ČB.

Vnitřní motivace studenta vůči problematice oboru

Otázka 29. Osobní setkání / výběr jedné možné odpovědi

Setkal/a jste se před nástupem na studium oboru osobně s osobou s vadou sluchu?

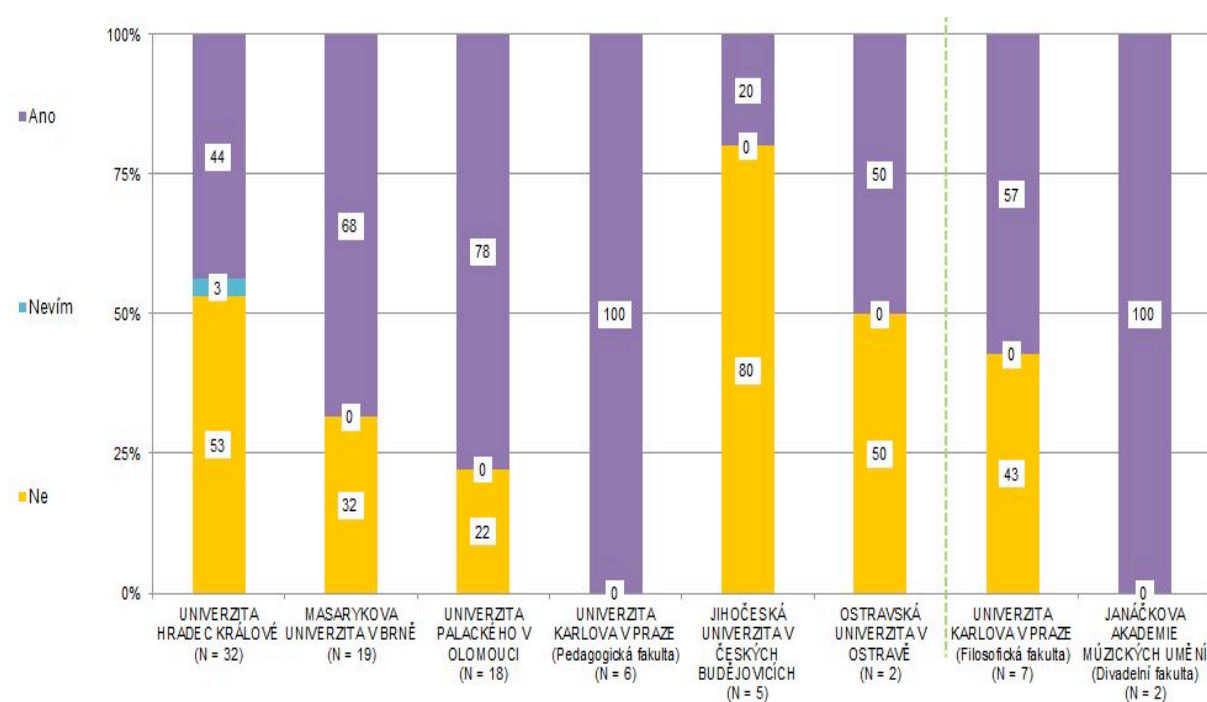
N= počet respondentů

Tabulka č. 23- Osobní setkání

V absolutních číslech

UNIVERZITY (přesné počty respondentů)	N	Ano	Ne	Nevím
UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ	32	14	17	1
MASARYKOVA UNIVERZITA	19	13	6	0
UNIVERZITA PALACKÉHO	18	14	4	0
UNIVERZITA KARLOVA (FF)	7	4	3	0
UNIVERZITA KARLOVA (PedF)	6	6	0	0
Jihočeská UNIVERZITA V ČB	5	1	4	0
JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ (DIFA)	2	2	0	0
OSTRAVSKÁ UNIVERZITA	2	1	1	0

Graf č. 25 - Osobní setkání

V této otázce jsem se pokusila od respondentů zjistit, zda se setkali osobně, ještě dříve, než nastoupili na studium oboru, s někým, kdo má vadu sluchu. Domnívala jsem se, že by možná mohla být souvislost mezi osobní zkušeností respondentů a výběrem a postojem k oboru. U oborů, kde studují samotní neslyšící nebo nedoslýchaví respondenti, jsem předpokládala předchozí zkušenost osobního setkání s osobami s vadou sluchu. Na všech školách s výjimkou JČU v Českých Budějovicích a UHK a OU v Ostravě převážily odpovědi

studentů, kteří se s osobou s vadou sluchu před nástupem do studia setkali. Díky odpovědím respondentů z tohoto šetření se ale nedá obecně říci, že by osobní setkání s osobou s vadou sluchu nějak ovlivnilo rozhodnutí studovat obor, pro který se rozhodli.

Otázka 30. Setkání s kapacitou/odborníkem oboru / výběr jedné možné odpovědi

Absolvovali jste přednášku nějakého odborníka, neslyšícího pedagoga specializujícího se na surdopedii, či nějakou formu výchovy, vzdělávání a rozvoj osob s vadou sluchu v rámci povinné výuky předmětu?

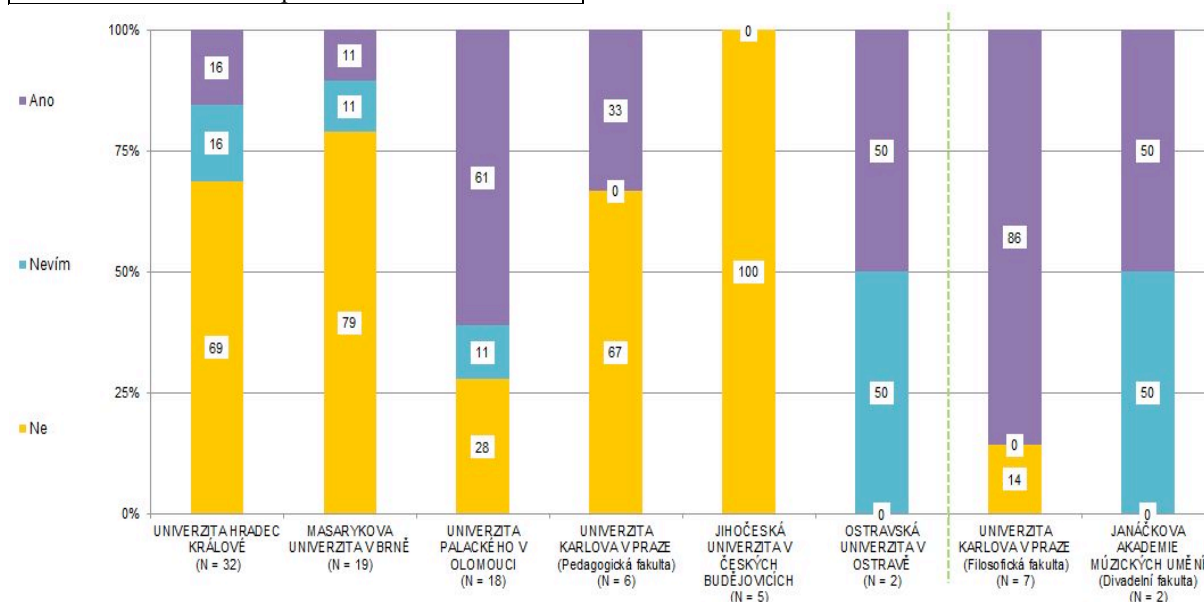
N= počet respondentů

Tabulka č. 24 - Setkání s kapacitou/odborníkem oboru

V absolutních číslech

UNIVERZITY (přesné počty respondentů)	N	Ne	Nevím	Ano
UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ	32	22	5	5
MASARYKOVA UNIVERZITA	19	15	2	2
UNIVERZITA PALACKÉHO	18	5	2	11
UNIVERZITA KARLOVA (FF)	7	1	0	6
UNIVERZITA KARLOVA (PedF)	6	4	0	2
JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČB	5	5	0	0
JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ (DIFA)	2	0	1	1
OSTRAVSKÁ UNIVERZITA	2	0	1	1

Graf č. 26 - Setkání s kapacitou/odborníkem oboru

Je studentům umožněno, aby v rámci výuky zažili i jakési "zpestření" ve formě absolvováním přednášky/návštěvy nějakého dalšího odborníka/neslyšícího pedagoga? Tyto informace sylaby předmětů většiny vysokých škol bohužel nenabízejí. Jedinou školo, kde jsou tyto informace dostupné je FF UK v předmětech "Úvod do problematiky hluchoty, Problematika

hluchoty: aktuální otázky". Odpovídající je i výsledek, který projevují respondenti z FF UK. Odpověděli téměř jednohlasně "Ano" (86 %). Naopak značná část respondentů z JČU, UHK a MU přednášku jiného odborníka, než vyučujícího nezažila. Informace od respondentů se nedají krom jedné výjimky s ničím porovnat. Proto respondent, který odpověděl "Ano", byl poslán na otázku číslo 31, abych ověřila, s jakým odborníkem se setkal.

Otázka 31. Jméno přednášejícího odborníka / otevřená otázka

Pokud si pamatujete jméno přednášejícího, napište ho, prosím...

Otázku jsem kódovala podle společných odpovědí 28 respondentů, do kategorií dle jejich shody.

Tabulka č. 25 - Jméno přednášejícího odborníka

počet odpovědí	10	8	4	2	3	po jedné odpovědi
společné jméno	Jméno si nepamatují	Mgr. BcA. Pavel Kučera	Radka Nováková a Petr Vysuček	Ing. Jaroslav Hrubý	Kučera, Langer, Souralová, (pracovníci v centru pro neslyšící v Kroměříži)	Jiří Procházka PhDr. Radka Horáková, Ph.D. a PhDr. Lenka Doležalová, Ph.D Andrea Hudáková a Tamara Kováčová

Zde se mi podařilo získat z respondentů jména několika skutečných odborníků, se kterými se v průběhu výuky mohli v přednáškách nad rámec povinných předmětů setkat. Největší část respondentů si bohužel nedokázala jméno přednášejícího vybavit. Nejčastěji uváděným odborníkem byl pedagog u UP Mgr. BcA. Pavel Kučera. Tyto výsledky mohou být ovlivněné tím, že toto jméno zmínilo přesně 8 respondentů z UP.

Otázka 32. Exkurze / výběr jedné možné odpovědi

Absolvoval/a jste v rámci povinné či volitelné výuky nějakou exkurzi do vzdělávacího zařízení pro děti a žáky s vadou sluchu?

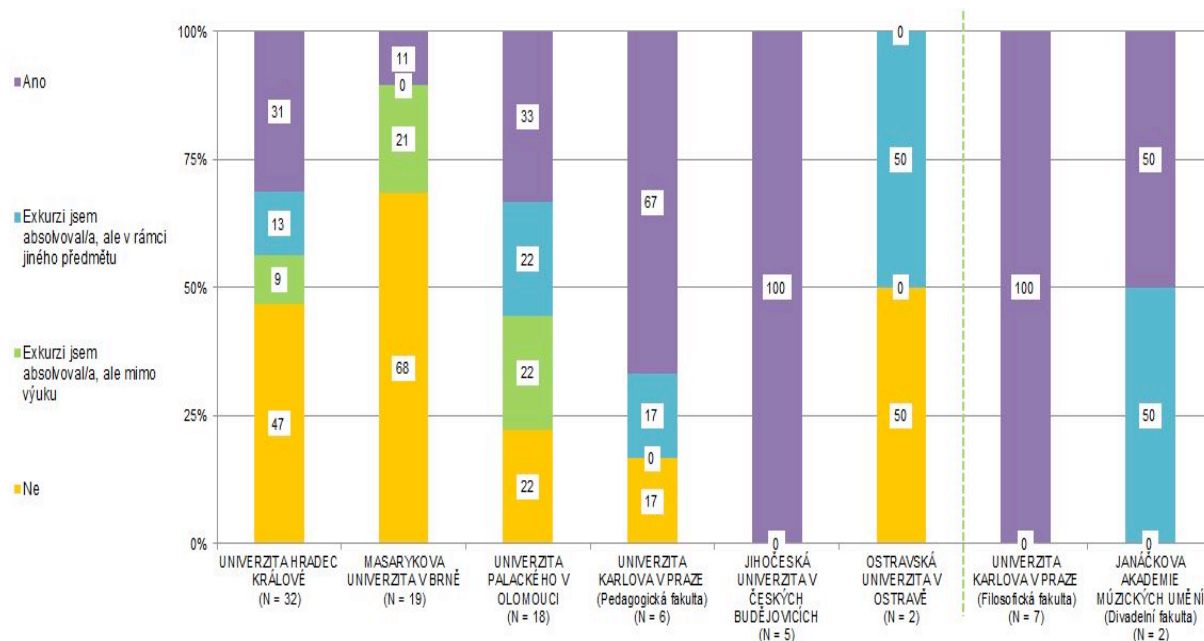
N= počet respondentů

Tabulka č. 26 - Exkurze

V absolutních číslech

UNIVERZITY (přesné počty respondentů)	N	Ano	Ne	Exkurzi jsem absolvoval/a, ale mimo výuku	Exkurzi jsem absolvoval/a, ale v rámci jiného předmětu
UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ	32	10	15	3	4
MASARYKOVA UNIVERZITA	19	2	13	4	0
UNIVERZITA PALACKÉHO	18	6	4	4	4
UNIVERZITA KARLOVA (FF)	7	7	0	0	0
UNIVERZITA KARLOVA (PedF)	6	4	1	0	1
JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČB	5	5	0	0	0
JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ (DIFA)	2	1	0	0	1
OSTRAVSKÁ UNIVERZITA	2	0	1	0	1

Graf č. 27 - Exkurze

Předepsané exkurze má podle sylabů jen několik škol, především FF UK a JČU a UP. Ostatní vysoké školy nabízejí "exkurze" jen jako návštěvy a náhledy v rámci praxe. Právě respondenti z FF UK a JČU odpověděli ve 100 % případů „Ano“. Exkurze absolvovaly tři čtvrtiny respondentů z UP, byť ne vždy jen v rámci výuky. Nejméně respondentů absolvovalo exkurze na MU (68 %), OU (50 %) a UHK (47 %).

Otázka 33. Výběr výroku respondenta / výběr jedné možné odpovědi

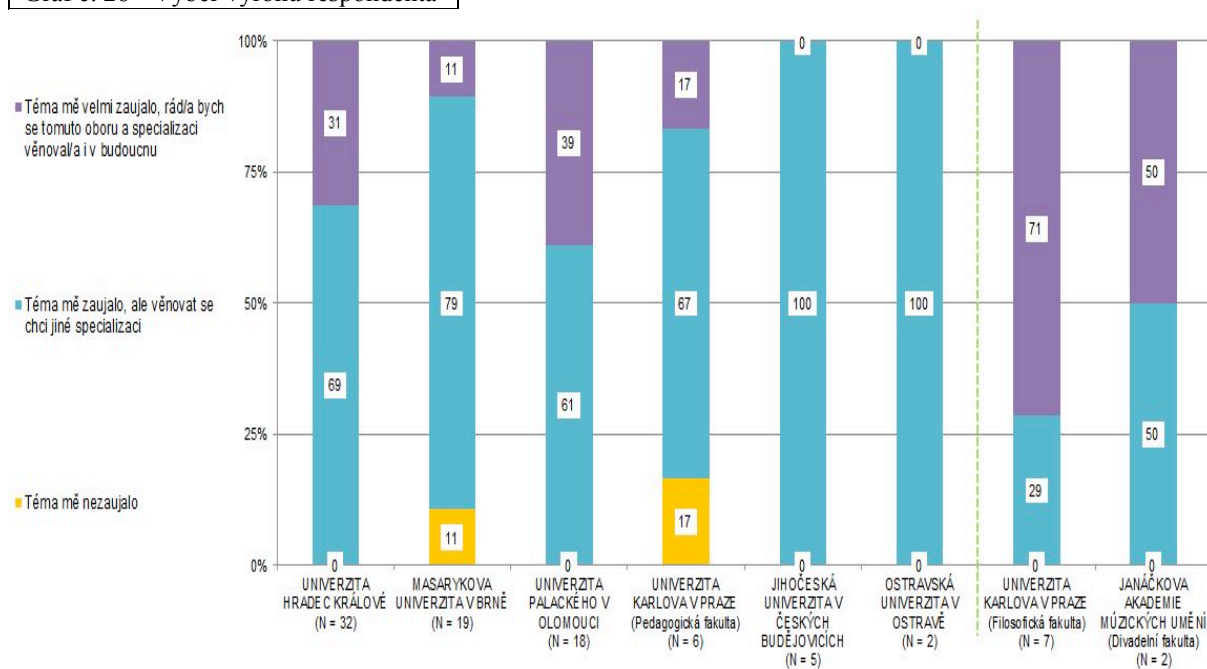
Který z následujících výroků vás ve studiu povinných či povinně volitelných předmětů o problematice, výchově a vzdělávání osob s vadou sluchu, vystihuje nejlépe?

N= počet respondentů

Tabulka č. 27- Výběr výroku respondenta
V absolutních číslech

UNIVERZITY (přesné počty respondentů)	N	Téma mě zaujalo, ale věnovat se chci jiné specializaci	Téma mě velmi zaujalo, rád/a bych se tomuto oboru a specializaci věnoval/a i v budoucnu	Téma mě nezaujalo
UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ	32	22	10	0
MASARYKOVA UNIVERZITA	19	15	2	2
UNIVERZITA PALACKÉHO	18	11	7	0
UNIVERZITA KARLOVA (FF)	7	2	5	0
UNIVERZITA KARLOVA (PedF)	6	4	1	1
JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČB	5	5	0	0
JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ (DIFA)	2	1	1	0
OSTRAVSKÁ UNIVERZITA	2	2	0	0

Graf č. 28 - Výběr výroku respondenta

Téma problematiky, výuky a vzdělávání osob s vadou sluchu ve většině respondentů vzbudilo zájem. Celkově by se necelá třetina odpovídajících respondentů chtěla věnovat tomuto oboru i v budoucnosti. Pouhé tři respondenty z 91 problematika oboru nezaujala. Největší zaujetí pro obor projevil respondenti z FF UK, a to v 71 % odpovědí.

Míra znalostí studenta

Otázka 34. Okruhy výuky / otevřená otázka

Jaké okruhy a témata, která jste probírali, v rámci předmětu o problematice, výchově a vzdělávání osob s vadou sluchu, jste si nyní schopni vybavit? Vypište prosím...

Otevřená otázka pro všechny respondenty (91). Otázku jsem kódovala podle společných obecných odpovědí respondentů napříč zkoumaným vysokoškolským spektrem do 17 kategorií. Respondenti v odpovědích označovali většinou více oblastí, poměrně se rozepsali a odpovědi se v mnohém se shodovaly. Obecná témata, která uvádím, jsou průsečíky všech odpovědí. Nejčastěji respondenti (65 odpovědí) uvedli, že je ve výuce zaujaly kompenzační pomůcky, dále pak komunikace neslyšících a výchova a vzdělávání osob s poruchami sluchu (shodně 57 odpovědí). Nejméně respondentů (ve shodě po dvou odpovědích) uvedlo, že je zaujala diagnostika sluchových vad. Stejný počet respondentů uvedl, že pro ně zajímavé téma je sociokulturní a medicínský přístup k problematice hluchoty.

Tabulka č. 28 - Okruhy výuky

počet odpovědí	65	57	57	42	38
společná témata	Kompenzační pomůcky (kochleární implantát, sluchová protetika, aj.)	Komunikace neslyšících (komunikační systémy, zásady komunikace, vývoj řeči, logopedie, tlumočení, aj.)	Výchova a vzdělávání osob s poruchami sluchu (zařízení, integrace, přístupy pedagoga, raná péče, aj.)	Poruchy sluchu / Klasifikace sluchového postižení (hluchoslepota a kombinovaná postižení, aj.)	Kultura a komunita Neslyšících, sociální dopady co by mělo obsahovat: společensky život, spolky, postavení ve společnosti, noviny pro neslyšící
počet odpovědí	27	20	19	19	17
společná témata	Historie a vzdělávání osob s vadami sluchu	Anatomie a fyziologie sluchového ústrojí (sluchový analyzátor, aj.)	Diagnostika sluchového postižení	Péče, rehabilitace (jak pracovat s postiženými)	Jiné např. Coda osoby, poradenské služby, detaily v rámci vzdělávání
počet odpovědí	16	13	10	4	8
společná témata	Nevím, nevzpomínám si	Etiologie / vznik sluchových vad (příčiny vzniku postižení)	Legislativa (nárok na finanční pomoc)	Práce, pracovní uplatnění postižených	Základní terminologie (Surdopedie obecně, aj.)
počet odpovědí	7	3	2	2	
společná témata	Jiné - viz citace	Prevence, včasná intervence	Medicínský / sociokulturní přístup	Diagnostika sluchových vad	

Nejzajímavější odpovědi z různých vysokých škol, které se ne vždy daly zařadit do společných odpovědí:

JAMU R1: „Klasifikace sluchového postižení, komunikační systémy, sluchový analyzátor, kompenzační pomůcky, kultura a komunita Neslyšících, vzdělávací systémy, hluchoslepota, legislativa, vývoj řeči/ jazyka u osob se SP, raná péče, SPC, rysy přirozených jazyků...“

UHK R1: „Hluchoslepota, metody vyšetření sluchu, screening vad sluchu, metody pro zjišťování velikosti vady sluchu. Prelingválně neslyšící, nedoslýchaví a ohluchlí, tzv. CODA děti. Komunikace a pomůcky. Možnosti vzdělávání, speciální organizace.“ R2: „Komunita neslyšících, typy postižení, sluchová ztráta, historie, školství, osobnosti, kompenzační pomůcky, nároky na finanční pomoc, stavbu ucha, vady, prstová abeceda, odezírání...“

R3: „Terminologie, fyziologie, cílové skupiny, diagnostika, vliv postižení, kultura Neslyšících, komunikační systémy, sociálně patologické jevy u osob se sluchovým postižením, bariéry v životě, problematika čtení a psaní, KI (Kochleární implantát), kompenzační pomůcky, rehabilitace, zásady komunikace, tlumočnické služby (bylo toho skutečně mnoho).“

MU Brno R1: „Nejsem si schopen vybavit nic. Snad jen funkce sluchového ústrojí, také si pamatuji nějaké vyhlášky - kde mají být umístěny cedule na chodníku atd. Nicméně chci psát práci socializace neslyšících, takže snad brzy na něco přijdu.“

FF UK R1: „Dnešní podoba vzdělávání žáků se SP, školy pro SP vs. integrace/inkluze; raná péče, předškolní-základní-sekundární-terciální vzdělávání; RVP; maturita; testování žáků ZŠ; internáty; poradenské služby, SPC; kvalifikace pedagogů atd., dále situace ve školách v zahraničí.“ R2: „Historie vzdělávání a metody, kompenzační pomůcky, přístupy k hluchotě, příčiny vad sluchu, významné osobnosti, neonatologický screening, významné události (Milánský kongres apod.), vady sluchu, kochleární implantáty, školy pro sluchově postižené v ČR.“

PedF UK R1: „Bohužel si takto nevybavím, věnuji se jiné specializaci.“

UP Olomouc R1: „Neslyšící s velkým "N". Kompenzační pomůcky, vzdělání a výchova sluchově postižených osob, vstup do problematiky vyšetření sluchu.“ R2: „Surdopedie - úvod sluch a sluchové vnímání, klasifikace sluchových poruch a vad. Systém výchovně vzdělávací péče sluchově postižených. Bilingvální vzdělávání, lingvistika českého jazyka v komunikaci. Speciálně pedagogické vzdělávání, profesní orientace sluchově postižených, praktické hodiny ZJ.“

Otázka 35. Literatura / výběr jedné a více možností odpovědi

Kolik knih z povinné/doporučené literatury, jste přečetli?

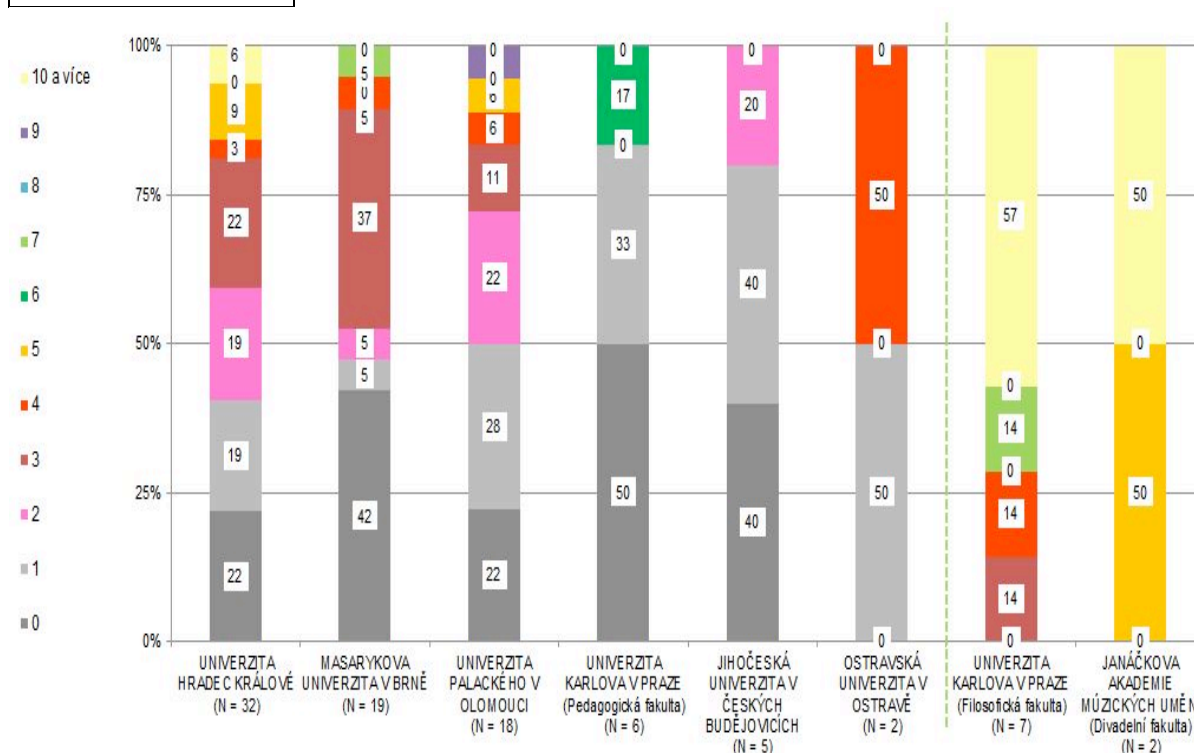
N= počet respondentů

Tabulka č. 29 - Literatura

V absolutních číslech

UNIVERZITY (přesné počty respondentů)	N	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10 a více
UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ	32	7	6	6	7	1	3	0	0	0	0	2
MASARYKOVA UNIVERZITA	19	8	1	1	7	1	0	0	1	0	0	0
UNIVERZITA PALACKÉHO	18	4	5	4	2	1	1	0	0	0	1	0
UNIVERZITA KARLOVA (FF)	7	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0	4
UNIVERZITA KARLOVA (PedF)	6	3	2	0	0	0	0	1	0	0	0	0
JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČB	5	2	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0
JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ (DIFA)	2	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
OSTRAVSKÁ UNIVERZITA	2	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0

Graf č. 29 - Literatura

Téměř každý sylabus popsanych předmětů (krom sylabů praxí a náhledů) obsahoval soupis doporučené, povinné nebo nepovinně doporučené literatury. Vyučujícími nejčastěji zadávaným titulem pro samostudium v rámci povinné literatury je, jak jsem uvedla výše, nepochybně kniha Aleny Bulové „Komunikace sluchově postižených“.

Dalšími často doporučovanými autory jsou doc. Jarmila Pipeková, PhDr. Marie Renotierová a prof. Libuše Ludíková, doc. Jaroslav Hrubý.

V poměru doporučené české vs. zahraniční literatury je jasně ve vedení literatura domácí. Zahraniční literatura se objevuje nepravidelně a vždy jen v menším množství, než literatura od českých autorů. Nejčastějším doporučeným zahraničním autorem je Rodger D. Freeman.

Nejméně předeepsané literatury má dle sylabů MU v Brně, často se v sylabech vyskytovala doporučená/povinná jen jedna až tři publikace. Sylaby této univerzity ale měly v sobě zařazené i tzv. Informace učitele, které obsahovaly rozsáhlé položky doplňkové literatury. Díky odpovědím respondentů z MU v Brně je poměrně zřetelně vidět, že se neřídili jen doporučením sylabu v tom, co je povinné, ale sáhli i po doporučených titulech. Nejvíce čtou respondenti z UHK a FF UK v Praze. Nadpoloviční většina jich shodně uvedla, že přečetli 10 a více titulů odborné literatury. Zajímavé je, že respondenti pěti z osmi škol uvádějí, že nepřečetli ani jednu povinnou/doporučenou literaturu.

Otázka 36. Znakový jazyk vs. znaková řeč / výběr jedné možné odpovědi

Je nějaký rozdíl mezi znakovým jazykem a znakovou řečí?

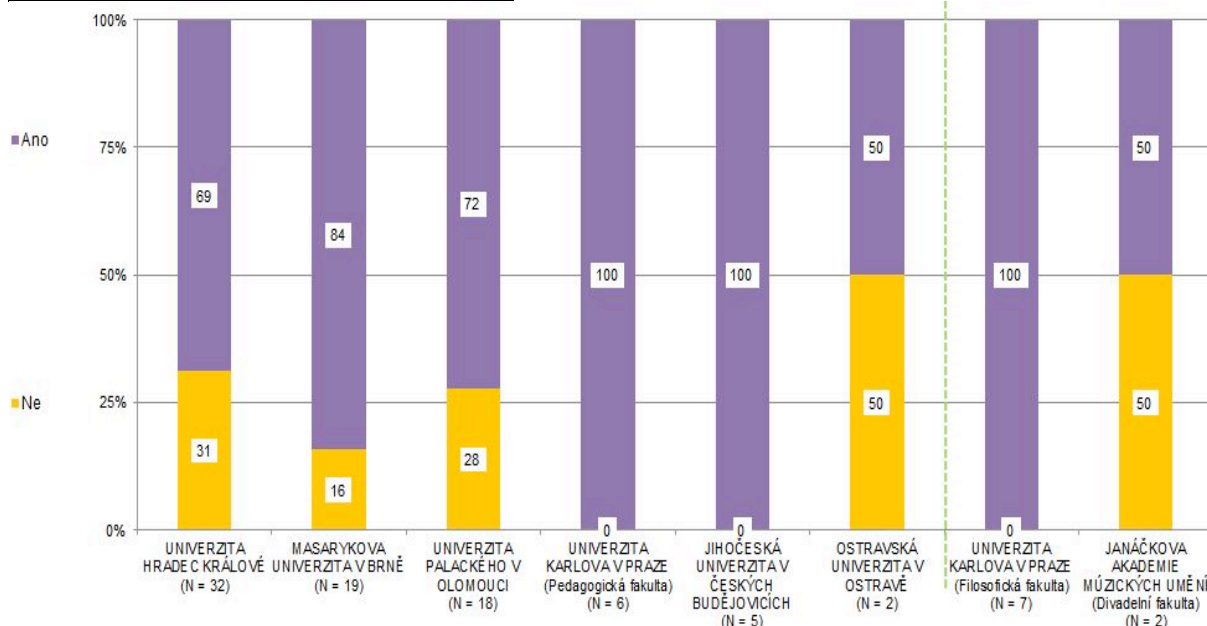
N= počet respondentů

Tabulka č. 30 - Znakový jazyk vs. znaková řeč

V absolutních číslech

UNIVERZITY (přesné počty respondentů)	N	Ne	Ano
UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ	32	10	22
MASARYKOVA UNIVERZITA	19	3	16
UNIVERZITA PALACKÉHO	18	5	13
UNIVERZITA KARLOVA (FF)	7	0	7
UNIVERZITA KARLOVA (PedF)	6	0	6
JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČB	5	0	5
JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ (DIFA)	2	1	1
OSTRAVSKÁ UNIVERZITA	2	1	1

Graf č. 30 - Znakový jazyk vs. znaková řeč

Respondenti tří vysokých škol ((FF UK, PedF UK, JČU) z osmi zkoumaných odpověděli na otázku absolutní "Ano". I další respondenti většinou odpovídali, že mezi znakovým jazykem a znakovou řečí rozdíl je. Pouze na dvou školách odpovídali respondenti v poměru 50:50 a to na JAMU a OU v Ostravě. Celkově je poměr odpovědí pro "Ano" cca 71 a 20 odpovědí pro "Ne". Tato otázka opět fungovala jako filtrovací. Respondenti, kteří rozdíl mezi termíny znali nebo cítili, byli v následující otázce číslo 37 vyzváni na vysvětlení rozdílu z jejich pohledu.

Otázka 37. Rozdíl ZJ x ZŘ / otevřená otázka

Jaký rozdíl mezi znakovým jazykem a znakovou řečí je? Prosím, napište vlastními slovy...

Otevřená otázka pro 71 respondentů. Otázku jsem kódovala podle společných obecných odpovědí napříč zkoumanými vysokými školami do čtyř kategorií. Respondenti se poměrně rozepsali a opět uváděli více argumentů a často se v nich shodovali. Nejčastěji (v 55 případech) respondenti uvedli argument ve smyslu, že znakový jazyk je plnohodnotný jazyk se všemi rysy přirozeného jazyka.

Tabulka č. 31 - Rozdíl ZJ x ZŘ

počet odpovědí	55	13	6	5
společná témata	Znakový jazyk je plnohodnotný jazyk se všemi rysy přirozeného jazyka	Pojem znaková řeč se již nepoužívá	Znaková řeč je označení ze zákona 155/1998 o Znakové řeči	Jiné/ Nevím, nevzpomínám si

Nejzajímavější odpovědi z různých vysokých škol.

JAMU R1: „ZJ plnohodnotný jazyk se všemi rysy přirozeného jazyka (např. dvojí členění, svébytnost, produktivnost) kódovaný ve vizuálně-motorické rovině, základní jednotkou je znak (lexém/morfém), vlastní gramatika ZŘ zastaralé nepřesné označení pro ZJ a ZČJ.“

JČU R1: „Znaková řeč je jakoby nadřazený pojem, pod který spadá právě znakový jazyk, tedy jazyk Neslyšících a znakovaná čeština.“ R2: „Znakový jazyk má svoji vlastní strukturu, skladbu vět, syntax. Znaková řeč je doslovný překlad českých vět.“

MU v Brně R1: „Nejsem si úplně jistá!“ R2: „ZJ - vlastní jazyk českých Neslyšících, živý jazyk s ucelenou gramatikou, pravidly...ZŘ - zahrnuje ZJ a znakovanou češtinu (čeština tak jak leží běží překládaná pomocí znaků ZJ).“ R3: „Znakový jazyk dosazuje znak za každé konkrétní slovo. Znaková řeč ne. Je jednodušší a pro neslyšící přirozenější.“ R4: „Znakový jazyk se liší např. Brno, Praha (lokality); Znaková řeč je mezinárodní.“ R5: „Znakový jazyk má vlastní gramatiku a pravidla, znaková řeč přetlumočená čeština i s gramatickými jevy českého jazyka.“

OU v Ostravě R1: „Znakový jazyk je přirozený, znaková řeč je uměle vytvořená.“

R2: „Jazyk je domluvená soustava znaků, gest a postupů. Řeč je proces, použití jazyka.“

UHK: R1: „Nevím, jak přesně rozdíl definovat, znaková řeč je starší termín, správné je užívat znakový jazyk.“ R2: „Používá se označení znakový jazyk. Znaková řeč se používala dřív a je to pojem nepřesný, protože řeč se vztahuje k mluvenému jazyku.“ R3: „Znakovou řeč používají lidé slyšící, aby se dorozuměli s neslyšícími. Má gramatická pravidla českého jazyka.“

FF UK R1: „ZJ - přirozený a mateřský jazyk Neslyšících, který je v každé zemi jiný. ZŘ - paskvil, který není ničím (zastřešující název pro znakový jazyk a znakovanou češtinu – v Zákoně o znakové řeči z roku 1998).“ R2: „Znakový jazyk je přirozený jazyk s vlastní gramatikou. Znaková řeč je nesprávný výraz, kterým se někdy dodnes označuje znakový jazyk/znakovaná čeština. Řeč je ale konkrétní realizace jazyka dané osoby v daném okamžiku. Označení je to tedy nesprávné.“

PedF UK R1: „Znaková řeč je jasně daná a má pravidla. Znakový jazyk si může skupina lidí sama určit a vyplyne z přirozených gest lidí.“ R3: „Znaková řeč je nadřazený termínu znakový jazyk a znakovaná čeština.“

UP R1: „Znaková řeč je nesprávné označení. Znakovka jako taková není jazyk, který se produkuje mluvně, řečí, ale gesty, mimikou, znakující rukou. Proto Znaková ŘEČ = špatně. Správné označení je Znakový JAZYK. Má svoji historii, kulturu, tradici...“ R2: „Znaková řeč

je umělý systém - spíše ho užívají slyšící a znakový jazyk je plnohodnotný systém, má svou gramatiku a pravidla - užívají ho spíše neslyšící." R3: „Znakový jazyk je přirozený a plnohodnotný komunikační systém tvořený specifickými vizuálně-pohybovými prostředky. Znaková řeč je vlastně praxe ve znakování - hra celého těla, mimických svalů,...“

R4: „Znakovým jazykem se neslyšící domlouvají, znaková řeč je vytvořena pro účely gramatiky a tak....nějak.“ R5: „Znaková řeč je specifická pro každý národ, či komunitu. Znakový jazyk je způsob dorozumívání.“

Výsledek tohoto šetření značí kvalitní znalost vzorku respondentů. Terminologie oboru je zdá se většině studentům popsaných oborů jasná.

Otázka 38. Kompenzační pomůcky / výběr jedné a více možností odpovědi

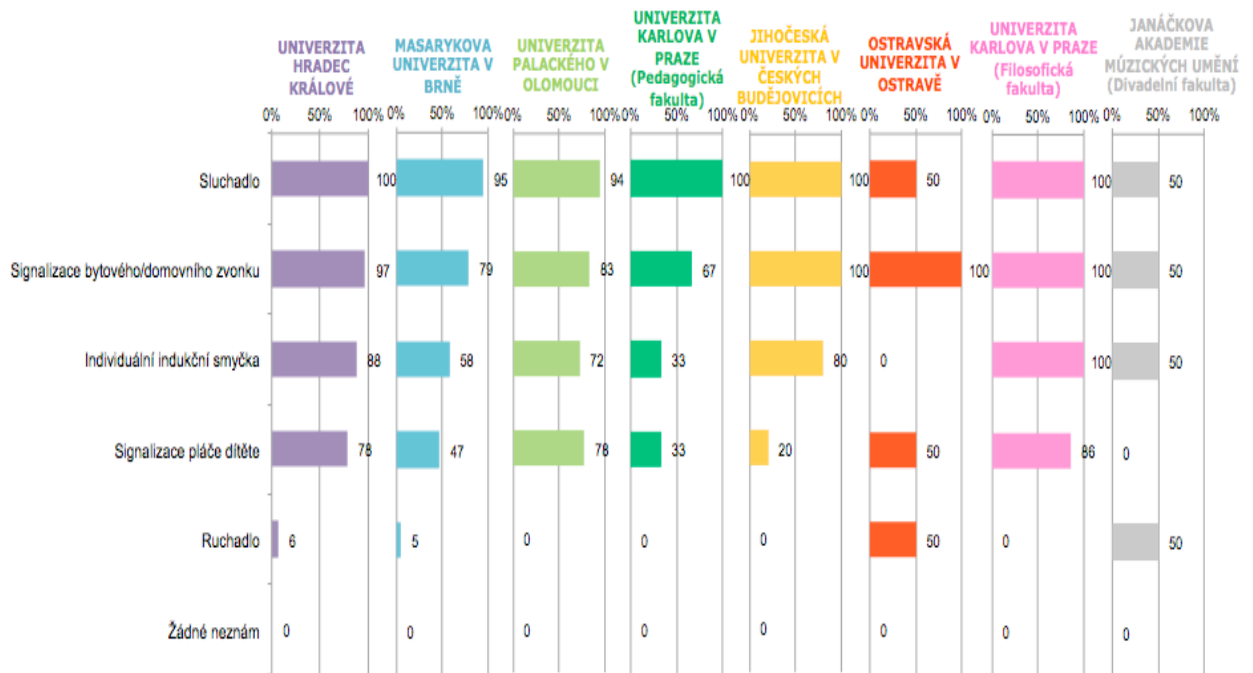
Jaké kompenzační pomůcky pro osoby s vadou sluchu znáte?

Tabulka č. 32 - Kompenzační pomůcky

V absolutních číslech

UNIVERZITY (přesné počty respondentů)	N	Sluchadlo	Signalizace bytového/do movního zvonku	Individuální indukční smyčka	Signalizace pláče dítěte	Ruchadlo	Žádné neznám
UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ	32	32	31	28	25	2	0
MASARYKOVA UNIVERZITA	19	18	15	11	9	1	0
UNIVERZITA PALACKÉHO	18	17	15	13	14	0	0
UNIVERZITA KARLOVA (FF)	7	7	7	7	6	0	0
UNIVERZITA KARLOVA (PedF)	6	6	4	2	2	0	0
JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČB	5	5	5	4	1	0	0
JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ (DIFA)	2	1	1	1	0	1	0
OSTRAVSKÁ UNIVERZITA	2	1	2	0	1	1	0

Graf č. 31 - Kompenzační pomůcky

Respondenti zde zaškrtovali více možných odpovědí. Jako položku, která by mohla ukázat, jak moc validní nebo nevalidní jsou odpovídající respondenti, jsem do odpovědí uvedla jako kompenzační pomůcku i nástroj zvaný "Ruchadlo". Bohužel ji za skutečnou považují čtyři respondenti. Můžeme se domnívat, že respondenti mohli být dyslektici a spletli si termíny sluchadlo a ruchadlo, ačkoli byly termíny v dotazníku postaveny vedle sebe, nebo se respondenti mohli domnívat, že termínem ruchadlo myslím pomůcku pro osoby s tinnitem, které vytváří zvuky (ruchy) a ne nástroj k orání polí bratranců Veverkových. V této odpovědi můžeme hledat i projev validity respondentů. Respondenti z UHK, MU, OU a JAMU mohli záměrně nebo zcela nezáměrně zkreslovat výsledky. Nejvíce známou kompenzační pomůckou je pro respondenty sluchadlo (87 hlasů), druhým v pořadí za ním je signalizace bytového/domovního zvonku (80 hlasů respondentů).

Otázka 39. Kochleární implantát / výběr jedné možné odpovědi

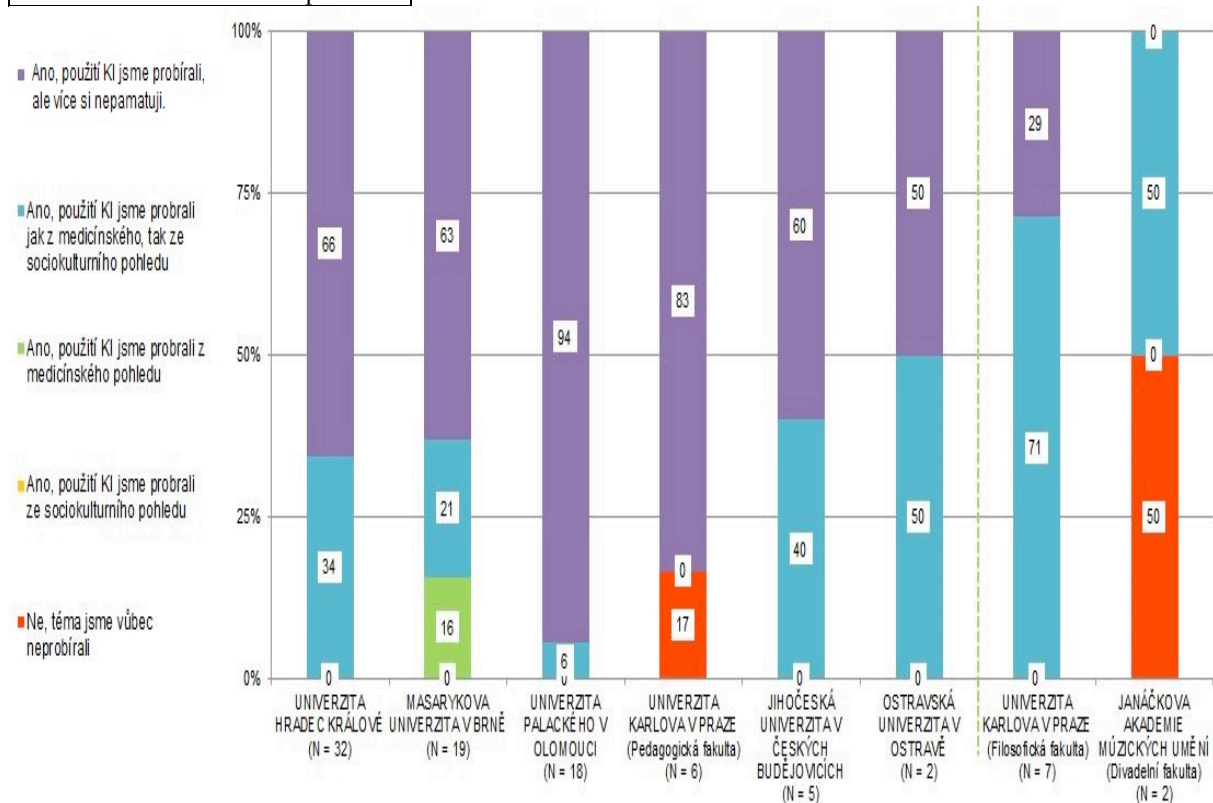
Znáte z výuky využití kompenzační pomůcky jménem kochleární implantát (KI)?

N= počet respondentů

Tabulka č. 33 - Kochleární implantát
V absolutních číslech

UNIVERZITY (přesné počty respondentů)	N	Ano, použití KI jsme probírali, ale více si nepamatuji	Ano, použití KI jsme probírali jak z medicínského, tak ze sociokulturního pohledu	Ano, použití KI jsme probírali z medicínského pohledu	Ne, téma jsme vůbec neprobírali	Ano, použití KI jsme probírali ze sociokulturního pohledu
UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ	32	21	11	0	0	0
MASARYKOVA UNIVERZITA	19	12	4	3	0	0
UNIVERZITA PALACKÉHO	18	17	1	0	0	0
UNIVERZITA KARLOVA (FF)	7	2	5	0	0	0
UNIVERZITA KARLOVA (PedF)	6	5	0	0	1	0
JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČB	5	3	2	0	0	0
JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ (DIFA)	2	0	1	0	1	0
OSTRAVSKÁ UNIVERZITA	2	1	1	0	0	0

Graf č. 32 - Kochleární implantát

Problematiku Kochleárního implantátu (KI) měli z průzkumu sylabů probírat ve výuce všechny vysoké školy. Ať už jako "podkapitulu" pod tématem kompenzačních pomůcek, nebo jako samostatné téma. Respondenti z JAMU a PedF UK uvedli, že problematiku neprobírali, což s ohledy na sylaby předmětů nesouhlasí. Respondenti z ostatních vysokých škol, až na tyto dvě malé výjimky, uvedli, že tematiku kochleárního implantátu probírali. Pokusila jsem se zjistit i to, jak se toto velmi specifické téma nahlíží ve výuce. Většina respondentů (61 odpovědí) si pamatuje výuku, ale ne to, z jakého pohledu na ni nahlíželi. Naopak z obou pohledů se na problematiku KI pohlíželo ve výuce podle odpovědí 25 respondentů.

Otázka 40. Prstová abeceda ve výuce / výběr jedné možné odpovědi

Učili jste se v rámci výuky používat prstovou abecedu?

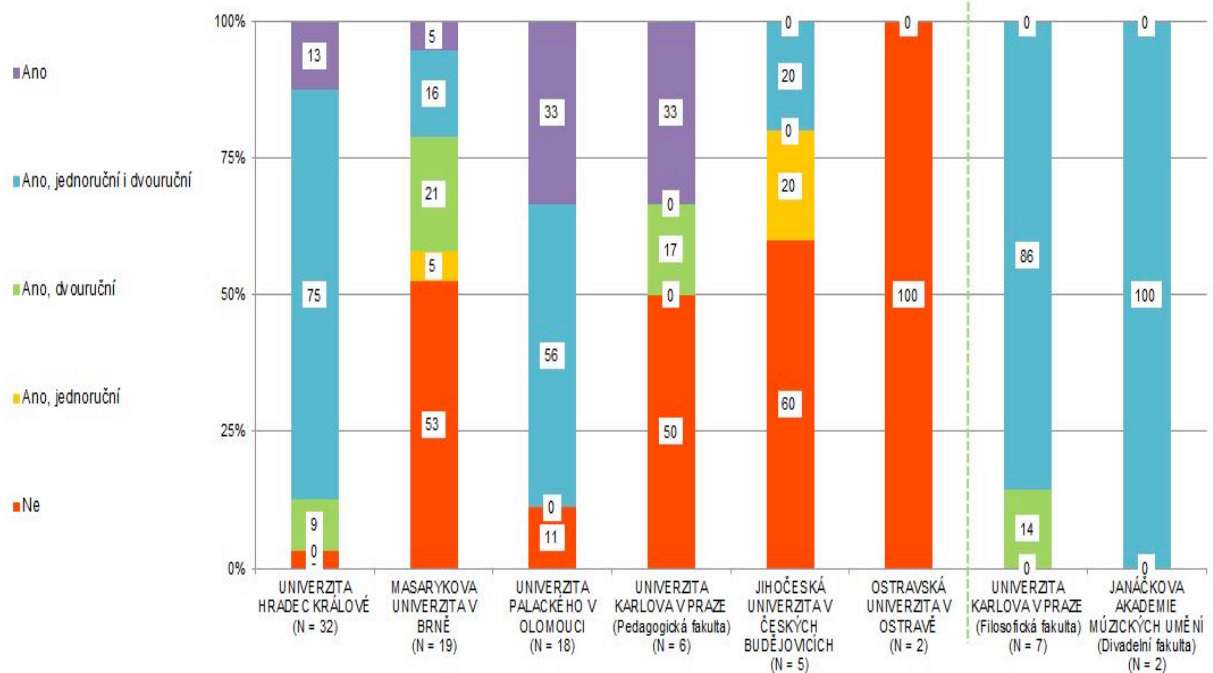
N= počet respondentů

Tabulka č. 34- Prstová abeceda ve výuce

V absolutních číslech

UNIVERZITY (přesné počty respondentů)	N	Ano, jednoruční i dvouruční	Ano, dvouruční	Ano, ale už přesně nevím jakou	Ano, jednoruční	Ne
UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ	32	24	3	4	0	1
MASARYKOVA UNIVERZITA	19	3	4	1	1	10
UNIVERZITA PALACKÉHO	18	10	0	6	0	2
UNIVERZITA KARLOVA (FF)	7	6	1	0	0	0
UNIVERZITA KARLOVA (PedF)	6	0	1	2	0	3
JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČB	5	1	0	0	1	3
JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ (DIFA)	2	2	0	0	0	0
OSTRAVSKÁ UNIVERZITA	2	0	0	0	0	2

Graf č. 33 - Prstová abeceda ve výuce

Většina dostupných sylabů zkoumaných předmětů uvádí informace o výuce prstové abecedy, min. jako formu komunikační techniky. Neuvádí se však, zda se jedná o jednoruční nebo dvouruční prstovou abecedu a zda se jedná přímo o praktickou výuku. Explicitně to uvádí sylaby MU, FF UK, OU, JČU. Nejvíce respondentů, kteří uvedli, že ve výuce prstovou abecedu probírali, bylo z JAMU, FF UK, UHK a UP. Naopak respondenti z OU uvedli, že prstovou abecedu neprobírali vůbec, což se sylabem předmětu "Základy surdopedie" nesouhlasí. V následující otázce budu zjišťovat praktickou dovednost respondentů užívání prstové abecedy. Respondenti, kteří odpověděli "Ne" tj. 21 osob, neodpovídali na následující otázku.

Otázka 41. Subjektivní ovládání prstové abecedy / výběr jedné možné odpovědi

Ovládáte prstovou abecedu?

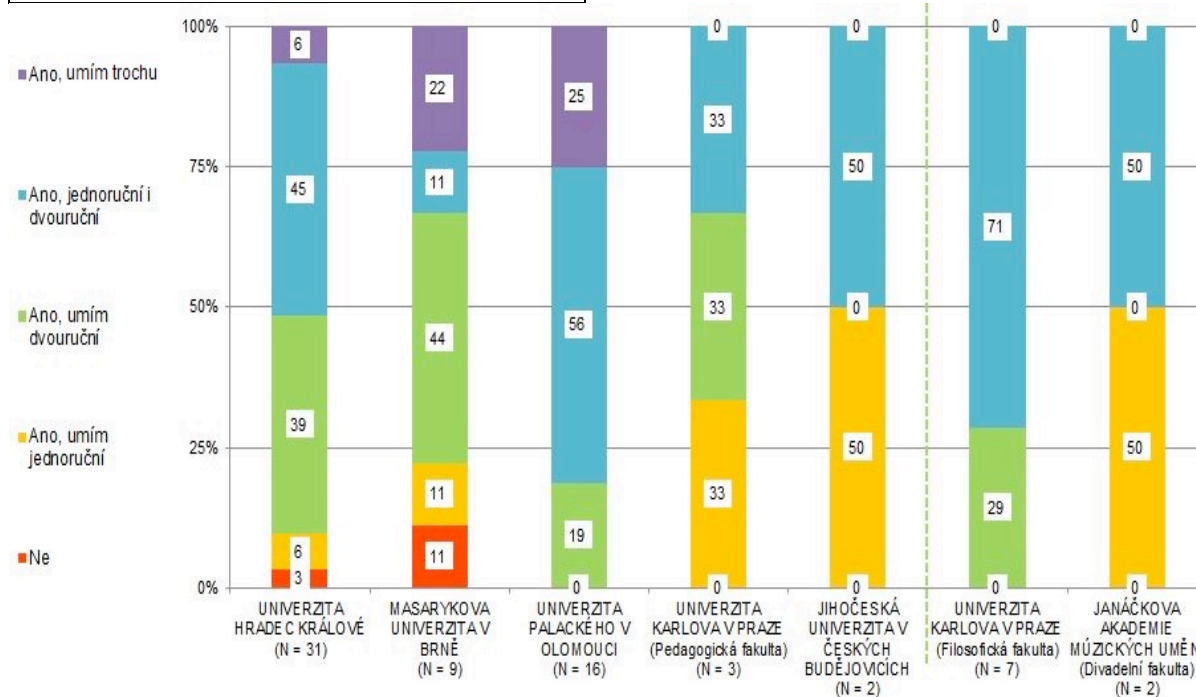
N= počet respondentů

Tabulka č. 35- Subjektivní ovládání prstové abecedy

V absolutních číslech

UNIVERZITY (přesné počty respondentů)	N	Ano, jednoruční i dvouruční	Ano, umím dvouruční	Ano, umím jednoruční	Ano (trochu umím)	Ne
UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ	31	14	12	2	2	1
MASARYKOVA UNIVERZITA	9	1	4	1	2	1
UNIVERZITA PALACKÉHO	16	9	3	0	4	0
UNIVERZITA KARLOVA (FF)	7	5	2	0	0	0
UNIVERZITA KARLOVA (PedF)	3	1	1	1	0	0
JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČB	2	1	0	1	0	0
JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ (DIFA)	2	1	0	1	0	0
OSTRAVSKÁ UNIVERZITA	0	0	0	0	0	0

Graf č. 34 - Subjektivní ovládání prstové abecedy

Většina respondentů uvádí, že zvládá praktickou dovednost užívání jednoruční i dvouruční, nebo pouze dvouruční prstové abecedy. Ze 70 respondentů pouze dva přiznali, že prstovou abecedu reálně neovládají.

Otázka 42. Setkání s osobou s vadou sluchu / výběr jedné možné odpovědi

Víte, jak se zachovat v osobní komunikaci s osobou s vadou sluchu?

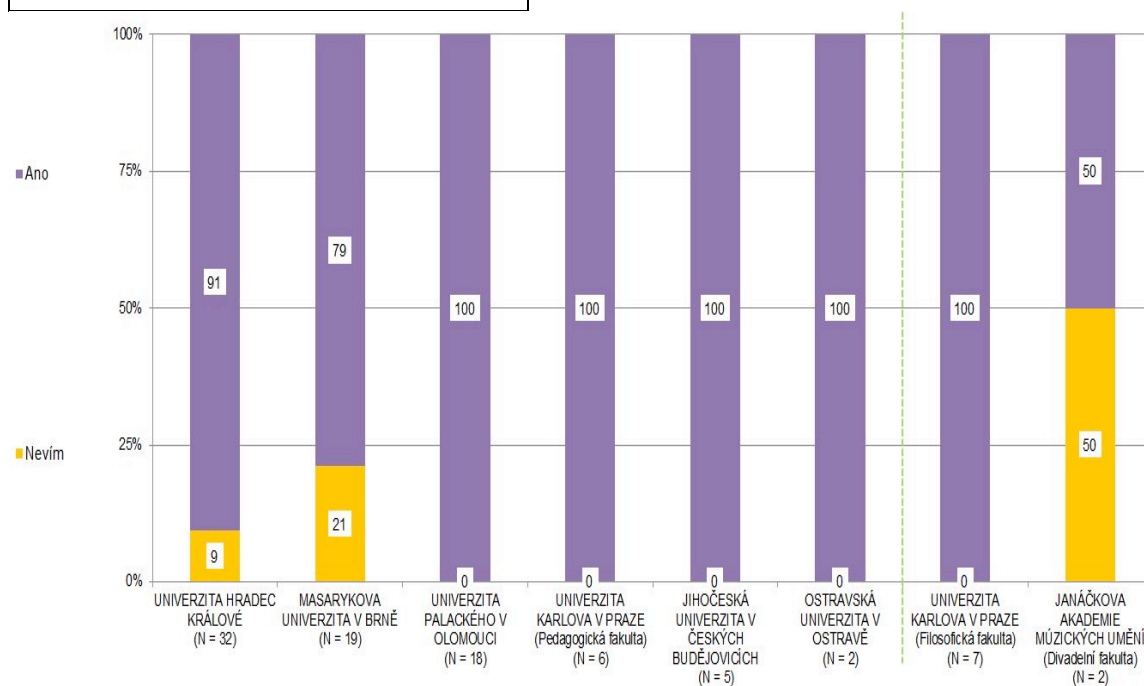
N= počet respondentů

Tabulka č. 36- Setkání s osobou s vadou sluchu

V absolutních číslech

UNIVERZITY (přesné počty respondentů)	N	Ano, vím	Ne, nevím
UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ	32	29	3
MASARYKOVA UNIVERZITA	19	15	4
UNIVERZITA PALACKÉHO	18	18	0
UNIVERZITA KARLOVA (FF)	7	7	0
UNIVERZITA KARLOVA (PedF)	6	6	0
JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČB	5	5	0
JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ (DIFA)	2	1	1
OSTRAVSKÁ UNIVERZITA	2	2	0

Graf č. 35 - Setkání s osobou s vadou sluchu

Téměř všechny dostupné sylaby zkoumaných vysokých škol uvádějí, že se ve výuce probírá téma komunikace neslyšících nebo osob s vadou sluchu. Malé počty respondentů z JAMU, MU, UHK odpověděli, že nevědí, jak se při komunikaci s osobou s vadou sluchu zachovat.

Otázka 43. Neslyšící vs. neslyšící / výběr jedné možné odpovědi

V psané formě se někdy můžete setkat s formulací N/neslyšící osoba. Která varianta psané formulace je podle vás správná?

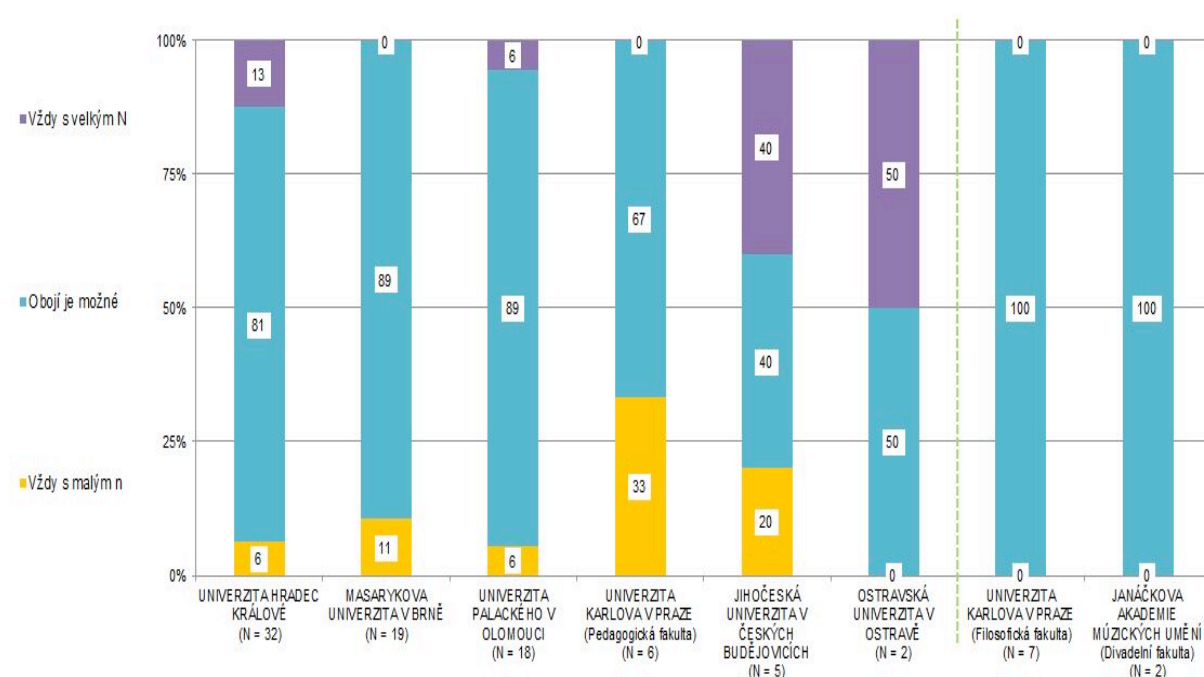
N= počet respondentů

Tabulka č. 37 - Neslyšící vs. neslyšící

V absolutních číslech

UNIVERZITY (přesné počty respondentů)	N	Obojí je možné	Vždy s velkým N	Vždy s malým n
UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ	32	26	4	2
MASARYKOVA UNIVERZITA	19	17	0	2
UNIVERZITA PALACKÉHO	18	16	1	1
UNIVERZITA KARLOVA (FF)	7	7	0	0
UNIVERZITA KARLOVA (PedF)	6	4	0	2
Jihočeská UNIVERZITA V ČB	5	2	2	1
JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ (DIFA)	2	2	0	0
OSTRAVSKÁ UNIVERZITA	2	1	1	0

Graf č. 36 - Neslyšící vs. neslyšící

Jelikož mnoho respondentů užívalo a vysvětlovalo termíny i s užitím označení "Neslyšící" v otevřených otázkách výše, očekávala jsem vysoké procento správných odpovědí. Z hlediska sylabů by se k informacím o kultuře Neslyšících měli ve výuce dostat studenti JAMU, JČU, FF UK, a UP. Až na výjimky uváděli většinou respondenti (75) správně, že je možné se v psaném projevu setkat s oběma variantami označení n/Neslyšící. Tato otázka byla opět filtrovací a pro respondenty, kteří uvedli "Obojí je možné" následovala otázka číslo 44.

Otázka 44. Odůvodnění N/neslyšící / otevřená otázka

Z jakého důvodu je podle vás možné používat pro označení n/Neslyšící osoby velké i malé písmeno N?

Otevřená otázka pro 75 respondentů. Otázku jsem kódovala podle odpovědí respondentů do tří kategorií. Respondenti v odpovědích opět uváděli více argumentů, ve kterých panovala značná shoda. Respondenti správně uváděli, že neslyšící je obecné označení osoby s vadou či poruchou sluchu, zatímco Neslyšící je označení kulturní a jazykové menšiny a osob k ní se hlásící.

Tabulka č. 38 - Odůvodnění N/neslyšící

počet odpovědí	71	70	4
společná témata	neslyšící - je obecné označení osoby s vadou či poruchou sluchu	Neslyšící - komunita Kulturní a jazyková menšina lidí se stejnou kulturou	Jiné/ Nevím

Nejzajímavější odpovědi z různých vysokých škol.

JAMU R1: „*neslyšící může obecně odkazovat na osobu se sluchově postiženou (i podle zákona těžce nedoslýchavý nebo neslyšící člověk), souvislost s medicínským pojetím hluchoty- Neslyšící odkazuje na člena jazykové a kulturní menšiny.*”

JČU R1: „*Osoby Neslyšící jsou označovány jako osoby, kterou jsou součástí komunity - jako kulturní pohled. A jako neslyšící jsou označovány všechny osoby s tímto postižením.*”

MU Brno R1: „*(N)eslyšící pro člena komunity neslyšících.. (n)eslyšící jako obecný pojem.*”

R2: „*Myslím, že velké N označuje skupinu neslyšících a malé tedy jednotlivce.*”

R3: „*Neslyšící - člen komunity neslyšících, neslyšící - medicínské označení.* R4: „*S velkým N se jedná o skupinu lidí (hrdí neslyšící).*”

UHK R1: „*Zaleží na tom, k jaké skupině se sluchově postižená osoba hlásí. Zda používá pouze znakový jazyk pro komunikaci a bere se jako Neslyšícího, spadá tedy do kultury Neslyšících, je to komunita se svou kulturou, historií a pravidly.*” R2: „*Někteří lidé s vadou sluchu se nemusejí považovat za členy komunity Neslyšících.*” R3: „*Neslyšící je označení komunity, ale ne každá neslyšící osoba se cítí být její součástí.*”

FF UK R1: „*Jako Neslyšící se označuje osoba, jejímž primárním jazykem je znakový jazyk a která sama sebe vnímá jako člena jazykové a kulturní menšiny Neslyšících. Označení neslyšící pak může být použito obecně pro všechny neslyšící osoby.*”

R2: „neslyšící-považuji za obecný název, tedy určení osoby, která má sluchové postižení. Neslyšící-už považuji za více specifikované, tedy osobu, která má sluchové postižení, ale řadí se do komunity Neslyšících a uznává jejich kulturu.“

PedF UK R1: „Záleží, nazývám-li komunitu Neslyšících jako kulturní a jazykovou menšinu, nebo hovořím obecně o neslyšících případně o jejich členech (hlásí se ke kultuře a jazykové menšině nebo nikoliv).“ R2: „Nevím.“

UP Olomouc R1: „n - kdokoliv kdo neslyší, N - člen jisté komunity Neslyšících.“ R2: „Neslyšící (N) - jedinec se sluchovým postižením, jenž se nepovažuje za "postiženého", považuje se za člena minoritní skupiny Neslyšících. Má svou kulturu, tradici...neslyšící (n) - jedinci jakkoli sluchově postižení - ohluchlí, nedoslýchaví, uživatelé KI...“

Otázka 45. Gramatika / výběr jedné možné odpovědi

Která z následujících vět je obsahově i gramaticky napsaná správně?

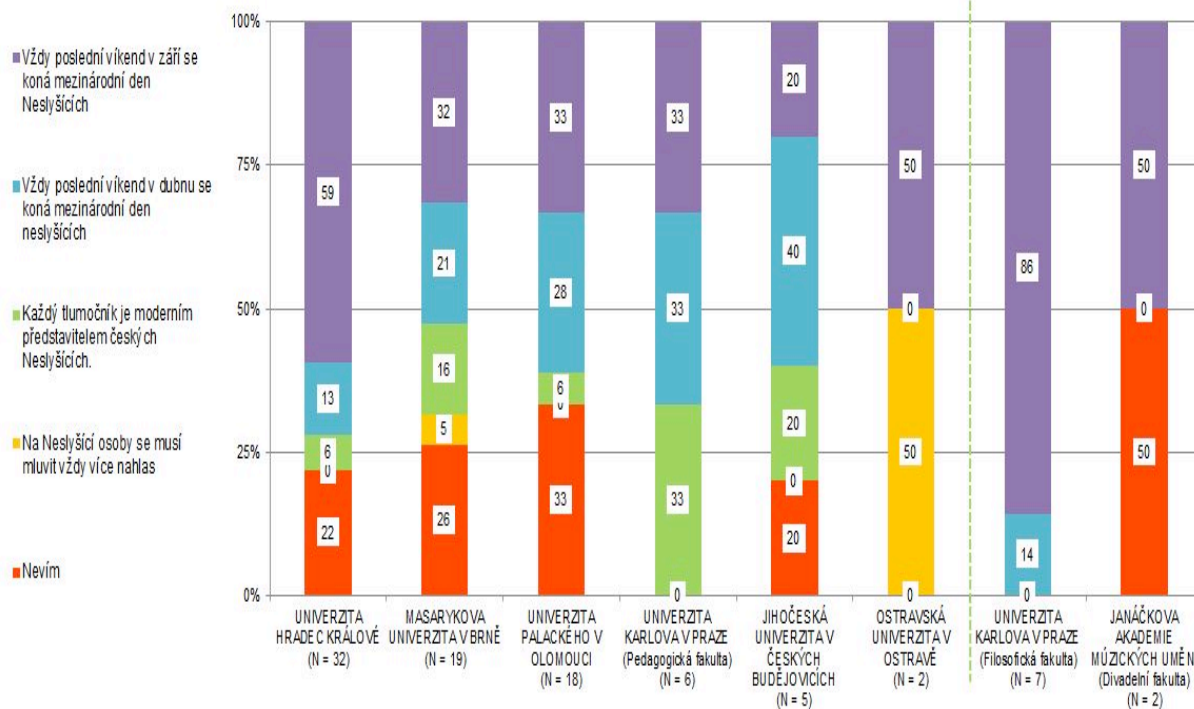
N= počet respondentů

Tabulka č. 39 - Gramatika

V absolutních číslech

UNIVERZITY (přesné počty respondentů)	N	Vždy poslední víkend v září se koná mezinárodní den Neslyšících.	Vždy poslední víkend v dubnu se koná mezinárodní den neslyšících	Nevím	Na Neslyšící osoby se musí mluvit vždy více nahlas	Každý tlumočnick je moderním představitelem českých Neslyšících.
UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ	32	19	4	7	0	2
MASARYKOVA UNIVERZITA	19	6	4	5	1	3
UNIVERZITA PALACKÉHO	18	6	5	6	0	1
UNIVERZITA KARLOVA (FF)	7	6	1	0	0	0
UNIVERZITA KARLOVA (PedF)	6	2	2	0	0	2
Jihočeská univerzita v ČB	5	1	2	1	0	1
JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ (DIFA)	2	1	0	1	0	0
OSTRAVSKÁ UNIVERZITA	2	1	0	0	1	0

Graf č. 37 - Gramatika

Tato otázka byla položena jako znalostní sonda s některými velmi zavádějícími možnostmi a jedinou správnou odpovědí. U dalších odpovědí nebyl určený kontext. Absolutně s nejlepším výsledkem dokončili respondenti z FF UK, hned za nimi respondenti z UHK.

Otázka 46. Osobnost Věra Strnadová / výběr jedné možné odpovědi

Znáte jméno Věra Strnadová?

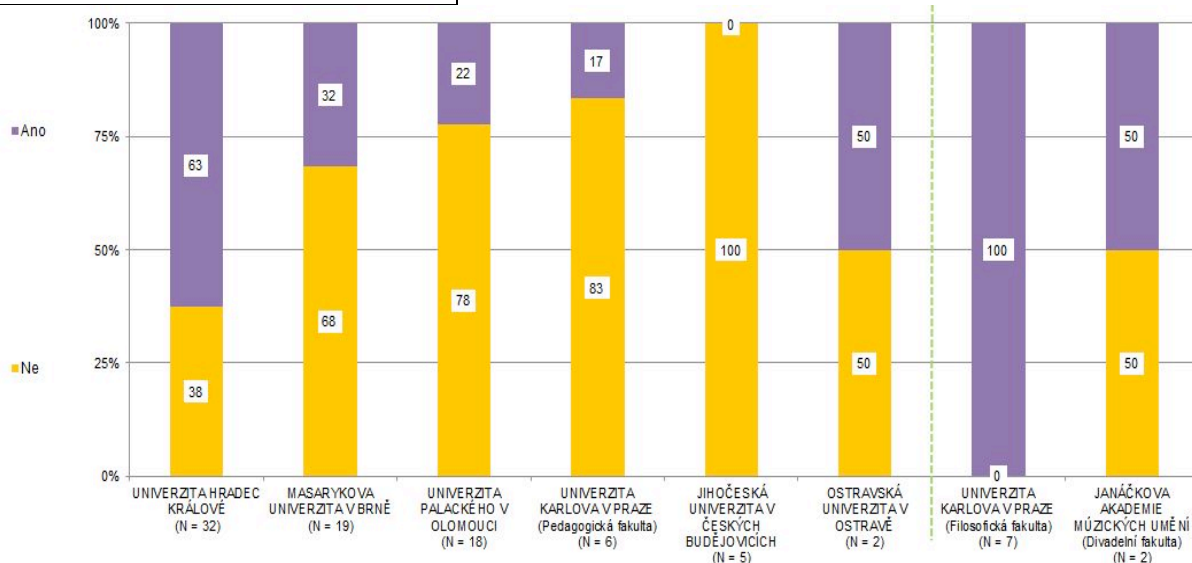
N= počet respondentů

Tabulka č. 40 - Osobnost Věra Strnadová

V absolutních číslech

UNIVERZITY (přesné počty respondentů)	N	Ano	Ne
UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ	32	20	12
MASARYKOVA UNIVERZITA	19	6	13
UNIVERZITA PALACKÉHO	18	4	14
UNIVERZITA KARLOVA (FF)	7	7	0
UNIVERZITA KARLOVA (PedF)	6	1	5
JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČB	5	0	5
JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ (DIFA)	2	1	1
OSTRAVSKÁ UNIVERZITA	2	1	1

Graf č. 38 - Osobnost Věra Strnadová

V sylabech několika prostudovaných a zpracovaných předmětů jsou uvedeny nejznámější publikace paní Věry Strnadové. Tyto předměty spadají pro studijní obory UHK, MU, FF UK a UP. Jméno paní Věry Strnadové znají všichni respondenti z FF UK, nadpoloviční většina respondentů z UHK a polovina respondentů z OU a JAMU. Jméno Věry Strnadové neznají vůbec respondenti na JČU a téměř 90 % respondentů z PedF UK. Na MU a UP, kde jsou knihy paní Věry Strnadové doporučené v sylabech, respondenti však ukazují neznalost jména a to, že doporučenou literaturu nestudovali. Otázku jsem do dotazníku zařadila proto, že knihy paní Strnadové jsou pro společnost velmi čtivé a i díky tomu se informace o přístupu ke komunikaci a vůbec o společnosti neslyšících, nedoslýchavých a ohluchlých lidí dozvídají slyšící lidé. Otázka opět posloužila jako filtrovací pro respondenty, kteří odpověděli "Ano". Následovalo podrobnější zkoumání znalosti respondentů.

Otázka 47. Práce Věry Strnadové / otevřená otázka

Co nejvíce vás z práce Věry Strnadové zaujalo?

Otevřená otázka pro 40 respondentů. Otázku jsem kódovala podle odpovědí respondentů do čtyř kategorií. Respondenti, kteří znali publikace Věry Strnadové, uváděli často i její snahu o prosazování otitulkovaných pořadů v programech českých televizí apod. Značná část odpovídajících si sice jméno vybavila, ale nedokázala přiřadit oblast, ve které Věra Strnadová působí.

Tabulka č. 41 - Práce Věry Strnadové

počet odpovědí	13	12	10	5
společná témata	Publikace	Jméno znám, ale nic se mi k němu nevybavuje/ Nevím	Titulky	Bourání barier a mýtů práce pro komunitu Neslyšících

Nejzajímavější odpovědi z různých vysokých škol.

JAMU R1: *„Práce s titulky, publikace (především popularizační) "Potom ti to povíme", komise ASNEP, legislativa.“*

MU Brno R1: *„Její knihy ve kterých poutavě popisuje běžné strasti neslyšících, nad kterými slyšícímu zůstává pak rozum stát (protože si uvědomí jak je tupej a chová se nemožně).“*

R2: *„Jméno znám, ale nic se mi k němu nevybavuje.“*

UHK R1: *„Kniha Hádej, co říkám o komunikaci s neslyšícími.“* R2: *„Knížka Odezírání je nejisté umění“* R3: *„Nevím, jen to jméno znám!“*

FF UK R1: *„Její knihy a její práce (spolu s jejím manželem) a boj za zkvalitněním skrytých titulků v ČR.“*

PedF UK R1: *„Její publikace.“*

UP Olomouc R1: *„Jak se sama se sluchovou vadou vypořádala a jak se aktivně angažuje za práva jedinců se SP. (titulkování v TV, informace v knihách...).“* R2: *„Neznám žádnou.“*

R2: *„Snaha o bourání bariér mezi zdravými a neslyšícími...“*

Otázka 48. Skryté titulky / výběr jedné možné odpovědi

Na jaké straně byste na teletextu hledal/a skryté titulky pro osoby, které je potřebují k lepšímu porozumění vysílání?

N= počet respondentů

Graf č. 39 - Skryté titulky

Respondenti v této otázce prokázali výjimečnou znalost. Jasná většina jich správně odpověděla, že skryté titulky by hledala na teletextové stránce 888.

Otázka 49. Tlumočnické služby / výběr jedné možné odpovědi

Víte, kde byste objednal/a tlumočnické služby znakového jazyka?

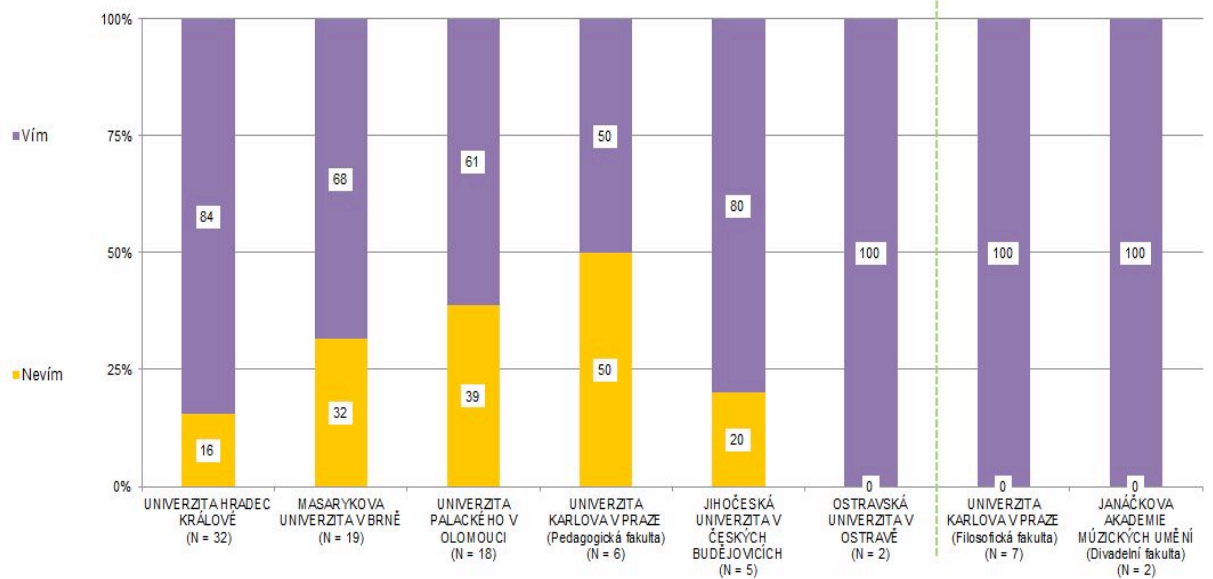
N= počet respondentů

Tabulka č. 42 - Tlumočnické služby

V absolutních číslech

UNIVERZITY (přesné počty respondentů)	N	Vím	Nevím
UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ	32	27	5
MASARYKOVA UNIVERZITA	19	13	6
UNIVERZITA PALACKÉHO	18	11	7
UNIVERZITA KARLOVA (FF)	7	7	0
UNIVERZITA KARLOVA (PedF)	6	3	3
JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČB	5	4	1
JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ (DIFA)	2	2	0
OSTRAVSKÁ UNIVERZITA	2	2	0

Graf č. 40 - Tlumočnické služby

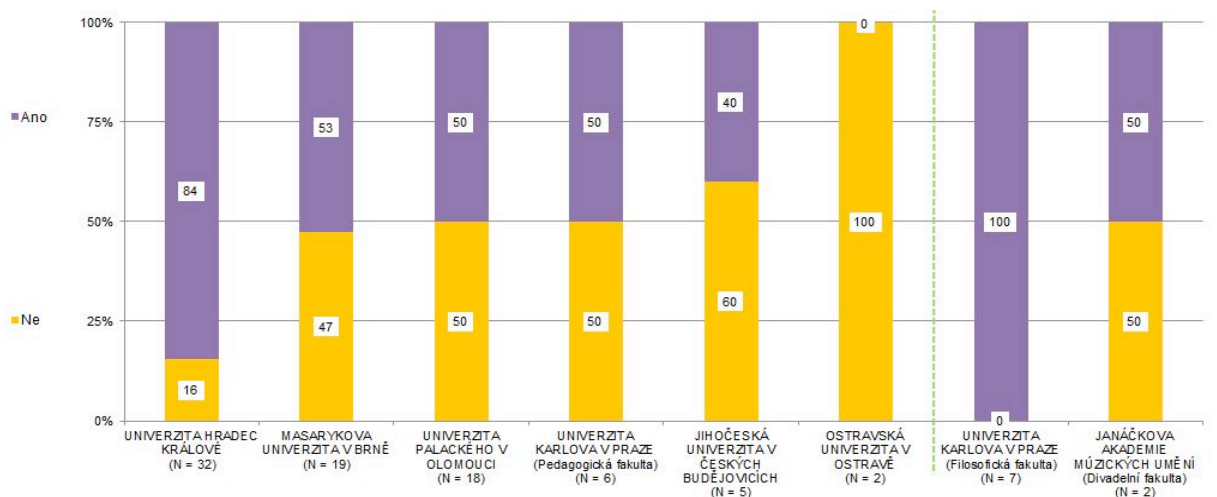
Tlumočnické služby jsou tématem, kterému se věnují sylaby předmětů na čtyřech univerzitách a to MU, UHK, FF UK, PedF UK. Respondenti pěti z osmi vysokých škol si nejsou jistí tím, kde by tlumočnicka znakového jazyka objednali. Odpovědi respondentů se ale ve většině případů zdají být informačně relevantní a uspokojivé, až na Pedf UK, kde respondenti zvolili možnost "Nevím" v největším procentuálním zastoupení a navzdory syllabům předmětů studijního oboru. Většina respondentů ví, kde by tlumočnicka ZJ objednala, nejednoznačněji z této otázky vyšly odpovědi respondentů z FF UK, JAMU a OU.

Otázka 50. Televizní klub neslyšících / výběr jedné možné odpovědi

Víte, co znamená zkratka TKN?

N= počet respondentů

Graf č. 41 - Televizní klub neslyšících

Absolutní znalost uvedli pouze odpovídající z FF UK v Praze. Nadpoloviční znalost ukazují i respondenti z UHK. Respondenti z OU v Ostravě a PedF UK, JČU se v poměru 50:50 přiklánějí k znalosti a neznalosti této zkratky. Otázka opět fungovala jako filtrovací pro respondenty, kteří odpověděli "Ano". Ti byli v následující otázce vyzváni k vysvětlení zkratky, pro potvrzení jejich skutečné znalosti.

Otázka 51. Vysvětlení zkratky TKN / otevřená otázka

Napište prosím, co znamená zkratka TKN?

Otevřená otázka pro 59 respondentů. Otázku jsem tentokrát nekódovala podle společných obecných odpovědí respondentů do kategorií, protože 58 respondentů uvedlo stručnou odpověď „*Televizní klub neslyšících*“. Dva respondenti ještě uvedli, že pořad je vysílán Českou televizí. Jedna odpověď z možných 59 se odlišuje a označuje výše uvedenou zkratku jako zkratku jiných slov a to:

UP Olomouc R1: „*Tlumočnická komora neslyšících.*“

Otázka 52. Termín CODA / výběr jedné možné odpovědi

Víte, co nebo koho označuje termín CODA?

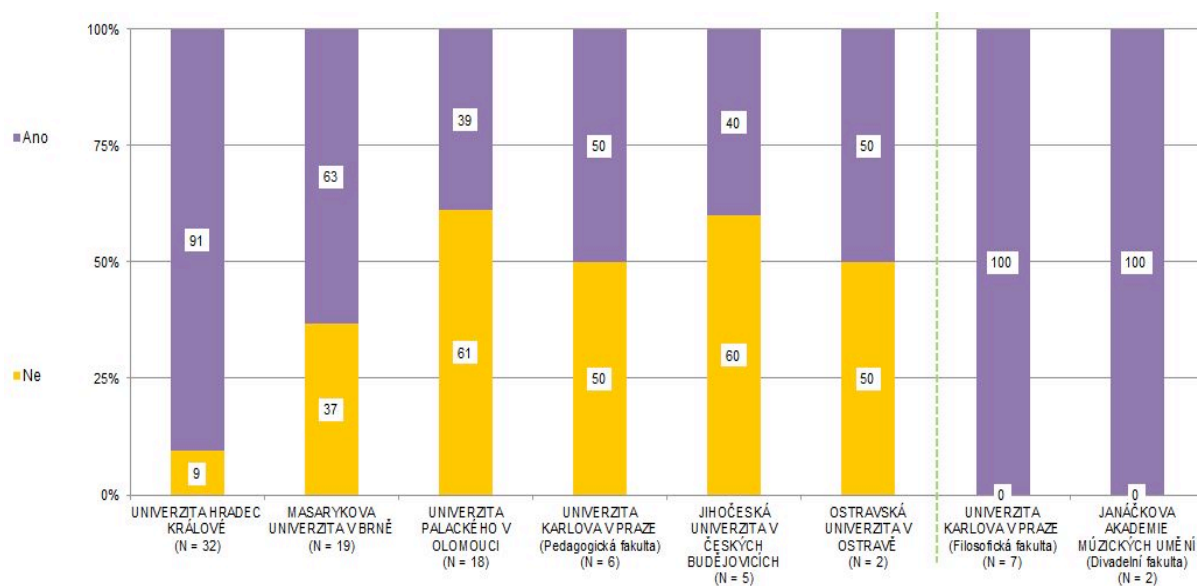
N= počet respondentů

Tabulka č. 43 - Termín CODA

V absolutních číslech

UNIVERZITY (přesné počty respondentů)	N	Ano	Ne
UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ	32	29	3
MASARYKOVA UNIVERZITA	19	12	7
UNIVERZITA PALACKÉHO	18	7	11
UNIVERZITA KARLOVA (FF)	7	7	0
UNIVERZITA KARLOVA (PedF)	6	3	3
JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČB	5	2	3
JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ (DIFA)	2	2	0
OSTRAVSKÁ UNIVERZITA	2	1	1

Graf č. 42 - Termín CODA

Znalost termínu potvrdilo 63 respondentů. V sylabech zkoumaných předmětů jsem se s tímto termínem explicitně nesešla. Pouze v doporučené literatuře na FF UK je k nalezení publikace p. Karla Redlicha jménem CODA - slyšící děti neslyšících rodičů. Na FF UK a JAMU odpověděli kladně všichni dotazovaní, podobně vysoký počet byl i na UHK. Otázka byla opět filtrovací a respondenty, kteří uvedli znalost termínu, další otázka vyzvala k vysvětlení termínu. Termín CODA se od respondentů objevil již dříve v dotazníku, přesně v otevřené otázce číslo 34.

Otázka 53. Vysvětlení termínu CODA / otevřená otázka

Napište, co nebo koho označuje termín CODA?

Otevřená otázka pro 63 respondentů. Otázku jsem nekódovala podle odpovědí respondentů do kategorií, neboť 61 respondentů uvedlo stručnou odpověď „Slyšící děti neslyšících rodičů nebo Child/Childern Of Deaf Adults“.

Nejzajímavější odpovědi z různých vysokých škol.

MU Brno R1: „Slyšící děti neslyšících rodičů, většinou se zabývají tlumočením.“

FF UK R1: „CODA tlumočnick - slyšící potomek neslyšících rodičů.“

UP Olomouc R1: „Coda v hudbě- zvláštní konec skladby, skladba se hraje znovu do určeného místa.“, R2: „Coda je navigační značka.“ R3: "Když mají neslyšící rodiče slyšící děti + jejich organizace."

Otázka 54. Organizace vyučující ZJ / výběr jedné možnosti / otevřená otázka

Znáte jméno nějaké organizace, kde se vyučuje znakový jazyk?

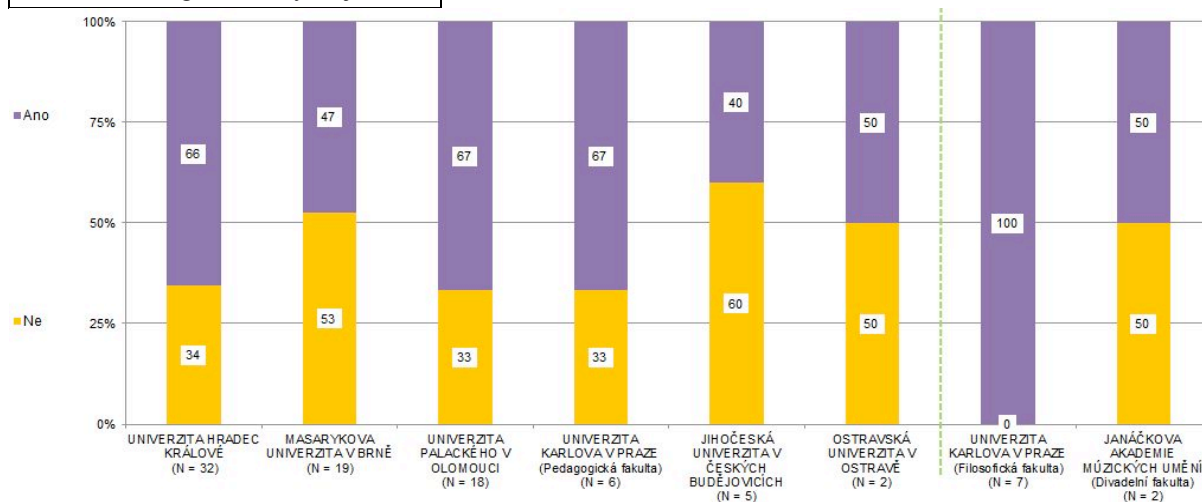
N= počet respondentů

Tabulka č. 44 - Organizace vyučující ZJ

V absolutních číslech

UNIVERZITY (přesné počty respondentů)	N	Ano	Ne
UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ	32	21	11
MASARYKOVA UNIVERZITA	19	9	10
UNIVERZITA PALACKÉHO	18	12	6
UNIVERZITA KARLOVA (FF)	7	7	0
UNIVERZITA KARLOVA (PedF)	6	4	2
JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČB	5	2	3
JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ (DIFA)	2	1	1
OSTRAVSKÁ UNIVERZITA	2	1	1

Graf č. 43 - Organizace vyučující ZJ

Na tuto otázku odpovědělo 57 respondentů "Ano". Ti, kteří si vybrali tuto kladnou odpověď, museli upřesnit název organizace, která umožňuje výuku znakového jazyka. Mezi odpovídajícími byli všichni respondenti z FF UK. Většina respondentů uváděla ve výčtu několik názvů organizací najednou. Zvláštní je, že z informací dostupných ze sylabů se studenti mohou dozvědět informace o různých organizacích sdružující osoby s vadou sluchu apod., ale ne přímo o organizacích, kde by se dal studovat český znakový jazyk. I tak, ale respondenti prokázali nadprůměrnou znalost organizací zabývajících se výukou českého znakového jazyka v České republice.

Nejčastěji respondenti uváděli organizace Pevnost (32), Bezhran (18), Trojrozměr (13), Česká unie neslyšících (6) a 3Dimenze (6).

Z dalších organizací, respondenti uvedli následující:

JČU R1: „*Evoluce*“

MU Brno R1: „*Asnep*“, R2: „*Helpnet*“

UHK R1: „*organizace hestia*“, UHK R2: „*ruce.cz*“

FF UK R1: „*Znakovky*“

UP R1: „*Česká komora tlumočnicku znakového jazyka*“, R2: „*APPN, FRPSP*“. R3: „*TAMTAM*.“

4 Závěr

V rámci své bakalářské práce jsem se věnovala mapování aktuální situace výuky předmětů týkajících se problematiky hluchoty, výchovy a vzdělávání osob s vadou sluchu v bakalářských studijních oborech na vybraných českých vysokých školách. Zajímaly mě i postoje a znalosti budoucích pedagogů dětí a žáků s vadou sluchu.

V teoretické části práce jsem shrnula historii vzdělávání osob s vadou sluchu a to i v českých zemích a vymezila jsem termíny, které se v práci objevují, např. surdopedie či medicínský a sociokulturní přístup k problematice hluchoty. V této části práce jsem se věnovala také české legislativě a zákonům vyjadřujícím se ke vzdělávání osob s vadou sluchu.

Praktickou část práce jsem rozdělila do dvou sekcí. První se věnovala shromáždění a deskripci sylabů předmětů vybraných oborů českých vysokých škol. Dostupnost některých sylabů byla dobrá, naproti tomu u jiných nebyla cesta k získání informací ze sylabů předmětů jednoduchá. Dobře se vyhledávalo na Univerzitě Karlově v Praze či na Masarykově univerzitě v Brně. Naopak na Západočeské univerzitě, Univerzitě Palackého v Olomouci a Technické univerzitě v Liberci bylo hledání příslušných sylabů značně složité a to i kvůli uživatelsky nepřívětivému školnímu systému STAG. O tom, že bylo vyhledávání sylabů relevantních předmětů velmi zdlouhavé hovoří i velice dlouhé odkazy zobrazující cestu, pomocí nichž se lze k sylabům dostat. Ve valné většině případů se nakonec mé úsilí vyplatilo a podařilo se k sylabům předmětů dostat. Souhrn s deskripcemi jednotlivých sylabů byl textově velice rozsáhlý, proto není celý součástí hlavního textu, ale je k nalezení v příloze práce. Pro lepší orientaci ve velkém množství textu jsem přistoupila k náročnému procesu kódování do obecnějších kategorií (1. Terminologie oboru, 2. Historie péče či vzdělávání, 3. Anatomie, fyziologie sluchového ústrojí, etiologie sluchových vad, vyšetření, diagnostika, stratifikace vad sluchu, 4. Komunikace (obecně), 5. Komunikace N/neslyšících a s neslyšícími, 6. Kompenzační pomůcky, 7. Kultura Neslyšících (komunity, osobnosti neslyšících apod.), 8. Kombinované vady, 9. Vzdělávání osob s vadou sluchu (školy, raná péče, sociokulturní a medicínský přístup, bilingvismus, totální komunikace, orální metoda apod.), 10. Integrace, 11. Praxe, 12. Publikace (poměr české a zahraniční literatury). To vše proto, aby byla možná lepší komparace jednotlivých oborů.

Druhá sekce praktické části se zabývá dotazníkovým šetřením. Na základě poznatků získaných ze sylabů jednotlivých předmětů jsem připravila elektronický dotazník pro studenty vybraných oborů vysokých škol. Dotazník začalo dobrovolně vyplňovat 308 respondentů. Ne všichni ale splnili stanovená kritéria výzkumu, proto jim nebylo umožněno ve vyplňování

dotazníku pokračovat. Dokončených plnohodnotných dotazníků jsem získala 91. Do dotazníku jsem zařadila i Západočeskou univerzitu v Plzni, jelikož obory a předměty která se týkají speciální pedagogiky tedy i předmětům výchovy a vzdělávání osob s vadou sluchu, byly na webových stránkách školy vedeny, jako aktuální. V průběhu dotazníkového šetření jsem však zjistila, že tyto obory se na ZČU již delší dobu, tj. nejméně od roku 2009, studovat nedají a studium speciální pedagogiky je možné pouze v rámci celoživotního vzdělávání. Proto jsem tři respondenty, kteří vyplnili dotazník za ZČU vyřadila z vyhodnocení. Jejich odpovědi byly nepravdivé a tudíž pro můj výzkum nerelevantní. Stejně tak bylo naloženo i s jedním respondentem z Technické univerzity v Liberci, který ve všech odpovědích v dotazníku působil velmi nahodile a jeho odpovědi nebyly koherentní. Dle mého názoru se jednalo o chybu respondenta v zaškrtnutí oboru studia na TUL. V odpovědích některých respondentů se v průběhu dotazníků ukazovalo, že odpovědi byly možná někdy záměrně, někdy nezáměrně nepravdivé a nekorespondovaly se sylaby předmětů.

Pro lepší přehlednost v grafech jsem nepedagogické obory vysokých škol, tedy obory, jejichž absolventi nejsou primárně určeni k výchově a vzdělávání osob, dětí a žáků s vadou sluchu (FF UK a JAMU), sdružila.

Ze syntézy první a druhé sekce praktické části vyplývá, že nejkompexněji jsou ve výuce připravováni studenti Filosofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Velmi kvalitně jsou připravováni i studenti z Univerzity Hradec Králové a z Masarykovy univerzity v Brně. Ze syntézy praktických částí a z popsání postojů odpovídajících respondentů naopak nevyšla dobře Pedagogická fakulta univerzity Karlovy v Praze.

Jelikož byli do výzkumu zařazeni studenti pouze bakalářského stupně vzdělání, je nutné konstatovat, že dle české legislativy jsou pro výuku dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ze zákona č. 563/2004 Sb. určeni speciální pedagogové, kteří získali odbornou kvalifikaci vysokoškolským vzděláním v akreditovaném magisterském studijním programu zaměřeném na speciální pedagogiku nebo pedagogiku s dalším upřesněním. Tento výzkum tedy mapoval znalosti a postoje studentů na cestě k plnohodnotnému vzdělání nutnému pro vykonávání profese speciálního pedagoga.

V úvodu této práce jsou stanoveny hypotézy, které jsem se pokusila ověřit v praktické části této práce.

- Hypotéza první: Studenti se během studia povinně seznamují se situací výchovy a vzdělávání v ČR, v zahraničí, s historií výchovy a vzdělávání osob s vadou sluchu.

Tuto hypotézu se nepodařilo ověřit u všech zkoumaných vysokých škol. Při práci se sylaby bylo zjištěno, že historie výchovy a vzdělávání osob s vadou sluchu není vyučována v rámci předmětů daných zkoumaných oborů.

- Hypotéza druhá: Studenti čtou v průběhu studia nejen českou, ale i zahraniční literaturu.

Tato hypotéza se nepotvrdila u vysokých škol pedagogicky zaměřených. Pokud je již zahraniční literatura doporučená, je ve velmi nízkém počtu a je nejčastěji přeložena do českého jazyka. Studenti z Filosofické fakulty UK naopak předepsanou cizojazyčnou literaturu mají a sami ve výsledcích dotazníku uvádějí, že se četbě povinných a doporučených publikací věnují, dokonce ze všech zkoumaných vysokých škol nejvíce.

- Hypotéza třetí: Studenti mají předepsanou praxi jako povinnou nebo povinně volitelnou v rámci studia bakalářského stupně vzdělání.

Tuto hypotézu se syntézou obou praktických částí podařilo spíše potvrdit. Dle průzkumu sylabů předmětů je praxe předepsána ve všech studijních plánech zkoumaných oborů. V dotazníkovém šetření respondenti pouze z jediné vysoké školy tvrdili, že praxi neabsolvují.

- Hypotéza čtvrtá: Studenti nemohou úspěšně absolvovat předměty, jejichž výuka se týká výchovy a vzdělávání osob s vadou sluchu, aniž by splnili nějaký typ zkoušky či zápočtu.

Tato hypotéza se potvrdila. Všichni vyučující mají na studenty požadavky na úspěšné absolvování zkoušky či zápočtu z předmětů. Nejčastěji je to plnění docházky, aktivní účast na přednáškách a seminářích a složení písemného testu.

- Hypotéza třetí: Problematika hluchoty, výchova a vzdělávání osob s vadou sluchu je ve výuce nahlížena z medicínského pohledu, sociokulturní pohled na problematiku je opomíjen.

Tuto hypotézu se podařilo vyvrátit. V analýze sylabů vyučovaných předmětů se vždy podařilo zjistit a popsat, zda výuka předmětů nahlížení na problematiku hluchoty spíše medicínsko-

biologicky nebo sociokulturně, popřípadě v jakém poměru. Tvrzení, že je ve výuce preferován medicínský pohled na hluchotu nelze vztáhnout na všechny zkoumané obory. Toto se potvrdilo i v dotazníkovém šetření mezi respondenty. Ti uváděli, že se ve výuce dozvěděli o obou náhledech na problematiku hluchoty. Ve výuce podle nich nebyl preferován jen jeden pohled na věc. Ze subjektivního názoru respondentů vyšlo jasně najevo, že respondentům je bližší sociokulturní přístup k hluchotě. Ani jediný respondent se neztotožnil s medicínským přístupem. Respondenti dokázali vlastními slovy formulovat svůj názor na problematiku a k vysvětlení používali kvalitní informace o tom, proč preferují právě tento přístup.

Tato práce se pokusila podat plastický popis současného stavu vysokoškolské přípravy budoucích pedagogů dětí a žáků s vadou sluchu

5 Použitá literatura a prameny

- DANIELS, M. *Benedictine roots in the development of deaf education: listening with the heart*. Westport, Conn.: Bergin, 1997, xvii, 137 p. ISBN 08-978-9500-2.
- ERIKSSON, P. *The History of Deaf People*. Orebro Sweden: SHI Laromedel, 1993. the Learning Materials Division of the National Swedish Agency for Special Education. ISBN 91-630-6822-2
- FREEMAN, R. D., CARBIN, C. F., BOESE, R. J. *Tvé dítě neslyší?* Praha : FRPSP, 1991.
- GREGORY, S. a kol. (eds) *Problémy vzdělávání sluchově postižených*. Praha : FF UK v Praze, 2001.
- HOLMANOVÁ, J. *Raná péče o dítě se sluchovým postižením*. Praha : Septima, 2002.
- HRUBÝ, J. *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 1. díl*. 2. vyd. Praha : FRPSP, 1999. ISBN 80-7216-075-3.
- HRUBÝ, J. *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 2. díl*. Praha : FRPSP, 1998. ISBN 80-7216-096-6.
- HUDÁKOVÁ, Andrea. Milánský kongres: podrobnosti, souvislosti. *Info - Zpravodaj*. 2012, roč. 2012, č. 3, 7.-10.
- JANOTOVÁ, N., ŘEHÁKOVÁ, K. *Surdopedie. Komunikace sluchově postižených I*. Praha : SPN, 1990.
- KLENKOVÁ, J. *Logopedie*. 1.vyd. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1110-9.
- KOMÁRKOVÁ, B. *Kultura neslyšících*. In KUCHAROVÁ, L. *Jazyk neslyšících. Co víme, co nevíme a co bychom měli vědět o českém znakovém jazyce*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2005. s. 90–95. Interní materiál (výzkumný záměr 0021620825).
- KRAHULCOVÁ, B. *Komunikace sluchově postižených*. 2. vyd. Praha : Karolinum, 2002.
- KRAHULCOVÁ, B. *Komplexní komunikační systémy těžce sluchově postižených*. Praha : Karolinum, 1996.
- KREJČÍŘOVÁ, Olga. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Eteria, 2002, 127 s. ISBN 80-238-8729-7.
- KYLE, Jim. *Společenství neslyšících: kultura, zvyky, tradice*. In: *Komunikace neslyšících: sociolingvistika : antologie textů*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 1998. ISBN 808589940x.
- LANGER, J. *Základy surdopedie* [online]. 2006 [cit. 2013-07-11]. Dostupné z: <http://kurzy-spp.upol.cz/CD/2/1-02.pdf>
- MACUROVÁ, A. Jazyk a hluchota. *Slovo a slovesnost*, 2001, roč. 62, s. 92 – 104.

- MACUROVÁ, A. Aktuálně o bilingvismu a bilingválním vzdělávání. In: *Ruce.cz - Informační portál o světě Neslyšících* [online]. 2006 [cit. 2013-07-12]. Dostupné z: <http://ruce.cz/clanky/64-aktualne-o-bilingvismu-a-bilingvalnim-vzdelavani>
- MÁZEROVÁ, R. *Kultura komunity neslyšících v České republice* [online]. 1999 [cit. 2013-7-10]. Dostupné z: <http://rss.archives.ceu.hu/archive/00001035/01/36.pdf>.
- PIPEKOVÁ, J. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno : Paido, 2006.
- POTMĚŠIL, M. Čtení k surdopedii. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, 2003. 217 s. ISBN 80-244-0766-3.
- POUL, J. *Nástin vývoje vyučování neslyšících*. Brno : MU v Brně, 1996.
- PULDA, M. *Sluchová výchova u sluchově postižených dětí*. Brno : PedF MU, 1999.
- RENOTIÉROVÁ, M. *Základy speciální pedagogiky I* [online]. 2005 [cit. 2013-07-07]. ISBN 80-244-1083-4. Dostupné z: <http://www.specialnipedagogika.cz/socius/data/409.pdf>
- SOVÁK, M. a kol. *Logopedie: Metodika a didaktika*. Praha : SPN, 1987.
- SOVÁK, M. a kol. *Stati o reedukaci sluchu*. Praha : SPN, 1978.
- SOVÁK, M. *Nárys speciální pedagogiky*. Praha : SPN, 1986.
- SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika: prevence a diagnostika, terapie a poradenství, vzdělávání osob s různým postižením, člověk s handicapem a společnost*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 160 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-802-4717-333.
- SMÝKAL, J. *Tyflopedický lexikon jmenný* [online]. 2006 [cit. 2013-07-12]. Dostupné z: <http://www.apogeum.info/tlex/heslo.php?id=977>
- TITZL, B. *Postižený člověk ve společnosti*. Praha : UK, 2000.
- VÍTKOVÁ, M. *Integrativní speciální pedagogika*. Brno : Paido, 2004.

Elektronické zdroje a prameny:

- Ateliér výchovné dramatiky Neslyšících - DIFA. *JAMU v Brně - JAMU* [online]. 2013 [cit. 2013-07-06]. Dostupné z: <http://difa.jamu.cz/obory-a-ateliery/atelier-vychovne-dramatiky-neslysicich.html>
- Čeština v komunikaci neslyšících. *FF UK - Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze* [online]. 2013 [cit. 2013-07-12]. Dostupné z: <http://ucjtk.ff.cuni.cz/cnes>
- Katedra speciální pedagogiky - Univerzita Hradec Králové. *Univerzita Hradec Králové - Univerzita Hradec Králové* [online]. 2013 [cit. 2013-07-11]. Dostupné z: <http://www.uhk.cz/cs-cz/fakulty-a-pracoviste/pedagogicka-fakulta/katedry-a-ustavy/katedra-specialni-pedagogiky/zakladni-informace/Stranky/default.aspx>
- Katedra specialni pedagogiky, Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta. *PedF UK v Praze* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: <http://userweb.pedf.cuni.cz/ksppg/katedra/predstaveni.htm>

Katedra speciální pedagogiky, Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta. *PedF UK v Praze* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: <http://userweb.pedf.cuni.cz/ksppg/studium/noveobory.htm>

Katedra speciální pedagogiky PdF OU. *Ostravská univerzita v Ostravě* [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <http://pdf.osu.cz/kpg/>

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky - FP TUL. *TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI* [online]. 2013 [cit. 2013-07-17]. Dostupné z: <http://kss.fp.tul.cz/cgi-bin/main2.pl?pg=1&>

Katedra speciální pedagogiky PdF OU. *Ostravská univerzita v Ostravě* [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <http://pdf.osu.cz/kpg/>

Katedra pedagogiky FPE ZČU v Plzni. *Západočeská univerzita* [online]. 2013 [cit. 2013-07-19] Dostupné z: <http://www.kpg.zcu.cz/>

Listina základních práv a svobod. In *Sbírka zákonů*. 1992. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

Milan 1880 Home [online]. 2010 [cit. 2013-07-09]. Dostupné z: <http://milan1880.com/>

PedF Karolínka. *PedF UK v Praze* [online]. 2013 [cit. 2013-07-12]. Dostupné z: <http://userweb.pedf.cuni.cz/kch/karolinka/2012/OBPSPSY12.html>

Pedagogická fakulta UJEP: Přijímací řízení 2013/2014 [online]. 2012 [cit. 2013-07-12]. Dostupné z: <http://pf.ujep.cz/prijimacky/files/assets/common/downloads/publication.pdf>

Seznam akreditovaných studijní programů / oborů - Fakulta pedagogická [online]. 2013 [cit. 2013-07-19]. Dostupné z: http://www.zcu.cz/study/dokumenty/stud_programy/FPE/programy_FPE_CJ.pdf

Studium na MU. Masarykova univerzita [online]. 2013 [cit. 2013-07-08] Dostupné z: <http://www.muni.cz/study/fields>

Studijní obory. *UP* [online]. 2013 [cit. 2013-06-14].

a)

Dostupné z: <http://www.pdf.upol.cz/skupiny/zajemcum-o-studium/bakalarske-a-magisterske-studium/studijni-obory/obor/specialni-pedagogika-dramaterapie/>

b)

Dostupné z: <http://www.pdf.upol.cz/skupiny/zajemcum-o-studium/bakalarske-a-magisterske-studium/studijni-obory/obor/specialni-pedagogika-predskolniho-veku-1/>

c)

Dostupné z: <http://www.pdf.upol.cz/skupiny/zajemcum-o-studium/bakalarske-a-magisterske-studium/studijni-obory/obor/specialni-pedagogika-pro-2-stupen-zakladnich-skol-a-pro-stredni-skoly-2/>

e)

Dostupné z: <http://www.pdf.upol.cz/skupiny/zajemcum-o-studium/bakalarske-a-magisterske-studium/studijni-obory/obor/specialni-pedagogika-raneho-veku/>

f)

<http://www.pdf.upol.cz/skupiny/zajemcum-o-studium/bakalarske-a-magisterske-studium/studijni-obory/obor/specialni-pedagogika-ortokomunikace/>

Information package & Course catalogue. *Portál Univerzity Palackého* [online]. 2013 [cit. 2013-06-16]. Dostupné z: <http://study.upol.cz/plan/16423?lang=cs> Prohlášení. *ODKAZY do Studijní agendy (STAG) [online]. 2013* [cit. 2013-07-17]. Dostupné z: https://portal.osu.cz/wps/portal/lut/p/b1/jY_JUoNAFEW_JV_Qj2Zqli2DNEIHafBgQ5GE0IBJcGiD8PXisFERM W_3qs65dS-qUKmAbphEU7COClQdmuP2vpHb_tDsPv7KqG2Lpg4LdGVpUQeYG5CE6gyDhmeg_AFQ5s5AjG0REwzEvNC_pr5mhgBEJwow6uemIRwMVL3MhxNH4T__DhWg1aljj9Eoi3Ccyj1k3JSPv1kO0WsPLSgyc-_HmNs2vqCPb5QObnepX7N_VX8CZVZ_Amd7c7_ctKmfMPNn_BID23X_sX4V4C6zckAqrc5klY9SVmeE9s4M_RwDNXpSqTVhFtvHIK_Wz1JhS4Waf_tPC80Un8A-g441Rb4/dl4/d5/L0IDU0IKSmdwcGIRb0tVUW9LVVFvS1VRb0tVUW9LVVFvS1VSZy9ZTTBJQUFJSUIJTU1JQ0tDRUFBTUFDROILQUdJT0JKQkPQkZORk5PRkRMRExPREhQSFbPSEFvZ291QWtza3N1RWlpRUFNUeFvBQSEhLzRHM2FEMmdqdnloRFV3cE1oUWpVbzVDakdweHIGQk5TVGtLS2FtbklVTTFMt1FvNXFIUSEvWjdfQzIBUkRJSjUxTzIBRDBJRuo4UUE1STIWszAvMC8yMzcwNDgyNDY4MzMvYnJvd3NlclNIYXJjaC9zZWFFyY2hPYm9yL3Byb2hsaXplbmIjBY3Rpb24vY3ouemN1LnN0YWwucG9ydGxldHMxNjgucHJvaGxpemVuaS5icm93c2VyLkYyb3dzZXJtZWFFyY2hBY3Rpb24vYnJvd3NlclJvay8yMDEyL2Jyb3dzZXJQcm9ncmFtLzQyOS9icm93c2VyRmFrdWx0YS9GUEQvYnJvd3Nlck9ib3IvNjc4/

Úmluva o právech osob se zdravotním postižením. 2010. Dostupné také z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/10774/umluva_CJ_rev.pdf

Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. In: *Sbírka zákonů*. 2005. Dostupné také z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-73-2005-sb-1>

Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. In: *Sbírka zákonů*. 2005. Dostupné také z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-73-2005-sb-1>

Vyhledávání studijních oborů - Univerzita Hradec Králové. *Univerzita Hradec Králové* [online]. 2013 [cit. 2013-07-11]. Dostupné z: <http://www.uhk.cz/cs-cz/studium/studijni-obory/standardni-studium/vyhledavani/Stranky/default.aspx>

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů*. 2004. Dostupné také z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/aktualni-zneni-zakona-o-pedagogickych-pracovnicich-k-1-zari>

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů*. 2004. Dostupné také z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/novy-skolsky-zakon>

Zákon č. 155/1998 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob. In: *Sbírka zákonů*. 2008. Dostupné také z: <http://www.mder.cz/NR/rdonlyres/34F05C76-EC29-416F-9F51-608B80DE270C/0/MicrosoftWord384.pdf>

Zdravotně sociální fakulta. *WWW portál JU* [online]. 2013 [cit. 2013-07-07]. Dostupné z: <http://www.zsf.jcu.cz/cs/katedra/katedra-psychologie-a-specialni-pedagogiky>

6 Seznam zkratk:

ADHD	Attention Deficit Hyperactivity Disorder – hyperkinetická porucha
BERA	Metoda vyšetření kmenových evokovaných potenciálů
B2+	Úroveň zkoušky podle Společného evropského referenčního rámce
CERA	Metoda vyšetření korových evokovaných potenciálů
CODA	Child of deaf adults/slyšící dítě neslyšících rodičů
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
ERA	Bližší neurčená metoda vyšetření evokovaných sluchových potenciálů
FF UK	Filosofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze
ICT	Informační a komunikační teorie
JAMU (DIFA)	Janáčkova akademie múzických umění v Brně
JČU ČB	Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
KSS	Katedra speciální pedagogiky
L	Logopedie
MU	Masarykova univerzita v Brně
MŠ	Mateřská škola
MŠMT ČR	Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy
N	počet respondentů
ORL	Otorhinolaryngologie
OU	Ostravská univerzita v Ostravě
PAS	Poruchy autistického spektra
P/S	Přednáška/Seminář
Pedf UK	Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze
R (R1,...)	Respondent (1-4) kódy jsou u jednotlivých otázek přidělovány náhodně a vždy nově (žádný respondent nemá přidělený stálý kód)
S	Surdopedie
SP	Sluchové postižení
SPP	Speciální pedagogika
Sppg	Speciální pedagogika
SŠ	Střední škola
TUL	Technická univerzita v Liberci
UHK	Univerzita Hradec Králové
UP	Univerzita Palackého v Olomouci
UJEP	Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem
UK	Univerzita Karlova
VVP	Všeobecně vzdělávací předměty
ZČU	Západočeská univerzita v Plzni
ZJ/ČZJ	Znakový jazyk/Český znakový jazyk
ZK	Zkouška
ZŠ	Základní škola
ZŘ	Znaková řeč
ZTP, ZTP/P	Zvlášť těžké postižení / zvlášť těžké postižení/průvodce